

MATIYU

Matiyu'a mani gemo Yesu Kalaisife'mo ava gemo huno avo'mo kae male'niye. Agaemo tuolofu'a vayapati vekamo Yesu apa veka'amo mai'niye. Ani vekamo mago agi'amo Livai'ae. Agaemo Gotitegati gemo alini'e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'ai gemo avo kaege Yesu'a hu'niya gemo avo kaege ali'ya'mo ali'niya kavafe'mo avo kaege huno kae male'niye. Goti'a ani kava'mo huguve, huno asole gemo hapa paiteno'ae'mo, Mago vekamo kokunapati'mo emineno Isaleli vaya'mo hapa maegaiye. Inagi Matiyo'a ani kavafe'mo alino apavelino'ae'mo Mesaiya ne'mo'a hapa maesiya ne'mo emineno mai'niye. Mani alagepa faigoko gemo'a Yu vaya'ai ge'age'mo ohane'nifa muki ma mopafi'mo ne'maiya vaya'aitegamo aino atagu faeno uneno hisiya faigoko gemo hane'niye.

Yesu Kalaisi aginago vaya'ai apaki'apimo hane'niya gemae

(Lu 3:23-28)

¹ Yesu Kalaisi'a Nevini aginago ne'mo mai'nigeno Nevini'a Emalehamu aginago ne'mo mai'niye. Yesu Kalaisi aginago vaya'ai apaki'apimo hane'niye. ² Emalehamu'a Aisiki'mo alino ate'nigeno Aisiki'a Yekopu'mo alino ate'nigeno Yekopu'a Yuta'e kon-aga'amogile'mo alino apate'nige'anae'mo ³ Yuta'e Tama'e'mo mago lago'ya mafa'nela'mo Pelesi'e Sila'e'mo ali'ana anate'na'ae.

Ita'animo'mo Tama'a mai'niye. Pelesi'a Hesaloni'mo alino ate'nigeno Hesaloni'a Lama'mo alino ate'nigeno ⁴ Lama'a Aminatapi'mo alino ate'nigeno Aminatapi'a Nasoni'mo alino ate'nigeno Nasoni'a Salimoni'mo alino ate'nige'anae'mo ⁵ Salimoni'e Lehepi'e'mo Movasi'mo ali'ana ate'na'age'anae'mo Movasi'e Luti'e'mo Ometi'mo ali'ana ate'na'ageno Ometi'a Yesi'mo alino ate'nigeno ⁶ Yesi'a Nevini'mo ala ne'apimo yagaino ne'apateya kini ne'mo alino ate'nige'ana Nevini'e hogoteno Yulaiyate'mo mai'niya a kano'e'mo Salomoni'mo ali'ana ate'na'ageno ⁷ Salomoni'a Liyamoamu'mo alino ate'nigeno Liyamoamu'a Amaisa'mo alino ate'nigeno Amaisa'a Esa'mo alino ate'nigeno ⁸ Esa'a Yehosafati'mo alino ate'nigeno Yehosafati'a Yolamu'mo alino ate'nigeno Yolamu'a Asaiya'mo alino ate'nigeno ⁹ Asaiya'a Yotami'mo alino ate'nigeno Yotami'a Enasi'mo alino ate'nigeno Enasi'a Hese kaiya'mo alino ate'nigeno ¹⁰ Hese kaiya'a Manasa'mo alino ate'nigeno Manasa'a Emoni'mo alino ate'nigeno Emoni'a Yosaiya'mo alino ate'nigeno ¹¹ Yosaiya'a Yekonaiya'e konaga'amogi'e'mo kame vaya'apimogi Isaleli vaya'mo apavaleli u'a Mamiloni kotegamo apate'naya afina'mo alino apate'niye.

¹² Kame vaya'apimogimo apavaleli u'a Mamiloni kotegamo apate'nageno'ae'mo Yekonaiya'a Siyalitiyeli'mo alino ate'nigeno Siyalitiyeli'a Selamameli'mo alino ate'nigeno ¹³ Selamameli'a Amaita'mo alino ate'nigeno

Amaita'a Elaiyakimi'mo alino ate'nigeno Elaiyakimi'a Eso'mo alino ate'nigeno ¹⁴ Eso'a Setoki'mo alino ate'nigeno Setoki'a Ekimi'mo alino ate'nigeno Ekimi'a Elaiyati'mo alino ate'nigeno ¹⁵ Elaiyati'a Eliyesa'mo alino ate'nigeno Eliyesa'a Matani'mo alino ate'nigeno Matani'a Yekopu'mo alino ate'nigeno ¹⁶ Yekopu'a Yosefe'mo Maliya anau'amo'mo alino ate'nigeno Maliya'a Yesu'mo Goti'a lekana paino ate'niya vekamo agi'amo Kalaisi'mo alino ate'niye.

¹⁷ Ani kava hu'a Emalehamu mafa'nelupati'mo afole ai'naya aginago vaya'mo fotini'a vaya'mo afole aite'a falite'a hume hume ne'ageno'ae'mo henaga'amo Nevini'a afole ai'niye. Nevini'a afole aitege'a ani kava hu'a fotini'a aginago vaya'mo afole aite'a falite'a hume hume ne'age'apae'mo Mamiloni kotegamo apavaleli u'a apate'nage'a mai'nae. Mamiloni kotega mai'naya afinateti'mo ani kava hu'a fotini'a aginago vaya'mo afole aite'a falite'a hume hume ne'ageno'ae'mo Kalaisi'a anile'mo afole ai'niye.

*Maliya'a Yesu Kalaisi'mo alino ate'niya gema
(Lu 2:1-7)*

¹⁸ Yesu Kalaisi'a ita'amo'mo alino ate'niya kava'mo ina kava'mo huno afole ai'niye. Yosefe'a Maliya'mo lekana pai male'niya'monanafa agae'e'mo magokepi lokae'ana ohavae'na'ageno'ae'mo aote Auneme'amo'mo aipagu'mo ami'nigeno age'niye. ¹⁹ Yosefe'a Maliya'mo lekana pai male'niya vekamo alagepa ne'mo mai'niya'mofe'mo, ava gemo hisugenno avagage

hisiyafe'mo o'nahau'niyanage'na afa'a ategauve, huno agesa afi'niye. ²⁰ Agesamo afiteni, alagamuna ageyana Ala kava ne'mo enisole ne'amo agaetegamo emine'nigeno age'niye. Enisole ne'mo'a ha paino'ae'mo, Nevini aginago Yosefeyo, huno, aote Auneme'amo'mo aipagu'mo ami'niya'mofe'mo akamo Maliya'a alisanafe'mo koli osuvo. ²¹ Agaemo ve mafa'nemo alino atesigeno'ae'mo ani mafa'nemo'a vaya'amo hosu kavapati'mo apakufamo alino katino apategaiya'mofe'mo agi'amo Yesu'ae huka ato, huno ha pai'niye.

²² Ala kava ne'mo'a agaetegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo avayafati'mo hu'niya gemo afole aisiyafe'mo ani kava'mo afole ai'niye. ²³ Agaemo hapa paino'ae'mo, *Ve'e'mo magokepi lokaeno ohavae'nisiya a'mafa'nemo'a aipagu'e'mo maiteno ve mafa'nemo alino ategaiye. Agi'amo Imaniyuveli'ae hu'a aegae*, huno avo'mo kae male'niye. Imaniyuveli'ae agimo aepa'amo Goti'a lagae'e'mo magokepi lokaeno ne'maiye.

²⁴ Yosefe'a aupati'mo he tino enisole ne'mo'a ha pai'niya gemo akame huno uno Maliya'mo ali'niya'monanafa ²⁵ agae'e'mo magokepi lokaeno ohavaeno aote maime maime ne'egeni'ae'mo mafa'nemo alino ate'niye. Yosefe'a mafa'ne'amo agi'amo Yesu'ae, huno ate'niye.

2

Mago agete'a afi'naya vaya'mogimo e'a

Yesu'mo age'naya gemae

¹ Maliya'a Yesu'mo Metelehamu taonifi'mo Yuta kotegamo Heloti'a kini ne'mo mai'nenovaya'aite'mo yagaino ne'apateya afina'mo alino ate'niye. Alino ate'nige'apae'mo kanefi'mo alagepa hu'a ne'agaya vaya'mo yegemo haine ne'eya kotegati'mo e'a Yulusalemu taonifi'mo ava'yi hute'apae'mo, ² Yu vaya'aite'mo yagaino apatesiya kini ne'mo saufamo alino ate'niya mafa'nemo haiya'ale'mo mai'niye. Lagaemo agae kanefi'mo yegemo haine ne'eya kotegati'mo ageteta agaefe'mo mono hisunafe'mo agaetegamo ne'one, hu'a hu'nae.

³ Heloti'a yagaino ne'apateya kini ne'mo'a anigemo afitenoe'mo hausoli hu'nige'apae'mo muki Yulusalemu taonifi'mo mai'nayavaya'mogi'e'mo ani kava hu'a hapausoli hu'nae.

⁴ Heloti'a mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'aifenagi ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'aifenagi huno keya aeno ge hu'nige'a e'a ali'a anupa hu'a mai'nagenoe'mo, Kalaisi ne'mo haiya kotegati'mo afole aigiye hu'a hu'nae, huno apafi ge'nige'apae'mo,

⁵ Metelehamu taonimo Yuta kotegati'mo afole aigiye. Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a hunoe'mo,

⁶ Kagaemo Metelehamu taoniyo, huno, Yuta kotega taoniyo, huno, vaya'mogimo sipisipile'mo ne'yagaiya kava huno Isaleli vaya'nile'mo yagaino apatesiya ne'mo kagaepati'mo afole aigiya'mofe'mo Yuta vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya

vaya'ai apaulagale'mo afa taonimo
ohane'nanage'a muki taonimogi ae'a kaga
ose'nae, huno avo'mo kae male'niye,
hu'a ha pai'nae.

⁷ Ha pai'nageno ani gemo afiteno'ae'mo agete'a
afi'naya vaya'aife'mo fala kino ge hu'nige'a
e'a ali'a anupa hu'a mai'nageno'ae'mo, hainu
afina'mo kanefi'mo afole ai'niye, huno apafi
ge'niye. ⁸ Agaemo Metelehamu taonifilagamo
alino apateten'o'ae'mo, alagepa hutapa uteta
hutapa kahauya hutapa ani mafa'nemo agetapa
avateyo. Nagae'e'mo u'na mono hisuvafe'mo
agetetapae'mo etapa naha paiyo, huno hapa
pai'niye.

⁹ Ani gemo afite'apae'mo atale u'a
agayana hogote'a yegemo haine ne'eya
kotehati'mo age'naya kanefi'mo halate uno
hogote'nige'a age'nageno uno saufa mafa'nemo
mai'niya yate'mo hane'niye. ¹⁰ Hane'nige'a
agete'apae'mo lusi kava hu'a apamogaga
aime aime u'nae. ¹¹ Apakaemo nopi'mo
hai'a anakayana mafa'ne'a'e ita'amo'mo
Maliya'e'mo mai'na'age'a anakete'apae'mo
apale'ya fai'ne'a ape hu'a Yesufe'mo mono
hu'nae. Kesi'apifati'mo yaki'a goli yafanagi
lusi monileti'mo miya nefaiya ya'mo ali'a
atafi'mo kae'nageno alagepa atumo ne'aiya
yanagi alagepa atumo ne'aiya uvelimogi hu'a
ali'a ami'nae.

¹² Goti'a alagamuna kategati'mo hapa
paino'ae'mo, Helotitegamo halate atagi netapa
o'viyo, huno hapa pai'nige'a atale'a alu kateti'mo
ko'apilegamo u'nae.

Apaune he'a Isipi kotegamo u'naya gema

¹³ Apakaemo utageno Yosefe'a alagamuna age'niyana Ala kava ne'mo enisole ne'amo'mo, he tika mafa'ne'a'e ita'amo'e'mo anavalelika kaune heka Isipi kotegamo uvo. Heloti'a ani mafa'nemo amagisiyafe'mo kahauya nehiyanagi anavalelika uka Isipi kotegamo nagava mai'nege'nao kaha paino, huno ha pai'niye.

¹⁴ Yosefe'a aupati'mo he tino hani'ilagamo mafa'ne'a'e ita'amo'e'mo anavalelino Isipi kotegamo u'niye. ¹⁵ U'a mai'nageno'ae'mo Heloti'a ago fali'niye. Ani kava huno Ala kava ne'mo'a agaetegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo avayafati'mo hu'niya gemo afole ai'niye. Ani gemo'mo huno'ae'mo, *Nagaemo keya ae'na ge hu'nogeno mafa'ne'nimo Isipi kotegati'mo e'niye*, huno avo'mo kae male'niye.

¹⁶ Heloti'a agesa afi'niyana, agete'a afi'naya vaya'mogimo humi natete'a nagesasi hu'a u'nae, huno huteno lusi kava huno aipamo le'niye. Agaemo, Metelehamu taonifi'e Metelehamu haopalega'e'mo uteta hutapa muki ve mafa'ne anaga'mo lole kafugamo o'mai'nisaya ve mafa'ne anaga'mo apamagige'a faliyo, huno hapa pai'niye. Agaemo agete'a afi'naya vaya'mogimo ani afina'mo kanefi'mo afole ai'nigeta age'none, hu'a ha pai'naya ge'apie'mo agesa afi'niya'mofe'mo ani gemo hu'niye. ¹⁷ Ani afina'mo Yelemaiya'mo Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya

vekamo avayafati'mo hu'niya gemo afole ai'niye.

¹⁸ Ina gemo'mo huno'ae'mo,

Lama taonifati'mo apakemo ai'nage'a afi'nae.

Yulagefa aige avi'ya huge hu'nage'a

afi'nae. Leso'a mafa'ne anaga'ae'mo

avi'ya huno apate'niye. Mafa'ne

anaga'amo ago fali'naya'mofe'mo aipamo

ali'a falu hu'a atesayafe'mo hu'nayana

o'afi'niye,

huno avo'mo kae male'niye.

*Isipi kotegati'mo atagi ne'a Nasalasa
taonifi'mo e'a mai'naya gema*

¹⁹ Heloti'a ago falitegeno'ae'mo Yosefe'a Isipi kotegamo mai'nen'ae'mo alagamuna ageyana Ala kava ne'mo enisole ne'amo afole ai'nigeno age'niye. ²⁰ Agaemo ha paino'ae'mo, mafa'nemo amagisayafe'mo hu'naya vaya'mo ago

fali'nayanagi he tika mafa'neka'e ita'amo'e'mo anavalelika Isaleli kotegamo uvo, huno ha pai'niye. ²¹ Ha pai'nigeno Yosefe'a aupati'mo he tino mafa'ne'a'e ita'amo'e'mo anavalelino uno Isaleli kotegamo mai'niye.

²² Akaleyasi'mo afo'amo Heloti aimu'yale'mo mai'nen' yagaino ne'apate, hu'a hu'nageno Yosefe'a afiteno Yuta kotegamo uno maisiyafe'mo koli hu'niye. Alagamuna ageyana Yuta kotegamo uka o'maiyo, huno ha pai'nigeno afiteno'ae'mo Galeliya kotegamo uteno ²³ Nasalasa taonifi'mo uno mai'niye.

Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mogi hu'apae'mo, Nasalasa

vekae, hu'a agi aegae, hu'a hu'naya gemo afole aisiyafe'mo Nasalasa taonifi'mo uno mai'niye.

3

Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo'a aeno hakalo huno hapa pai'niya gemae
(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yo 1:19-28)

¹ Ani afina'mo ani faleno ne'apateya vekamo Yoni'a eno Yutiya kotegamo ka'me kote'mo mai'nenno aepa faino aeno hakalo huno hapa pai'niye. ² Hapa paino'ae'mo, Goti'a vaya'aite'mo yagaino apatesiya afina'mo alagi ago hogo hu'niyanagi lapaipamo alitapa afe leyo, huno hapa paino mai'niye. ³ Aiyeya'a Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a Yonife'mo ava gemo huno'ae'mo, Mago vekamo eno ka'me kotega mai'nenno'ae'mo, Ala kava ne'mo esiya ka'mo valitapa ateyo. Esiya ka'mo api ka'mo valitapa ateyo, huno keya aeno ge nehiye, huno avo'mo kae male'niye. ⁴ Yoni'a kukena'amo kamolu afumo ayokateti'mo alo hu'naya kukenamo vaiteno kamolu agufaleti'mo alo hu'naya mapalumo afafale'mo aeteno akenu'e kevekeve anu'e'mo neno mai'niye. ⁵ Asole vaya'mo alopa taonimo Yulusalemu taonifati'mo agaetegamo ege muki Yutiya kotegati'mo aluga aluga haopalegati'mo ege Yoneni ani'mo nelamiya haopalegati'mo ege hu'a e'nae. ⁶ Apakaemo e'a hosu kava'apie'mo ae'a hakalo hu'a ha pai'nageno Yoneni anipi'mo ani faleno apate'niye. ⁷ Asole Falasi mono vayanagi Satiyusi

mono vayanagi hu'a ani faleno apatesiyafe'mo
agaetegamo e'nageno apaketeno'ae'mo,
Nagalo'yave vaya'mogitapae, huno, Goti'a
aipamo leno lapatesiya afina'mo ago afole
aigefe nehiyanagi ina la'mo, afa'a faitapa kasalo
paegae, huno lapa pai'niye. ⁸ Lapaipamo alitapa
afe le'nisayana saufa kava'mo hutetapa alita
nave liyo. ⁹ Lapakaemo, Emalehamu'a lagaiti
laginago netimo mai'niye, hutapa lapakesa
o'afiyo. Goti'a mani yafapati'mo Emalehamu
aginago'amo afa'a alino hamaleno apategaiye.
¹⁰ Ko'neleti'mo yosamo hafu'ya'a'e'mo heno
halagatino atalesiyafe'mo ago alo huno
male'niye. Agaemo muki yosamo'mo alagepa
alagamo no'aesiyana ko'neleti'mo he'ya aino
atafi'mo kaegaiye. ¹¹ Nagaemo lapaipamo
alitapa afe le'naya kavatefe'mo ani'aletike'mo
fale'na nelapatovanageno nagae nakame huno
esiya vekamo'mo Goti Aote Auneme'aleti'e
ataleti'e'mo ani faleno lapategaiye. Agae
lokiya'amo'mo nagae lokiya'nimo ago aeno naga
se'niya'mofe'mo afa ne'mo mai'ne'na ali'ya'amo
ne'aluva veka'agana hu'na mai'novanage'na
su'aleti'mo nofi'amo afa'a hakalu osegauve.
¹² Agaemo sipeti'amo ayapi'mo ali'niyanageno
vitimo haleti'ya'amo sipetileti'mo haleteno
ne'ya'amo alino no'afi'mo anupa huno maleteno
haleti'ya'amo alino yu oseno neleya atafi'mo
kaegaiye, huno hapa pai'niye.

*Yoni'a Yesu'mo ani faleno ate'niya gemae
(Mk 1:12-13; Lu 3:21-22)*

13 Ani afina'mo Yesu'a Galeliya kotegati'mo Yoni'a ani faleno atesiyafe'mo Yoneni anitegamo e'niye. 14 E'niya'monanafa Yoni'a ge huno atafauno atesiyafe'mo huno'ae'mo, Kagaek'e'mo ani faleka nategana'monanafa kagaemo nagaetegamo e'nane, huno ha pai'nigeno'ae'mo 15 Yesu'a, he, ani kava'mo hane'niya'monanafa hemenimo kagaemo ge'nimo afa akame hugeta'ao. Ani kava hisu'ana muki Goti ge'amo akame huteta'a fatago kava'amo alita'a he tita'a ategau'ae, huno ha pai'nigeno'ae'mo Yoni'a, he kanalene, huno hu'niye.

16 Yoni'a Yesu'mo ani faleno atetegen'o'ae'mo Yesu'a anipati'mo hainene'egen'o'ae'mo koku'na'mo aino akaka vae'nigeno ageyana Goti Auneme'amo kaugo'yave namagana huno agaete'mo emine'nigeno age'niye. 17 Koku'napati'mo mago gemo huno'ae'mo, ani vekae'mo nagai'ni nahau nayamopafi'mo nahau'niya mafa'ne'nimo mai'niye. Agaefe'mo lusi kava hu'na amuse hu'na ne'atove, huno hu'niye.

4

Satani'a Yesu'mo amalageka hu'niya gema'e (Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

1 Yoni'a Yesu'mo ani faleno atetegen'o'ae'mo Goti aote Auneme'amo'mo Yesu'mo avalelino uno Nevo'a amalageka hisiyafe'mo ka'me kotegamo ate'niye. 2 Agaemo foti'a feluga'e hani'ilaga'e'mo ne'ya'mo o'neni mai'nigeno aga teno mai'niye. 3 Apamalageka nehiya ne'mo'a agaetegamo eno ava'yi huteno, Goti

mafa'ne'amo mai'nisanana mani yafafe'mo, peleti mayamo alika hamalo, huka ha paiyo, huno ha pai'niye. ⁴ Yesu'a ge'ale'mo aeno atagaina huno ha paino'ae'mo, Goti mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo,

vaya'mogimo peleti maya'age'mo ne'nisayana alagepa hu'a o'maigaya'monanafa Goti'a avayafati'mo muki hu'niya ge'amo afite'apae'mo alagepa hu'a maigae,

huno ha pai'niye. ⁵ Nevo'a aote taonifi'mo avalelino uno alopa aote yatala mono no'mo nokato'mule'mo avalelino haino alino he tino ate'nen'ae'mo, ⁶ Goti mafa'ne'amo mai'nisana'mo'mo aeka lako aika asagauka aiyo. Mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'a huno'ae'mo,

Goti'a enisole vaya'ae'mo, yagaitapa ateyo, huno hapa paiteno alino apatesige'a emi e'a katafausageno yafate'mo kaiyafi'mo oka-haegaiye,

huno hu'niya'mofe'mae, huno ha pai'niye. ⁷ Ha pai'niya'monanafa Yesu'a, mago'e huno mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo,

Ala kava ne'mo Gotitapimofe'mo amalageka osiyo,

huno avo'mo kae male'niye, huno ha pai'niye. ⁸ Nevo'a halate yatala avefi'mo avalelino haino ate'nen'ae'mo muki ma mopafi hane'niya ya'amogi ala kini vaya'ai konagi mopagi konali ya'apimogi huno alino ave li'niye. ⁹ Ave liteno ha paino'ae'mo, nagaete'mo kale'ya fai'neka mono

hisana'mo'mo muki mani ya'amo afa'a ali'na kamiguve, huno ha pai'niye.

¹⁰ Yesu'a, Sataniyo, huno, ataleka kaune ho. Mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo,

Ala kava netapimo Gotitapimofeke'mo mono hutetapa agaeke'mo akame hiyo,

huno avo'mo kae male'niye, huno ha pai'nigeno

¹¹ Nevo'a ataleno u'nige'apae'mo enisole vaya'mogimo emi'e'a ha mae'nae.

Yesu'a Galeliya kotegamo uno ali'ya'amo aepa faino aeno hakalo huno hapa pai'niya gemae

(Mk 1:14-15; Lu 4:14-15)

¹² Mago vaya'mogimo, Yoni'a ago kalavusi hu'a ate'nae, hu'a hu'nageno Yesu'a afiten'o'ae'mo ani haopalegati'mo ataleno Galeliya kotegamo u'niye. ¹³ Agaemo Nasalasa taonifi'mo uno

o'mai'nifa Galeliya kotega ani kotu agi'nale'mo hane'niya taonimo Sepalani kote'e Nafatalai kote'e'mo hane'niya taonimo Kapeneyamu taonifi'mo uno mai'niye. ¹⁴ Aiyeya'a Gotitegati

gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a hu'niya gemo afole aisiyafe'mo uno mai'niye. Aiyeya'a huno'ae'mo,

¹⁵ Alopa kani'amo'mo Sepalani ko'e Nafatalai ko'e'mo hane'niya haopalegamo solovala ani'mo mugagayaga faliga Yoneni ani'mo nelamiya haopalega Galeliya kotega alu nofi vaya'mo mai'naya vaya'aitegamo aeno ha le'nige'a age'nae. ¹⁶ Ha le ya'mo'a hani hu'niya yapi'mo mai'naya vaya'aitegamo aeno ha le'nige'a age'nae.

Nefaliya aune kava'mo'a apakenopale'mo kino apati kae'nige'a hani hu'niya yapi'mo mai'naya vaya'aitegamo aeno ha le'niye, huno avo'mo kae male'niye. ¹⁷ Yesu'a ani haopalegamo uno aepa faino aeno hakalo huno hapa paino'ae'mo, Goti'a vaya'aite'mo yagaino apatesiya afina'mo ago hogo hu'niyanagi la-paipamo alitapa afe leyo, huno hapa paino mai'niye.

Yesu'a lole'e lole'e vaya'aife'mo keya aeno ge hu'niya gemae
(Mk 1:16-20; Lu 5:1-11)

¹⁸ Yesu'a Galeliya kotega ani kotu agi'nale'mo uneno nehuno'ae'mo anakeyana lole konagala'mo noyame ne'ali'a vekala'mo mai'na'ageno anake'niye. Mago vekamo agi'amo Saimoni'a mago alu agi'amo Pita'e konaga'amo agi'amo E'nalu'e'mo umenimo ani kotupi'mo yaga au'ana ne'mala'ageno anake'niye. ¹⁹ Yesu'a, Noyamemo ne'ali'a kava hutana vaya'mo apavalelitana nagaetegamo esa'afe'mo ali'na lanaya malegauvanagi etana nakame hi'ao, huno hana pai'niye. ²⁰ Malage hu'ana umeni'animo atale'ana e'ana akame hu'na'ae. ²¹ Akame hu'na'ageno Yesu'a uno anakeyana mago alu lole konagala'mo Sepeti mafa'nela'mo Yemisi'e agana'amo'mo Yoni'e'mo sipifi'mo mai'na'ageno anake'niye. Anakaemo afo'animo'e'mo umenimo ali'ana alagepa neha'ageno ²² Yesu'a keya aeno ge hu'nige'anae'mo malage hu'ana sipi'e afo'animo'e'mo atale'ana e'ana akame hu'na'ae.

Yesu'a kaita hapau'niya vaya'mo alino hapageno apatege Goti gemo aeno hakalo huno hapa paige huno mai'niya gema
(Lu 6:17-19)

²³ Yesu'a Galeliya haopalegamo umenitata huno muki Yu vaya'ai mono nopi'mo alino apaya malege Goti'a yagaino apatesiya kavafe'mo alagepa faigoko gemo aeno hakalo huno hapa paige muki alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'e muki hosu apakufamo kali'niya vaya'e'mo alino alagepa huno apatege huno mai'niye.

²⁴ Ani kava hu'niya ava gemo'a muki Siliya kotegamo aino atagu faeno uneno hu'nige'a afite'apae'mo muki alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vayanagi lusi apakafu nekiya vayanagi hosu apaune vaya'mo apaipafi'mo mai'naya vayanagi hafosa ne'apamagiya vayanagi kanage kanaga osu'a ne'maiya vayanagi hu'a agaetegamo apavaleli e'a apate'nageno alino alagepa huno apate'niye.

²⁵ Muki asole vaya'mo Galeliya haopalegati'mo ege Nekapolisi haopalegati'mo ege Yulusalemu taonifati'mo ege Yutiya haopalegati'mo ege Yoneni ani'mo muga faliga haopalegati'mo ege hu'a e'a akame hu'nae.

5

¹ Asole vaya'mo ete ete hu'nageno Yesu'a apaketen'ae'mo avefi'mo haino itopale mai'nige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo agaetegamo e'a ali'a anupa hu'a mai'nageno'ae'mo ² aepa faino alino apaya male'niye.

*Alagepa hu'a ne'maiya vaya'aife'mo apava
gemo hu'niya gemae
(Lu 6:20-23)*

³ Hapa paino'ae'mo, launelametefe'mo kagemi yatimo ageta o'male'nona vaya'mo mai'none, hu'a apakesa ne'afisaya vaya'mogimo Goti'a yagaino ne'apateya kegi'yafi'mo hai'a mai'nageno muki ya'amo apakai'api ya'mo hane'niya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁴ Goti'a yulagefa ne'aiya vaya'ai apaipamo alino falu huno apategaiya'mofe'mo aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁵ Himu'namu kava'mo osu'a yagu yaga kava'mo hu'a ne'maiya vaya'mogimo muki afo'apimogi ya'mo mafa'ne'apimogimo ne'aliya kava hu'a muki ma mopamo aligaya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁶ Goti fatago kava'ae'mo apaka neteya vaya'mo alino apamisige'a ne'a apamu hugaya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁷ Goti'a alu vaya'aife'mo hapau hu'a apatete'a hapa ne'maya vaya'aife'mo hau huno apateteno hapa maegaiya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁸ Yaveyave apaipa vaya'mogi Goti'mo afa'a agegaya'mofe'mo aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ⁹ Goti'a ali'a nanu ae'a ne'apataya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, mafa'ne'nimo mai'nae, huno

hapa paigiya'mofe'mo aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ¹⁰ Fatago kava'apilefe'mo apaini hu'a ne'apatage'a mai'naya vaya'mogimo Goti'a yagaino ne'apateya kegi'yafi'mo hai'a mai'nageno muki ya'amo apakai'api ya'mo hane'niya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae. ¹¹ Nagaetefe'mo hu'a faipa hu'a lapatege apaini hu'a lapatege lapakaefe'mo aigofe gemo hu'apae'mo, ani hosu kava'mo nehae, ina hosu kava'mo nehae, hu'a nehisayana Goti aulagale'mo alagepa hutapa mai'nayanagetapa afa'a lapamogaga aigae. ¹² Alopa miyatapimo koku'napi'mo lapate'niya miyatapimo aligaya'mofe'mo lapaipafi'mo alagepa hutapa lapamogaga aiyo. Apakaemo hogote'a ani agufa kava'mo hu'a mai'naya vaya'mogimo Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'aife'mo apaini hu'a apate'naya'mofe'mo lapamogaga aiyo.

Hagegana hutapa maige ha le yakana hutapa maige hu'naya vaya'mogitapae'mo hu'niya gemae (Mk 9:50; Lu 14:34-35)

¹³ Lapakaemo ma mopafi vaya'ai hage'apigana hutapa mai'nae. Mai'naya'monanafa hagemo'mo haga nehiya ya'amo hano hisiyana haiya kava huno halate haga nehiya ya'amo alino hamalegaiye. Ali'ya'amo ohanegaiya'mofe'mo ali'a yaga au'a atale'nage'a ani hagele'mo apaiyaleti'mo ae'a umenitata nehae.

¹⁴ Lapakaemo ma mopafi vaya'ai ha le ya'apigana hutapa mai'nae. Mago taonimo

avefi'mo ki male'nisaya taonimo'mo fala kino ohanegaifa afole yate'mo hane'nisige'a agegae. ¹⁵ Vaya'mogimo lamufi'mo kani ae'a kaete'apae'mo paketimo afe'alumelaga no'malafa hi'yalamuteke'mo malenageno muki ani nopi'mo mai'naya vaya'mo alagepa huno aeno ha leno ne'apatege'a age'a ha le'a ne'maiye. ¹⁶ Ani kava hutapa vaya'ai apaulagale'mo kanitapimo aetapa ha lege'apao alagepa kavatapimo agete'apae'mo koku'napi afotapimo agi'ale'mo ali'a asaga hu'a ateyo.

Ke'aepa ge'ae'mo ava gemo hu'niya gemae

¹⁷ Lapakaemo nagaefe'mo, agaemo Mosese ke'aepa ge'e Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'ai ge'api'e'mo alino atalesiyafe'mo e'niye, hutapa lapakesa o'afiyo. Ali'na atalesuvafe'mo o'me'nofa ali'na afole ai'na atesuvafeke'mo e'nove. ¹⁸ Lama ge lapa nepauve, huno, Ke'aepa gemo'mo aise ya'atomogi alagena ya'mo magoke ya'atomogi huno alagi hano osuno afa'a haneme haneme ne'visigeno koku'na'e mopa'e'mo hano hugiye. Hogoteno muki ke'aepa ge'amo afole aite afole aite huno afole aino hano hugiye. ¹⁹ Inagi mago ne'mo'a henaga ke'aepa gefati'mo mago aise gemo amagino ataleteno vaya'mogi amagi'a atalesayafe'mo alino apaya malesiyana Goti'a yagaino ne'apateya kote'mo ina agufa ne'mo maigiye. Maigiya'monanafa mago ne'mo'a ke'aepa gemo akame nehuno'ae'mo vaya'mogi akame hisayafe'mo alino apaya male'nisiyana Goti'a yagaino ne'apateya kote'mo ala ne'mo

maigiye. ²⁰ Nagaemo lapa pai'nae'mo, fatago kavatapimo'mo ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'ai fatago kava'api'e Falasi mono vaya'ai fatago kava'api'e'mo alagi aeno o'agasesiyana Goti'a yagaino ne'apateya kote'mo faletutapa ohaigae, huno hapa pai'niye.

Apaipamo neleya kavafe'mo ava gemo hu'niya gema

(Lu 12:57-59)

²¹ Akeya'vilaga vaya'mogimo hu'apae'mo, *Vaya'mo kamiti o'apamagiyo*. Mago ne'mo'a mago vekamo kamiti amagisige'apae'mo agoti hu'a ategae, hu'a hu'nagetapa ago afi'nae.

²² Afi'naya'monanafa nagaemo hu'nae'mo, mago ne'mo'a agaetegamo hosu kava'mo osu'nisiya konaga'amofe'mo aipamo leno atesiyana agoti huno ategaiye. Mago ne'mo'a konaga'amofe'mo, nagi'naga vekae, huno hu'nisiyana kanisole vaya'aitegamo avalelino uno alino he tino ategaiye. Mago ne'mo'a konaga'amofe'mo, faipa nagi'naga vekae, huno hu'nisiyana ata kopi'mo u'a nelamiya kate'mo ne'viye.

²³ Ani gemo hane'niya'mofe'mo Goti'mo ofalinimo amisanafe'mo hi'yalamute'mo male'nekae'mo, konaga'nimo'a nagaefe'mo hosu aipamo kalino ne'nate, huka kagesa ne'afisanana

²⁴ ofalini hi'yalamuteti'mo ataleka uka hogoteka alika kao ya'mo hutetana magoke lanaipa lanakesamo alitetana atagi negeka eka ofalinimo amiyo. ²⁵ Mago ne'mo'a, agoti hu'na kategesuve, huno hisigekae'mo malage huka alika alagepa huka alika fako huka ato. Agotile'mo kavalelino

o'u'nisigekaeke'mo kategamo ne'utanae'mo malage huka alika alagepa huka ato. Fiku yanageno kavalelino uno alino fako huno ne'apateya ne'mo ayapi'mo katesigeno alino fako huno ne'apateya ne'mo'a kavalelino uno ati vekamo ayapi'mo katesigeno ati vekamo'a alino kalavusi huno kategaiye. ²⁶ Lama ge kaha nepauve, huno, anonakalefe'mo alagi maleka hano osisana'mo'mo afa'a ataleka o'ugane.

Kumai kavafe'mo ava gemo hu'niya gemae

²⁷ Mago vaya'mogimo, *Kumai kava'mo osiyo*, hu'a hu'nagetapa ago afi'nae. ²⁸ Mani gemo ago hu'naya'monanafa hemenimo nagaemo lapa pai'nae'mo, Mago vekamo'a a kanomo ageteno'ae'mo ha'ye nehisiyana aipafi'mo ani a kano'e'mo kumai kava'mo hu'niye. ²⁹ Lamaga lapaulagamo'mo lapayate ali'nisigetapa hosu kava'mo nehisayana alita katitapa ataleyo. Lapakufafati'mo magoke yatapimo alitapa atalesayana ata kopi'mo o'visayana kanale hugiya'monanafa hosu kava'mo nehisageno muki lapakufa'a'e'mo alino ata kopi'mo yaga auno lapatalesigeno'ae'mo hosugiye. ³⁰ Lamaga lapaya'mo'a lapayate ali'nisigetapa hosu kava'mo nehisayana heta hatagautapa ataleyo. Lapakufafati'mo magoke yatapimo alitapa atalesayana ata kopi'mo o'visayana kanale hugiya'monanafa hosu kava'mo nehisageno muki lapakufa'a'e'mo alino ata kopi'mo yaga auno lapatalesigeno'ae'mo hosugiye.

³¹ Akeya'vilaga vaya'mogimo, *Mago vekamo'a a'amo ha faino atalesiyafe'mo huno'ae'mo*

hapa fai'a ne'apatalaya avo'mo kaeno amiteno hafaino ataleno, hu'a hu'nae. ³² Mani gemo hu'naya'monanafa hemenimo nagaemo hu'nae'mo, mago vekamo'a a'amo'mo kumai kava'mo osu'nisiya a kanomo ha faino atale'nisiyana kumai kava'mo hisiyafeke'mo ha faino atalegaiye. Ani kava huno mago ne'mo'a ha faino atale'nisiya a'mo ali'nisiyana kumai kavake'mo nehiye.

Gotitegati'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa osiyo, huno hu'niya gemae

³³ Akeya'vilaga vaya'mogimo mago'e gemo hu'apae'mo, Gotitegati'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa hisaya gemo amagitapa o'ataletapa alagi akame hiyo, hu'a hu'nagetapa ago afi'nae. ³⁴ Mani gemo hu'naya'monanafa hemenimo nagaemo lapa pai'nae'mo, Gotitegati'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa osiyo. Koku'napi'mo Goti'a fai mai'neni yagaino ne'apateya aimu'yamo hane'niya'mofe'mo muga anaga koku'nategati'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa osiyo. ³⁵ Ma mopafi'mo Goti'a aiyamo aeno ne'maiya mopamo hane'niya'mofe'mo ma mopaleti'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa osiyo. Yulusalemu taonimo hogote kini ne'mo taoni'amo hane'niya'mofe'mo Yulusalemu taonifati'mo alagi lama gemo nehuve, hutapa osiyo. ³⁶ Lapakaemo anupa lapayokapati'mo magoke lui lapayokamo afa'a alitapa afole aitapa o'atege kalono lapayokapati'mo magoke anupa lapayokamo afa'a alitapa afole aitapa o'atege hugaya'mofe'mo lapanileti'mo alagi lama gemo

nehuve, hutapa osiyo. ³⁷ He, nehutapae'mo he'ageke'mo hiyo. Ha'ao, nehutapae'mo ha'ao'ageke'mo hiyo. Mago'e hutapa hosu agufa gemo nehaya gemo alagi hosu netegati'mo ne'e.

Hosu kava'mo anonatapile'mo mago'e hutapa halate hosu kava'mo osiyo, huno hu'niya gemae (Lu 6:29-30)

³⁸ Akeya'vilaga vaya'mogimo, Mago ne'mo'a kaulagamo aino apalo atisigekae'mo ani kava huka agae aulagamo aika apalo atiyo. Kave'mo aino atafaisigekae'mo ani kava huka agae ave'mo aika atafaiyo, hu'a hu'nagetapa ago afi'nae. ³⁹ Mani gemo hu'naya'monanafa hemenimo nagaemo lapa pai'nae'mo, Lapakaetegamo hosu kava'mo hisagetapae'mo afa'a maiyo. Mago ne'mo'a lapakalametale'mo lapamagisigetapae'mo magokayaga lapakalametamo aita afe letapa amigeno lapamagino. ⁴⁰ Mago ne'mo'a siotitapimo alisiyafe'mo huno'ae'mo, agoti hu'na lapategesuve, huno hisigetapae'mo alapa saketitapi'e'mo asagitapa amiyo. ⁴¹ Mago gamani ne'mo'a huno'ae'mo, ku'nile'mo naha maeta alitapa kofilitutapa mago afafale'mo nateyo, huno hisigetapae'mo ku'amo ha maetapa alita kofilita utapa atetetapae'mo halate mago'e hutapa alitapa kofilita utapa mega afagi'ale'mo ateyo. ⁴² Mago ne'mo'a huno'ae'mo, mago ya'mo namiyo, huno lapafi gesigetapae'mo afa amiyo. Mago ne'mo'a mago yafe'mo huno'ae'mo, yoka namiyo, huno lapafi gesigetapae'mo lapakame'ya o'amitapa afa amiyo.

Kame vayatapie'mo lapau lapayamopafi'mo lapaino, huno hu'niya gemae

(Lu 6:27-28,32-36)

⁴³ Akeya'vilaga vaya'mogimo hu'apae'mo, lapaopale'mo mai'naya vaya'aife'mo lapau lapayamopafi'mo lapau'ninagetapa kame vayatapie'mo olapau'ninagetapa lapaini hutapa apateyo, hu'a lapa pai'nagetapa ago afi'nae.

⁴⁴ Lapa pai'naya'monanafa hemenimo nagaemo, kame vayatapie'mo lapau lapayamopafi'mo lapaino. Hu'a faipa hu'a lapatesaya vaya'aife'mo, Goti'a lapa maeno, hutapa hapa paiyo. Lapakaefe'mo alagi ohapau'nisiya vaya'aitegamo alagepa kava'mo hiyo. Lapakaetegamo hosu kava'mo hute'a apaini hu'a nelapatesaya vaya'aife'mo nunumu hutapa apateyo.

⁴⁵ Lapakaemo koku'napi Afotapimokana hutapa maisayafe'mo ani agufa kava'mo hiyo. Agaemo hosu vaya'aitega'e alagepa vaya'aitega'efe'mo, yegemo lo, huno nehigeno'ae'mo apakaete'mo yegemo nele. Agaemo fatago kava'mo nehaya vaya'aitega'e fatago kava'mo nosaya vaya'aitega'efe'mo ko'mo aiyo, huno nehigeno'ae'mo apakaete'mo ko'mo ne'aiye.

⁴⁶ Apakaemo lapakaefe'mo hapau apayamopafi'mo nehapausiya vaya'aifeke'mo lapau lapayamopafi'mo nelapausiyana na agufa miyatapimo aligae. Takesi moni ne'aliya vaya'mogimo ani agufa kava'mo nehae.

⁴⁷ Konagatapieke'mo ge apamamaetapa alitapa falu fala hutapa apatetetapae'mo haiya kava higetapa mago vaya'mo aetapa ne'apakasae. Ha'ao, malaga vaya'mogimo ani agufa kava'mo

nehae. ⁴⁸ Koku'napi Afotapimo'a alagepa kava'age'mo nehiya kava hutapa alagepa kava'age'mo hutapa maiyo, huno hapa pai'niye.

6

Afa'a hapa mae'a ne'apamiya kavafe'mo ava ge hu'niya gema

¹ Ehetapiye, hu'na, Vaya'mogimo lapakesayafe'mo apaulagale'mo vaya'mo hapa maesaya agufa kava'mo osiyo. Hisageno'ae'mo koku'napi afotapimo'a miyatapimo olapamigiye.

² Ae'a ati nekaya vaya'mogimo kagemi ya'apimo ohane'nisiya vaya'mo apamisayafe'mo pikuli nehaya vaya'aife'mo hapa pai'apae'mo, hogoteta utapa pikulimo hiyo, hu'a hapa nepaiye. Pikulimo hu'nage'apae'mo vaya'mogi ala apaki'apimo apamisayafe'mo mono nopi'mofi kategamofi hu'a kagemi ya'api ohane'niya vaya'mo ali'a ne'apamiye. Ani kava osiyo. Lama ge lapa nepauve, miya'apimo ago ali'nae.

³ Ani kava'mo nehaya'monanafa kagemi ya'apimo ohane'nisiya vaya'mo apamigefe'mo nehisageno'ae'mo hoga lapaya'mo'mo lamaga lapaya'mo'a hisiya kavafe'mo o'ageno.

⁴ Afotapimo'a fala kitapa apamisaya kavatapimo ageteno'ae'mo muki vaya'ai apaulagale'mo miyatapimo lapamigiye.

Mani gemo hutapa nunumu hiyo, huno hu'niya gema

(Lu 11:2-4)

⁵ Ae'a ati nekaya vaya'mogimo muki vaya'mogi apakesayafe'mo muki mono nopi'mo he ti'a

mai'ne'a nunumu huge u e'a nehayatega'e'mo he ti'a mai'ne'a nunumu huge nehae. Ani kava hutapa nunumu osiyo. Lama ge hu'nae'mo, miya'apimo ago ali'nae. ⁶ Nehaya'monanafa Afotapimofe'mo nunumu hugefe'mo notapifi'mo haitapa kitamo ki male'netapa fala kino ne'maiya nefeke'mo nunumu hiyo. Afotapimo'mo fala kita nehaya kavatapimo ne'ageya ne'mo'a muki vaya'ai apaulagale'mo miyatapimo lapamigiye. ⁷ Goti ge'amo alagi no'afiya vaya'mogimo muki afina'mo magoke agufa ge'age'mo huli huli'a ne'u'apae'mo, muki afina'mo nehuna gemo afa'a afigiye, hu'a apakesa ne'afiye. Ani kava hutapa nunumu osiyo. ⁸ Apakaekana hutapa o'maiyo. Lapakaemo hogotetapa afotapimofe'mo kafu hisaya kavafe'mo ge hutapa afi oke'nageno'ae'mo ago age'niye.

⁹ Lapakaemo nunumu hugefe'mo ina ge hutapa hiyo,

koku'napi Afotimogae, hutapa, kagikamo alagepa huno kaote hane'niyanage'a ali'a asaga hisaya kava'mo hane'niye. ¹⁰ Vaya'aite'mo yagaika apatesana kavakamo afole aino. Muki koku'napi vaya'mogimo kahau'niya kavakamo akame nehaya kava hu'a ma mopafi vaya'mogimo kahau'niya kavakamo akame hiyo. ¹¹ Hemenimo nesuna ne'ya'mo lamiyo. ¹² Lagaetegamo hosu kava'mo nehaya vaya'aife'mo afa'a ateyo, huta nehuna ge huka lagaemo kagaetegamo hosu kava'mo

nehisunagekae'mo afa'a ateyo, huka huvo. ¹³ Lamalageka hisiya kavategamo lavalelikuka olateka hosu kavategati'mo alika aika atagineka lategeta eno. Kagaika himamukaleti'e ha le konali yakaleti'e'mo yagaika ne'apatane. He, lama ge.

¹⁴ Apakaemo lapakaetegamo hosu kava'mo nehaya vaya'aife'mo, kanalenagi afa'a ateyo, hutapa hapa paisageno'ae'mo koku'napi Afotapimo'mo ani agufa gege'mo huno lapakae hosu kavafe'mo afa'a ateyo, huno lapa paigiya'monanafa ¹⁵ alu vaya'ai hosu kava'apimo alitapa o'atalesayana ani kava huno Afotapimo'mo hosu kavatapimo afa'a alino o'atalegaiye, huno hapa pai'niye.

Ne'ya'mo mo nesiya kavafe'mo hu'niya gema

¹⁶ Ae'a ati nekaya vaya'mogimo ne'ya'mo o'ne'a mosi'a mai'ne'apae'mo ne'ya'mo mo nesiya kava'apimo ali'a apave lisayafe'mo hosu apaugosamo nekaliye. Lama ge lapa nepauve, miya'apimo ago ali'nae. Ne'ya'mo mositapa mai'netapae'mo hosu lapaugosamo okaliyo. ¹⁷ Ne'ya'mo mositapa mai'netapae'mo uvelimo alitapa lapakenopafi'mo faletetapae'mo lapaugosafi'e'mo faleyo. ¹⁸ Vaya'mogimo, ne'ya'mo o'ne'a mosi'a mai'nae, hu'a osisayafe'mae. Afotapimo'mo fala kino mai'niya ne'mo'a lapakaemo fala nekiya kavatapimo ageteno'ae'mo muki vaya'ai apaulagale'mo miyatapimo lapamigiye.

Alagepa ya'apimo age'a alu ai ne'malaya kavafe'mo hu'niya gemae

(Lu 12:33-34)

¹⁹ Alagepa kagemi yatapimo ma mopafi'mo agetapa alita alu ai o'maleyo, kafamo'mo hata-gauge o'ani'ya faige kumaya vaya'mogi no'mo ae'a yaki'a kumaya'mo alige hugae. ²⁰ Alagepa kagemi yatapimo agetapa koku'napike'mo alu ai maleyo, kafamo'mo ohatagauge o'ani'ya ofaige kumaya vaya'mogi no'mo ae'a yaki'a kumaya o'alige hugae. ²¹ Alagepa yatapimo agetapa alu ai ne'malaya kotegage'mo lapaipa lapakesamo haino nehane.

Apakupi'mo kani aeno ha neleya kavafe'mo hu'niya gemae

(Lu 11:34-36)

²² Lapaulagamo lapakupi lamugana huno hane'niye. Lapaulagamo'mo ageno alagepa huno ne'agesiyana lapakupi'mo aeno ha lesigeno ha le ya'mo havaiteno hanegaiye.

²³ Lapaulagamo'mo hosu kava'mo huno ne'agesiyana lapakupi'mo hani husigeno hani ya'mo'a havaiteno hanegaiye. Lapakupi'mo aeno ha nolesiyana lusi kava huno hani hu'niya ya'mo lapakupi'mo nehane.

Kagemi yafe'mo ava gemo hu'niya gemae

(Lu 16:13; 12:22-31)

²⁴ Mago ali'ya'mo ne'alisiya vekamo'a lole ali'ya aepa vekala'anite'mo afa'a ali'ya o'aligiye. Agaemo mago alu ali'ya aepa nefe'mo ohau'nisigeno mago alu nefeke'mo hau ayamopafi'mo hau'nisigeno ge'amo afitenno alu

ali'ya aepa nefe'mo ohau'nisigeno akame'ya amigiye. Lapakaemo ani kava hutapa Goti ali'ya'e ma mopafi ali'ya'e'mo afa'a o'aligae.

²⁵ Inagi ma mopafi maisaya kavafe'mo, na ne'ya'mo negaune, hutapa huge na ani'mo negaune, hutapa huge na kukenamo lagufale'mo alita vaigune, hutapa huge hutetapa lapakesa ala'amo afitapa lapausoli osiyo. Ofalitapa afa'a ne'maiya kavake'mo hogote kava'mo hane'nigeno ne'ya'mo henaga ya'mo hane'niye. Lapakufage'mo hogote ya'mo hane'nigeno kukenamo henaga ya'mo hane'niye. ²⁶ Haleli u'e'a nehaya nama anaga'aife'mo lapakesa afiyo. Nama anaga'mogimo avina ya'mo ohakalege hoy'a'apifati'mo ne'ya'mo o'alige ne'ya'mo ali'a no'apifi'mo alu ai o'malege nehaya'monanafa koku'napi afotapimo'mo ne'ya'apimo afa'a ne'apamiye. Lapakaemo nama anaga'mo ago aetapa apaka setapa hogote vaya'mo mai'nae. ²⁷ Lapakaepati'mo ina la'mo hausoli huteno agesa ala'amo ne'afisiyana afa'a maisiyafe'mo aise afina'mo mago'e huno alino yatala huno ategaiye.

²⁸ Na kava higetapae'mo kukenatapimo alisayafe'mo lapausoli hutetapa lapakesa ala'amo ne'afiye. Kahaufilaga kahaumo'mo ause neheya kavafe'mo lapakesa afiyo. Kahaumo'a ali'ya'mo o'alige kukenamo alo osuge nehia'monanafa afa'a nehage. ²⁹ Nehageya'monanafa ausemo'a ala ne'apimo kini vekamo Salomoni'a vaino ali'niya kukena'amo ago aeno agase'niye. ³⁰ Inagi

Goti'a kahaufilaga kahaumo hemenimo hane'niyanageno egamo ata lesiya kahaumo ausemo alino vaino ne'ateya'mofe'mo kukenatapimo mago'e huno lapamigiye. Gotifeke'mo laha maegaiye, hutapa aise'amo lapakesa afitapa fatago nehae. ³¹ Lapakaemo, haiyateti'mo ne'yatimo aliniteta negaune, hutapa huge, haiyateti'mo anitimo hefita negaune, hutapa huge, haiyateti'mo kukenatimo alita vaigune, hutapa huge hutetapa lapausoli hutetapa lapakesa ala'amo o'afiyo. ³² Malaga vaya'mogimo mani yafe'mo hapa'ye nehige'apae'mo kahauya hu'a mai'nae. Koku'napi afotapimo'mo ofalitapa afa'a maisayafe'mo ne'yatapi'e kukenatapi'e'mo alisaya yatapimo hane'niye, huno ago age'niye. ³³ Lapakaemo hogotetapa Goti'a yagaino ne'apateya vayapi'mo haitapa maige fatago kava'amo alige hutapa maisayafe'mo kahauya hiyo Goti'a muki ya'mo ma mopafi maisaya ya'mo magokepi'mo lapamigiya'mofe'mae. ³⁴ Lapamigiya'mofe'mo egamo afole aisiya kavafe'mo lapausoli hutetapa lapakesa ala'amo o'afiyo. Ega afinafe'mo agai'a yafeke'mo agesamo afigiye. Hemenimo afole ne'aiya hanageke ya'mo haine.

7

*Ali'a fako hu'a ne'apataya kavafe'mo hu'niya
gemae
(Lu 6:37-38,41-42)*

¹ Goti'a kavatapimo alino fako huno olapatesiyafe'mo alu vaya'ai kava'apimo alitapa fako hutapa o'apateyo. ² Haiya kava hutapa vaya'ai kava'apimo alitapa fako hutapa ne'apatesafi ani agufa kavake'mo huno alino fako huno lapategaiye. Na agufa kavateti'mo alitapa fako hutapa ne'apatesafi ani agufa kavake'mo huno alino fako huno lapategaiye. ³ Na kava higetapae'mo konagatapimo aulagafi'mo afaya'mo hane'nigetapa ne'agaya'monanafa lapaulagafi'mo latapa yakefamo hane'niya ya'mo no'agae. ⁴ Latapa yakefamo lapaulagafi'mo hane'niya'monanafa na kava higetapae'mo konagatapie'mo, kaulagafati'mo afaya'mo ali'na atalegauve, hutapa nehae. ⁵ Aetapa ati nekaya vayane, hu'na, alagepa hutapa agetetapa konagatapimo aulagafati'mo afaya'mo alitapa atalesayafe'mo hogotetapa lapaulagafati'mo latapa yakefamo alitapa akaitapa ataleyo.

⁶ Gotitegati'mo aote ya'mo alitapa kalamo o'apamiyo. Lapakaemo alope miyateti'mo miya nefaiya sesumo alitapa yaga autapa afu anaga'mo o'apamiyo, fiku apaiyaleti'mo ae'a latapaite'a lapaegae.

*Nunumu hisuna kavafe'mo hu'niya gemae
(Lu 11:9-13)*

⁷ Ge hutapa afi nekegeno'ao afa'a alino lapamigiyanagi. Kahauya hiyo agetapa ava tegayanagi. ⁸ Hakalu hakalu nehigeno'ao kitamo yakino lapategaiyanagi. Muki vaya'mogi Gotife'mo ge hu'a afi nekaya vaya'mogimo afa'a

aligae. Kahauya nehaya vaya'mogimo age'a ava te'a aligae. Hakalu hakalu nehaya vaya'mo fale'a haisayafe'mo kitamo yakino apategaiye.

⁹ Lapakaepati'mo mago mafa'nemo'a afo'amofe'mo, mayamo alika namiyo, huno afi nekesigeno'ae'mo afo'amo'mo mago yafa'mo alino amigifiye. ¹⁰ Inagi mago noyame alika namiyo, huno afi nekesigeno'ae'mo afo'amo'mo nagalo'yavemo alino amigifiye. Ha'ao, alino o'amigiye. Lapakaemo mafa'netapimo mago hosu ya'mo alitapa no'apamiye. ¹¹ Lapakaemo hosu vaya'mo mai'naya'monanafa mafa'netapimo alagepa yake'mo alitapa ne'apamiya kava huno koku'napi afotapimo'mo mago'e huno aeno lapaka seno mai'nenoe'ae'mo ge hu'a afi nekaya vaya'mo alagepa ya'mo alino apamigiye. ¹² Mosese ke'aepa ge'e Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'ai gemo'e'mo aepa'amo'mo huno'ae'mo, lapakaitapimo na agufa kavafe'mo lapau'nisifi ani agufa kavake'mo hutapa muki vaya'aitegamo hiyo.

Lole katalafe'mo hu'niya gemae
(Lu 13:24)

¹³ Alino apago'ya lagauno apatalesiya kate kipa'mo alopa kipa'e alopa ka'e'mo hane'nige'a muki asole vaya'mo ani kate'mo ne'vaya'mofe'mo aise kipapi'mo haitapa faleyo. ¹⁴ Afa'a maisaya ya'mo alisaya kate kipa'mo aise kipa'mo hane'nigeno lokiya ka'mo hane'nige'a magoke magoke vaya'mogige'mo ha ha hu'a

kahauya hu'a age'a ava netae, huno hapa pai'niye.

Yosae'mo aeno kalafefa ge hu'niya gemae
(Lu 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ Aigofe vaya'mogi Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'aife'mo ehetafiye. Apakaemo sipisipi agufamo he'a kalopae'a apakufale'mo vaili'ne'a ne'aya'mofe'mo afela kalamo'mo vaya'mo nehapaeya kalagana hu'a mai'nae.

¹⁶ Apaipafati'mo alagamo ne'aesigetapa apaketetapae'mo, haiya agufa vaya'mo mai'nafi, hutapa apakegae. Aufe yosamo'mo haga nehiya nofi alagamo afa'a ne'aefiye. Hosu kahaumo'a haga alagamo afa'a ne'aefiye. Ha'ao. ¹⁷ Alagepa yosamo'mo alagepa alaga'age'mo ne'ae. Hosu yosamo'mo hosu yosa alaga'age'mo ne'ae.

¹⁸ Alagepa yosamo'mo hosu yosa alagamo afa'a o'aegaiye. Ani kava huno hosu yosamo'mo alagepa yosa alagamo afa'a o'aegaiye. ¹⁹ Muki yosa'amo alagepa alagamo no'aeya yosamo ago he'ya aite'a ali'a atafi'mo yaga au'a nekae.

²⁰ He, apaipafati'mo alagamo ae'nisigetapa apaketetapae'mo haiya agufa vaya'mo mai'nafi hutapa apaketapa aeto hugae.

²¹ Muki vaya'mogimo nagaefe'mo hu'apae'mo, ala kava nene, ala kava nene, hu'a nehaya vaya'mogimo Goti'a yagaino ne'apateya kote'mo afa'a fale'a ohaigaya'monanafa koku'napi afo'nimo'mo hau'niya kava'age'mo nehaya vaya'age'mo afa'a fale'a haigae. ²² Ani alopa afina'mo afole ne'aisige'apae'mo asole

vaya'mogimo nagaefe'mo, Ala kava nene, Ala kava nene, hu'a, kagikaleti'mo Goti ge'amo aeta hakalo huta hapa opai'nopiye. Kagikaleti'mo vaya'ai apaipafati'mo hosu apaune vaya'mo alita hapa feita o'apatale'nopiye. Kagikaleti'mo asole no'agaya aune kava'mo osu'nopiye, hu'a naha paisage'nae'mo, ²³ hosu kava nehaya vayanage'na alagi olapake'novanagi nagaetegati'mo ago ataletapa lapaune heyoy, hu'na hapa paiguve.

Lole vekala'moganimo no'mo ki male'na'a kavafe'mo anava gemo hu'niya gemae

(Lu 6:47-49)

²⁴ Ani kavafe'mo hu'nae'mo, muki vaya'mogimo mani hapa nepauva gemo afite'a akame nehaya vaya'mogimo mago afitenog age'niya vekamo'a no'amo alopa yafate'mo faino atetenog ki male'niya vekagana hu'a mai'nae. ²⁵ Ko'mo aige ani'mo hege yasimo alige hulino eno no'amo alino ago'ya faisiyafe'mo hu'niyana alopa yafate'mo no'amo faino atetenog ki male'niya'mofe'mo asagauno o'ai'niye. ²⁶ Inagi muki vaya'mogimo mani nehuva gemo fiku afite'a akame nosaya vaya'mo mago negi vekamo'a no'amo ani asuepale'mo fiku ki male'niya vekagana hu'a mai'nae. ²⁷ Ko'mo aige ani'mo hege yasimo alige hulineno no'amo alagi alino ago'ya faino atale'nigeno lusi kava huno asagauno ai'niye, huno hapa pai'niye.

²⁸ Yesu'a mani gemo hapa paino hano hu'nige'apae'mo afa vaya'mogimo afi'a hapau ai'nae. ²⁹ Yesu'a ke'aepa gemo ali'a apaya

ne'malaya tisa vaya'apigana huno alino apaya
o'male'nifa himamu'aleti'mo alino apaya
male'niya'mofe'mo afi'a hapau ai'nae.

8

*Lepalosi ya hau'niya vekamo alino alagepa
huno ate'niya gemae*

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesu'a avelegati'mo emine'nige'apae'mo
asole vaya'mo akame hu'a emi'e'nae. ² Inagi
lepalosi ya hau'niya vekamo agaetegamo
eno ale'ya fai'nenoe'ae'mo, Ala kava nene,
huno, kahau'nisiyana afa'a alika alagepa
huka nategane, huno hu'niye. ³ Hu'nigeno
Yesu'a aya'mo alino ataleno agufale'mo
male'nenoe'ae'mo, Nahau'niyanagi alagepa
huka afa'a maiyo, huno nehigenoe'ae'mo
lepalosi ya'amo malage huno hano hu'niye.
⁴ Yesu'a ha painoe'ae'mo, kate'mo ne'ukae'mo
mago vaya'aife'mo hapa opaika mono huno
ne'apateya vekalegage'mo uka ali'na alagepa
hu'na kate'nova kagufamo alika ave liyo.
Apakaemo lepalosi ya'amo ago hano hu'niye,
hu'a kagesayafe'mo kagufamo alika ave liteka
akeya'vilagamo Mosesela amiyo, huno hu'niya
ofalinimo alika amiyo, huno ha pai'niye.

*Ati vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekae'mo
ava ge hu'niya gemae*

(Lu 7:1-10)

⁵ Yesu'a Kapeneyamu taonifi'mo uno
nehaigenoe'ae'mo mago Lomu nofi vekamo ati
vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo'a

ha maesiyafe'mo ge huno afi ge'niye. ⁶ Ala kava nene, huno, ali'ya'nimo ne'aliya vekamo no'nifi'mo lusi kava huno agafu ki'nigeno alagi kanage kanaga osuno havaeno ne'maiye, huno ha pai'nigeno'ae'mo, ⁷ U'na afa'a ali'na alagepa hu'na ategauve, huno ha pai'niye. ⁸ Yagaino ne'apateya vekamo'a, Ala kava nene, huno, Alagepa vekamo o'mai'nova'mofe'mo no'nifi'mo eka haikeka maisanafe'mo o'nahau'niyanagi ke'age'mo hugeno'ao ali'ya'nimo ne'aliya vekamo hagesigeno he tino alagepa huno maino. ⁹ Mago vaya'mogi yagai'a ne'natege'na nagaemo ati vaya'aite'mo yagai'na ne'apatove. Mago vekae'mo uvo, hu'na nehugeno'ae'mo ne'viye. Mago vekae'mo eno, hu'na nehugeno'ae'mo ne'e. Ali'ya'nimo ne'aliya vekae'mo hu'nae'mo, ani ali'ya'mo aliyo, hu'na nehugeno'ae'mo ani ali'ya'mo afa'a ne'aliye, huno ha pai'niye.

¹⁰ Yesu'a ani gemo afiteno'ae'mo hau ai'niye. Agaemo akame nehaya vaya'aife'mo, Lama ge lapa nepauve, huno, Nagaemo muki Isaleli vaya'ai apaipafi'mo ani agufa lokiya apakesa afi'a fatago hu'naya kava'apimo o'apake'nove. ¹¹ Lapa nepauve, asole vaya'mo Yu nofi vayapati'mo o'mai'naya vaya'mo yegemo haine ne'eya kotegati'mo ege yegemo lamino nefaleya kotegati'mo ege hu'a Goti'a yagaino ne'apateya kopi'mo hai'a Emalehamu'agi Aisiki'agi Yekopu'agi hu'a magokepi lokae'a mai'ne'a ne'ya'mo ne'a maigaya'monanafa ¹² Goti'a yagaino ne'apateya koteti'mo mafa'ne'amo hani kopi'mo alino yaga auno apatalesige'apae'mo

malaga mai'ne'a avi'ya huge apavepi'mo hani'a agafu kige hu'a maigae, huno huteno ¹³ yagaino ne'apateya vekae'mo, Naha maegaiye, huka kagesa afika fatago hu'nana'mofe'mo kaha maegauvanagi afa'a uvo, huno ha pai'nigeno ani afina'mo ali'ya'amo ne'aliya vekamo kaita'amo hage'nigeno he tino alagepa huno mai'niye.

*Yesu'a asole vaya'mo alino alagepa huno apate'niya kavafe'mo ava gemo hu'niya gemae
(Mk 1:29-31; Lu 4:38-39)*

¹⁴ Yesu'a Pita nopi'mo faleno haino ageyana Pita ayemo'amo'mo amuko kaita'mo hau'nigeno havaeno mai'nigeno age'niye. ¹⁵ Agaemo agetenno ayate'mo aya'mo male'nigeno amuko kaita hau'niya kaita'amo ago hage'nigeno he tino ne'ya'mo alo huno apami'niye.

¹⁶ Une'amo Yesutegamo asole hosu apaune vaya'mo vaya'ai apaipafi'mo mai'naya vaya'mo apavaleli'e'a apate'nae. Yesu'a ge'aleti'mo hosu apaune vaya'mo vaya'ai apaipafati'mo alino hapa faitalege'a u'nageno muki alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'e'mo alino hapageno apate'niye. ¹⁷ Agaemo Aiyeya'a Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a mani kavafe'mo hu'niya gemo afole aisiyafe'mo hu'niye. Aiyeya'a huno'ae'mo,

Agaemo alu kaita alu kaita'mo lahau'niya
kaita'mo laha maeno alinino uno
atale'niye,
huno avo'mo kae male'niye.

Akame hisa'a vekala'anife'mo hana pai'niya gema

(Lu 9:57-60)

¹⁸ Yesu'a apakeyana asole vaya'mogimo e'a fai'a ku ai'a ate'nageno apaketen'o'ae'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, mugagayaga faligamo lakaeta vigetao, huno hapa pai'niye. ¹⁹ Mago ne'mo ke'aepa gemo avo'mo kaeno alino apaya ne'maleya vekamo'a agaetegamo eno ha paino'ae'mo, Tisao, huno, haiya kotegamo visapige'na afa'a kakame hu'na uguve, huno ha pai'nigeno'ae'mo ²⁰ Yesu'a ge'ale'mo aeno atagaina huno ha paino'ae'mo, Afela kalamogi nehavaya kelimo hanege namamogi apano'mo hanege hu'niya'monanafa Vemo mafa'nemo havaesiya no'mo ohane'niye, huno ha pai'niye.

²¹ Mago alu vekamo ge'amo ne'afiya vekamo'mo huno'ae'mo, Ala kava nene, huno, kanalene, huka huge'nao hogote'na u'na afo'nimo'mo ali'na ki'na atete'nae, huno hu'nigeno'ae'mo, ²² fali kavategamo ne'maiya vaya'mogimo falisaya vaya'apimo ali'a ki'a apategayanagi kagaemo ataleka eka nakame huvo, huno ha pai'niye.

Yesu'a yasi'e ani'efe'mo afa'a mai'ao, huno hu'niya gema

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

²³ Yesu'a sipifi'mo haino mai'nige'a ge'amo ne'afiya vaya'mo akame hu'a hai'a sipifi'mo maite'a u'nae. ²⁴ Ne'vageno'ae'mo malage huno ani kotute'mo lusi kava huno yasimo ali'nigeno ani'mo'a aino holakau holakau huno

haino sipifi'mo havaiteteno aeno lapanegefe'mo hu'niya'monanafa Yesu'a auke'mo kaleno mai'niye. ²⁵ Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo u'a hau ne'a atete'apae'mo, Ala kava nene, hu'a, hogo'amo ago ani'mo nesuna agufa kava'mo nehunagi he tika lagufamo alika katika lato, hu'a hu'nageno'ae'mo, ²⁶ Aise'ato'amo lapakesa afitapa fatago hu'naya vayanagi na kava higetapae'mo koli nehae, huno hapa paiteno he tino yasi'e ani'efe'mo afa'a mai'ao, huno ke hanau'nige'ana yasi'e ani'e'mo alagi afa'a hane'na'ae. ²⁷ Muki vaya'amogimo ani kava'mo agete'apae'mo hapau aite'a, Vae, hu'a, yasimo'e ani'mo'e'mo ge'amo afite'ana afa'a mai'na'agi ani vekamo na agufa vekamo mai'niye, hu'a hu'nae.

Yesu'a lole vekala'ani anaipafati'mo hosu apaune vaya'mo alino hapa faino apatale'niya gema

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

²⁸ Yesu'a ani kotu'mo lakaeno mugagayaga faliga Gegasini vaya'ai haopalega uno ava'yi nehige'anae'mo lole vekala'mo fali'naya vaya'mo ki'a ne'apataya yafa no kapatii'mo e'ana Yesu'e'mo fotu hu'na'ae. Anaipafi'mo hosu apaune vaya'mo mai'naya'mofe'mo lusi kava hu'ana negi malete'ana afela kava'mo neha'a vekala'mo mai'na'a'mofe'mo muki vaya'mo ani haopalegamo o'u'nae. ²⁹ Anakaemo e'ana Yesu'e'mo fotu hute'anae'mo, Goti mafa'ne'amogae, hu'a, lagaetegamo na kava huka latesanafe'mo ne'ane. Kayo'mo lamisana

afina'mo afole o'ai'niyanagi lagafu kisiya ya'mo alika lamisanafe'mo ne'apiye, hu'a afi ge'nae.

³⁰ Asole afu anaga'mo aise afagi'ale'mo kahaumo ne'a mai'nae. ³¹ Hosu apaune vaya'mogimo Yesufe'mo, Alikā laha faika latalegefe'mo hukae'mo asole afu anaga'ai apaipafi'mo alika laha faitalegeta faletuta haita maino, hu'a ha pai'nageno'ae'mo, ³² afa'a viyo, huno hapa pai'nige'a lole vekala'ani anaipafati'mo atale'a apaune he'a u'a afu anaga'ai apaipafi'mo fale'a hai'nae. Fale'a hai'nage'apae'mo muki afu anaga'amo aulafilagati'mo nagu nagu hu'a lami'a anipi'mo asagau'a aite'a ani'mo nete'a fali'nae. ³³ Ani afu anaga'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'mo apaune hetale'a u'a taonifilagamo muki hu'niya kavafe'mo ava gemo hu'a hapa paige Yesu'a ani lole vekala'ani anaipafi'mo hosu apaune vaya'mo mai'naya vekala'anitegamo hu'niya kavafe'mo ava gemo hu'a hapa paige hu'a hapa pai'nae. ³⁴ Muki taonifi'mo mai'naya vaya'mogimo u'a Yesu'mo agete'apae'mo, kahao ke honanagi, lagae koteti'mo ataleka uvo, hu'a ha pai'nae.

9

Yesu'a mago kanage kanaga osuno ne'maiya vekamo alino alagepa huno ate'niya gemaē

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yesu'a sipifi'mo haino maiteno aino atagi neno agai'a taoni'alagamo uno ava'yi hu'niye. ² Mago vaya'mogi kanage kanaga

osuno yakaikona'ale'mo havaeno ne'maiya vekamo avaleli'e'a Yesu haopale'mo ate'nae. Yesu'a agai'ae'mo apakesa afi'a fatago hu'naya kava'apimo apaketenoe'ae'mo kanage kanaga osuno ne'maiya vekae'mo ha paino'ae'mo, mafa'ne'nimogae, huno, hosu kavakamo ali'na atale'novanagi koli osuka kaipamo'mo falu hino, huno ha pai'niye. ³ Ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'mogimo, Ani vekamo'a Gotife'mo huno faipa huno ne'ate, hu'a apaipafi apakesamo afi'nae. ⁴ Yesu'a apakesamo afi'naya apakesamo apaketenoe'ae'mo, na kava higetapae'mo hosu lapaipa lapakesa ne'afiye. ⁵ Nagaemo hu'nae'mo, hosu kavakamo ali'na atale'nove, hu'na hu'novanage'na hemenimo he tika umenitata huvo, hu'na hisuvana haiya gemo'mo lokiya'amo ohane'niye. ⁶ Vemo mafa'nemo'a hosu kava'apimo alino atalesiya himamu'amo alino lapave ligiye, huno hapa paiteno kanage kanaga osuno ne'maiya vekae'mo, he tika yakaikonakamo aliteka nokalegamo uvo, huno ha pai'nigeno ⁷ he tino no'alegamo u'niye. ⁸ Asole vaya'mogimo ani kava'mo agete'apae'mo lusi kava hu'a hapau aite'a Goti'a ani agufa himamu'amo vaya'mo alino ne'apamiya'mofe'mo agi'ale'mo ali'a asaga hu'a ate'nae.

Matiyufe'mo ge hu'niya gemae
(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu'a ani haopalegati'mo ataleno uno ageyana takesi moni ne'aliya vekamo agi'amo Matiyu'a takesi monimo ne'aliya nopi'mo fai

mai'nigeno age'niye. Ageteno'ae'mo, ataleka eka nakame huvo, huno ha pai'nigeno ataleno eno akame huno u'niye.

¹⁰ Yesu'a haino Matiyu nopi'mo fai mai'nige'apae'mo asole vaya'mo takesi moni ne'aliya vaya'e hosu vayane, hu'a nehaya vaya'mogi'e'mo e'a agae'e ge'amo ne'afiya vaya'e'mo magokepi lokae'a mai'ne'a ne'ya'mo ne'nae. ¹¹ Falasi mono vaya'mogi apakete'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, Na kava higeno tisa vekatapimo'a takesi moni ne'aliya vaya'e hosu vaya'e'mo magokepi lokaeno mai'nenon ne'ya'mo ne'ne, hu'a ge hu'a apafi ge'nae.

¹² Yesu'a ani gemo afiteno'ae'mo, lotta vaya'mogimo kaita ohapau'niya vaya'aitegamo u'a ali'ya'mo no'alifa kaita hapau'niya vaya'aiteke'mo u'a ali'ya'mo ne'aliye. ¹³ Goti mukufi gemo'a huno'ae'mo, *Afumo he'a ofalini namisayafe'mo o'nahau'niya'monanafa hapau hu'a apatesayafeke'mo nahau'niye*, huno avo'mo kae male'niya gemo aepa'amo afisayafe'mo utapa kahauya hutapa ageyo. Nagaemo fatago vaya'aifeke'mo keya ae'na ge hisuvafe'mo o'me'nofa hosu vaya'aife'mo keya ae'na ge hisuge'a e'a apaipamo ali'a afe lesayafeke'mo e'nove, huno hapa pai'niye.

*Ne'ya'mo mo nesiya kavafe'mo hu'niya gemae
(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)*

¹⁴ Ani afina'mo Yoni ge'amo ne'afiya vaya'mogi e'a hu'apae'mo, lagae'e Falasi mono vaya'e'mo muki afina'mo ne'ya'mo

o'neta mo nesuna'monanafa na kava hige'a gekamo ne'afiya vaya'mogi ne'ya'mo mo nosiye, hu'a ge hu'a afi ge'nae. ¹⁵ Yesu'a hapa paino'ae'mo, saufa a'mo ali'niya veka'e ao vaya'a'e'mo magokepi lokae'a mai'ne'apae'mo yulagefa no'aiya'monanafa henaga'amo mago vaya'mogimo a'mo ali'niya vekamo apakaetegati'mo avaleli'a visage'apae'mo ne'ya'mo o'ne'a mo sigae.

¹⁶ Atafa lavolavomo apake ne'aige'apae'mo saufa lavolavomo sese osu'naya lavolavoleti'mo lagau'a nofakaniye. Saufa lavolavoleti'mo lagau'a fakanite'a sese nehisageno'ae'mo atupa'amo'mo aino vayu husigeno atalagauno alino avala aigiye. ¹⁷ Ani kava hu'a vaya'mogi saufa nofi alagafati ani'mo ali'a afu agufa ke'mo atafa he'niya kepi'mo nolakiye. Ali'a lakisayana atafa ke'mo hane'niya'mofe'mo aeno apalo atino ani'mo asagauno aisigeno ke'amo hosugiye. Saufa afu agufa kepi'mo saufa ani'mo ali'a lakisageno'ae'mo saufa ani'mo'a saufa kepi'mo alagepa huno hanegaiye, huno hapa pai'niye.

Kaita hau'niya a kanomo alino hageno ateteno fali'niya a'mafa'nemo alino he tino ate'niya gemae (Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Ani gemo hapa nepaigeno'ae'mo Yu monote'mo ne'yagaiya vekamo'mo eno aiyafi'mo ape huno ale'ya faino mai'neni'ae'mo, a'mafa'ne'nimo hemenimo ago fali'nige'na ne'ogi uka agufale'mo kaya'mo malegeno he tino, huno ha pai'nigeno ¹⁹ Yesu'a he tino u'nige'a

ge'amo ne'afiya vaya'e'mo magokepi lokae'a u'nae.

²⁰ Ne'vageno'ae'mo mago a kanomo tuolofu'a kafuga aigu'ya'mo hauge hauge huno mai'niya a kanomo'mo Yesu akamelegati'mo eno yatala kukenamo atupale'mo ayateti'mo ame ali'niye.

²¹ Agaemo, kukena'aleke'mo ame alisugeno'aeke'mo aigu'ya'nimo hano hugiye, huno aipafi'mo agesamo afi'niye.

²² Yesu'a aino afe leno ageteno'ae'mo, A'mafa'ne'nimogae, huno, kagesamo afika fatago nehana kavakamo'mo alino hano huno kate'niyanagi koli osuka afa'a maiyo, huno ha nepaigeno'ae'mo aigu'ya'amo malage huno hano hu'niye.

²³ Yesu'a uno yagaino ne'apateya vekamo nopi'mo faleno haino apakeyana feliopa kepati'mo nehaya agufa apake aige asole vaya'mogimo kagegage huge hu'a mai'nageno apaketenno'ae'mo, ²⁴ Ataletapa kumatega utapa lamiyo. Mani a'mafa'nemo ofali'nifa afa'a au kaleno mai'niye, huno hapa pai'nige'apae'mo hu'a faipa hu'a atete'a kigi hu'a ate'nae. ²⁵ Muki vaya'amo he ti'a kumatega lami'nageno'ae'mo Yesu'a ani a'mafa'nemo male'naya nopi'mo haino ayate'mo alino he tino ate'niye. ²⁶ Ani kava'mo hu'niya ava gemo muki haopalegamo aino atagu faeno uneno hu'niye.

Yesu'a anaulagamo ali hu'niya vekala'mo alino ayakeno anate'niya gema

²⁷ Yesu'a ani haopalegati'mo ataleno ne'vige'anae'mo lole vekala'mo anaulagamo ali

hu'niya vekala'mo akame hu'ana ne'u'anae'mo, Nevini aginagomo, hu'ana, Kahau huka la'ato, hu'ana hume hume e'na'ae.

²⁸ Yesu'a nopi'mo faleno haino mai'nige'ana e'ana mai'na'ageno hana paino'ae'mo nagaemo lanaulagamo afa'a ali'na ayakegauve, hutana lanakesa afitana fatago neha'afiye, huno anafi ge'nige'anae'mo, He, Ala kava nene, hu'ana hu'na'ageno'ae'mo ²⁹ anaulagale'mo aya'mo male'nenoe'ae'mo, Ani kavafe'mo lanakesa afitana fatago hu'na'a'mofe'mo mani kava'mo lanakaete'mo afole aigiye, huno hana pai'nigeno anaulagala'mo ayake'nige'ana age'ana ayake'na'ae. ³⁰ Yesu'a lokiya gemo hana paino'ae'mo, mago vaya'aife'mo hapa opai'ao, huno hana pai'niya'monanafa ³¹ u'ana ava gemo ae'ana hakalo hu'ana hapa pai'na'ageno muki mani haopalegamo aino atagu faeno uneno hu'niye.

Agemo no'aiya vekamo alino alagepa huno ate'nigeno agemo ai'niya gemae

³² Lole vekala'mo atale'ana ne'va'age'apae'mo mago vaya'mogi hosu aune ne'mo aipafi'mo mai'nigeno age o'aino ne'maiya vekamo Yesutegamo avaleli'e'a ate'nae. ³³ Yesu'a hosu aune ne'mo alino hafaino atale'nigeno'ae'mo age o'aino ne'maiya vekamo'a aepa faino age ai'nige'apae'mo ali'a anupa hu'a mai'naya vaya'mogi agete'a hapau aite'apae'mo, Hogoteno Isaleli kotegamo ani agufa kava'mo afole o'ai'niye, hu'a hu'nae.

³⁴ Hu'naya'monanafa Falasi mono vaya'mogi hu'apae'mo, hosu apaune vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo himamu'aleti'mo hosu apaune vaya'mo alino hapafaino ne'atale, hu'a hu'nae.

Yesu'a hau huno apate'niya gemae

³⁵ Yesu'a alopa taonifi'e aise taonifi'e'mo uneno huno Yu vaya'ai mono nopi'e mono nopi'e'mo alino apaya malege Goti'a yagaino ne'apateya kavafe'mo alagepa faigoko gemo aeno hakalo huno hapa paige muki alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'mo alino hapageno apatege huno uneno huno mai'niye. ³⁶ Agaemo asole vaya'mo apaketenoe'mo aipafi'mo hau huno apate'niye. Sipisipile'mo yagaino ne'apateya vekamo ago apataleno u'nige'a sipisipi afumo atagu fae'a u'e'a hu'a mai'nayana hapa maesiya vekamo o'mai'nige'a mai'naya kava hu'a asole vaya'mo mai'nageno apaketenoe'mo hau huno apate'niye. ³⁷ Inagi ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, hoyafi'mo lusi ne'ya'mo afu le'niya'monanafa alisaya vaya'mo aise'amo mai'nae. ³⁸ Ago afu le'niya'mofe'mo hoy aepa vekae'mo nunumu higeno'ao hoyafati'mo ne'ya'mo alisaya vaya'mo alino apatesige'a ugae, huno hapa pai'niye.

10

Yesu'a apa vaya'mo alino apate'nige'a u'naya gemae

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Yesu'a tuolofu'a vaya'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo ge hu'nige'a e'a mai'nageno'ae'mo hosu apaune vaya'mo ali'a hapafai'a apatalege muki alu kaita alu kaita'mo hapau'nisiya vaya'mo ali'a hapage'a apatege hisaya himamu'apimo apami'niye. ² Ani tuolofu'a apa vaya'ai apaki'apimo hane'niye. Hogote ne'mo Saimoni'mo mago alu agi'amo Pita'agi agana'amo'mo E'nalu'agi Sepeti mafa'nela'mo Yemisi'agi agana'amo'mo Yoni'agi ³ Filipi'agi Matolomiyu'agi Tomasi'agi Matiyu'a takesi moni ne'aliya vekagi Afiyasi mafa'nemo Yemisi'agi Ta'niyasi'agi ⁴ Saimoni'mo gamani kavate'mo yagai'a ne'apataya kavafe'mo Seloti pati nenagi Yutasi Isakaliyoti kotega vekamo Yesu kutulu ya'mo nesiya vekamogi hu'a mai'nae.

⁵ Yesu'a ani tuolofu'a vaya'mo alino ap-atetenoe'ae'mo, Yu nofi vayapati'mo o'mai'nisaya vaya'aitega'e Samaliya vaya'aitega'e'mo o'viyo. ⁶ Isaleli vayapati'mo lageso hu'naya sipisipi vaya'aitegage'mo viyo. ⁷ Utapae'mo, Goti'a yagaino apatesiya kava'mo alagi hogo'amo afole aigefe hiye, hutapa aeta hakalo hutapa hapa paiyo. ⁸ Kaita hapau'nisiya vaya'mo alitapa hapagetapa apatege falisaya vaya'mo alitapa he titapa apatege lepalosi ya'mo hapau'nisiya vaya'mo alita alagepa hutapa apatege hosu apaune vaya'mo alitapa hapafaitapa apatalege hulitapa viyo. Nagaemo fiku lapa mae'na lapami'nova kava hutapa fiku hapa maetapa apamiyo. ⁹ Goli monimogi siluva monimogi ata leno asagalifa monimogi hutapa kutapifi'mo

ailitapa o'viyo. ¹⁰ Vaya'ai ali'ya'mo ne'aliya
vaya'mo afa'a maisaya ya'apimo ali'a apamisaya
kava'mo hane'niya'mofe'mo kutapimogi
lole siotitapimogi lole sutapimogi hayopa
kayotapimogi hutapa alinitapa o'viyo.

¹¹ Lapakaemo mago alopa taonifi'mofi aise
taonifi'mofi hutapa utapa ava'yi hutetapae'mo
ina la'mo alagi alisiya vekamo mai'niye, hutapa
apafi getapa ani vekamo agetetapa no'afi'mo uta
haitapa maima maima ne'utapae'mo ataletapa
viyo. ¹² Nopi'mo faleta nehaitapae'mo, alagepa
hutapa maiyo, hutapa hapa paiyo. ¹³ Ani nopi'mo
alagi alisaya vaya'mo mai'nisayana hisaya
getapimo'a apakaepi'mo hanesige'a alagepa hu'a
maigae. Alagi alisaya vaya'mo o'mai'nisayana
alagepa hutapa maiyo, hutapa hisaya getapimo'a
halate aino atagi neno lapakaitapilegamo
egaiye. ¹⁴ Mago vaya'mogi ali'a falu fala
hu'a olapatege getapimo o'afige hisayana
ani vaya'ai no'apifati'mofi taoni'apifati'mofi
hutapa ataletapa ugefe nehutapae'mo ili aetapa
apatetetapa mumusopamo lapaigopalegati'mo
aitapa fopo hutaletapa apataletapa viyo.
¹⁵ Lama ge lapa nepauve, huno, Goti'a agoti
huno apatesiya afina'mo Gomola taonifi'mo
mai'naya vaya'e Sotomi taonifi'mo mai'naya
vaya'e'mo hanageke ya'mo aligaya'monanafa
ani taonifi'mo mai'naya vaya'mogimo mago'e
hu'a ae'a apaka se'a lusi hanageke ya'mo aligae.

¹⁶ Afiyo, hu'na, Nagaemo ali'na lapatesugetapa
sipisipigana hutapa afela kalamo mai'naya
folagapi'mo ugae. Nagalo'yavemogimo

vaya'mogi o'apamagisayafe'mo vase vase hu'a ne'vaya kava hutapa viyo. Kaugo'yave namamogimo vaya'mo ohapae'a afa'a ne'maiya kava hutapa maiyo. ¹⁷ Ehetapiye. Mago vaya'mogi kalavusi hu'a lapatete'a agotile'mo lapavaleli'u'a mono no'apifi'mo nofi kayoteti'mo lapamagigae. ¹⁸ Agotile'mo lapavaleli'u'a lapatesagetapa gamani vaya'ai apaulagale'e kini vaya'ai apaulagale'e'mo he titapa mai'netapa Yu nofi vayapati'mo o'mai'naya vaya'aife'mo alagepa faigoko gemo aetapa hakalo hutapa hapa paigae. ¹⁹ Agoti hu'a lapatesagetapae'mo na agufa gemo huteta haiya agufa ge huta ge'apile'mo aeta atagaina huta hapa paigune, hutetapa lapausoli osiyo. Ani afina'mo afole aisigeno'ae'mo Goti Auneme'amo'mo hapa paisaya gemo alino lapamigiye. ²⁰ Lapakaitapimo ani gemo afa'a osugaya'monanafa afotapimo Auneme'amo'mo lapavayafati'mo ge hugiye.

²¹ Vaya'mogimo konaga'apimo apamag-isayafe'mo apavale'a alu vaya'ai apayapi'mo apamigae. Ani kava hu'a afo'apimogimo mafa'ne'apimo apavale'a apamigae. Ani kava hu'a mafa'ne'apimogimo ita'api afo'apimogimo apavaleli u'a apamigae. ²² Muki vaya'mogimo nagi'nilefe'mo apaini hu'a lapategaya'monanafa o'ataletapa atafautapa alagi hutapa maima maima ne'visageno'ae'mo hano hisiya afina'mo afole aisigeno'ae'mo Goti'a lapakufamo alino katino lapategaiye. ²³ Mago taonifati'mo apaini hu'a lapatesagetapae'mo ataletapa lapaune hetaletapa alu taonifi'mo viyo. Lama

ge lapa nepauve, lapakaemo muki Isaleli vaya'ai taoni'afi taoni'afi'mo uteta hutapa hano osu'nisageno'ae'mo Vemo mafa'nemo eminegaiye.

²⁴ Alino apaya ne'malege'a ne'afiya vaya'mogimo alino apaya ne'maleya vekamo ae'a no'agasae. Ani kava huno ali'ya'amo ne'aliya ne'mo'a ali'ya aepa veka'amo aeno no'agase. ²⁵ Mago ne'mo'a alino aya ne'maleya vekagana huno mai'nisiyana kanalene. Ani kava huno mago ali'ya'amo ne'aliya ne'mo'a ali'ya aepa veka'agana huno mai'nisiyana kanalene. Vaya'mogimo afamo anaga aepa nefe'mo Satani agi'amo Mielisemuligae hu'a hute'a hu'a faipa hu'a ne'atesayana agae afamo anaga vaya'aife'mo mago'e hu'a hu'a faipa hu'a apategae.

*Gotifeke'mo koli hiyo, huno hu'niya gemae
(Lu 12:2-7)*

²⁶ Hugaya'mofe'mo ma mopafi vaya'aife'mo koli osiyo. Muki hu'a ae'a ati nekaya kava'apimo alino afole aino apave lisige'a agegae. Muki hu'a fala nekiya ge'apimo ha le yategamo huno afole aino hisige'a afigae. ²⁷ Hanipi'mo lapa nepauva gemo ha le yategamo aetapa hakalo hutapa hapa paiyo. Lapakaemo vase hutapa afi'naya gemo nokato'mule'mo haitapa mai'netapae'mo muki vaya'aife'mo alope gefati'mo aetapa hakalo hutapa hapa paiyo. ²⁸ Apakaemo amega apakufa'amo kamiti apamagigaya'monanafa apakupi mafa'ne'amo alagi o'apamagisaya vaya'aife'mo koli osiyo. Apakufa'e apakupi

mafa'ne'e'mo alino ata kopi'mo yaga auno apatalesiya vekaek'e'mo koli'amo hiyo. ²⁹ Ago age'nayana lole aise namala'mo magoke asagalifa monileti'mo miya nefaiya'monanafa afotapimo'mo afa'a faligiye huno osisiyana magoke namamo faliteno mopafi'mo asagauno o'aigiye. ³⁰ Ani kava huno muki lapayokapi'mo magoke magoke huno lekana paino ne'age. ³¹ Lapakaemo asole namamo ago aetapa apaka setapa mai'naya'mofe'mo koli osiyo.

³² Muki vaya'ai apaulagale'mo nagi'nimo ne'aya vaya'ai apaki'apimo koku'napi Afo'nimo aulagale'mo aegauve. ³³ Aegauva'monanafa vaya'ai apaulagale'mo nagaefe'mo, o'age'nona vekae, hu'a nehisaya vaya'aife'mo koku'napi Afo'nimo aulagale'mo olapake'nova vayane, hu'na hapa paiguve.

Nagaefek'e'mo hogoteno lapaino, huno hapa pai'niya gema

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Nagaefe'mo, muki vaya'mo alagepa hu'a yuna he'a magokepi lokae'a maisayafe'mo em-ine'niye, hutapa lapakesa ne'afifiye. Ha'ao, alagepa hu'a magokepi lokae'a maisayafe'mo o'me'nofa kame hu'a apatesage'a kame hu'a apatesage'a hu'a maisayafe'mo e'nove.

³⁵ Mafa'ne'apimogimo afo'apimogife'mo kame hu'a apatesage'a a'mafa'ne'apimogimo ita'apimogife'mo kame hu'a apatesage'a apanofelo'apimogimo anekalo apanofelo'apimogife'mo kame hu'a apatesage'a hu'a maisayafe'mo

e'nove.

³⁶ Mago vaya'mogimo afamo anaga'api'e'mo
kame kame hu'a maigae.

³⁷ Mago vaya'mogimo ita'api
afo'apimogifeke'mo hogoteno hapau
apayamopafi'mo hapau'nisigeno nagaefe'mo
henaga'amo hapau apayamopafi'mo
hapau'nisiyana vaya'nimo maisaya vaya'mo
o'mai'nae. Ani kava hu'a mago vaya'mogimo
mafa'ne'api'e'mofi a'mafa'ne'api'e'mofi
huno hogoteno hapau apayamopafi'mo
hapau'nisigeno nagaefe'mo henaga'amo hapau
apayamopafi'mo hapau'nisiyana vaya'nimo
alagi maisaya vaya'mo o'mai'nae. ³⁸ Mago
vaya'mogimo malipu yosa'apimo ali'a kofili'e'a
nakame hu'a no'visayana vaya'nimo alagi
maisaya vaya'mo o'mai'nae. ³⁹ Ma mopafi'mo
alagepa hutage'mo maigune, hu'a apakesa
ne'afisaya vaya'mo alagepa hu'a ne'maiya
kava'apimo alagi hano hugiye. Mago
vaya'mogimo nagi'nilefe'mo ma mopafi'mo
alagepa hu'a ne'maiya kava'apimo atalesayana
alagepa hu'a maisaya ya'mo aligae.

*Alagepa miya'apimo alisaya vaya'aife'mo
hu'niya gemae*

(Mk 9:41)

⁴⁰ Mago vaya'mogimo lapakaemo ali'a falu fala
hu'a nelapatesayana ani kava hu'a naga'e'mo
ali'a falu fala hu'a ne'natae. Ani kava hu'a
nagaemo ali'a falu fala hu'a ne'natesaya
vaya'mogimo alino nate'nige'na e'nova ne'e'mo
ali'a falu fala hu'a ne'atae. ⁴¹ Gotitegati gemo

alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo ne'egenoa'e'mo mago ne'mo Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya ne'mo mai'niya'mofe'mo alino falu fala huno ne'atesiyana Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mogi alisaya agufa miya'amo apakae'e'mo magokepi'mo aligiye. Goti aulagale'mo fatago vekamo ne'egenoa'e'mo mago vekamo Goti aulagale'mo fatago vekamo mai'niya'mofe'mo alino falu fala huno ne'atesiyana fatago vaya'mogi alisaya agufa miya'amo apakae'e'mo magokepi'mo aligiye. ⁴² He lama ge lapa nepauve, huno, mago ne'mo'a afa vekamo'mo nakame nehiya vekamo ageteno'a'e'mo nakame nehiya vekamo mai'niya'mofe'mo lanitani ani'mo hefino amisiyana miya'amo alagi aligiye, hu'na lapa nepauve, huno hapa pai'niye.

11

*Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo'mo
Yesutegamo alino apate'nige'a u'naya gemae
(Lu 7:18-35)*

¹ Yesu'a tuolofu'a vaya'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo mani kava'mo hiyo, huno hapa paino hano huteno'a'e'mo ani haopalega ataleno Galeliya kotega taoni'afi taoni'afi'mo alino apaya malege aeno hakalo huno hapa paige hume hume visiyafe'mo u'niye.

² Yoni'a kalavusi hu'nenoa'e'mo Kalaisi'a hu'niya kavafe'mo ava gemo afitenoa'e'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo alino apate'nige'a

agaetegamo u'nae. ³ U'a Yesufe'mo, Yoni'a huno'ae'mo, egaiye huno hu'niya ne'mo kagaemofi alu vekae'mo agava maisune, hu'a ge hu'a afi ge'nae. ⁴ Yesu'a hapa paino'ae'mo, Atagi netutapa Yonife'mo muki afi'naya ge'e ali'ya'mo ne'alugetapa nage'naya kava'ni'efe'mo nava gemo hutapa ha paiyo. ⁵ Apaulagamo ali hu'niya vaya'mo age'a ayakege apaiyamo hosu'niya vaya'mo alagepa hu'a u'e'a huge lepalosi ya'mo hapau'niya vaya'mo alagepa apakufamo hanege apakesamo akani'niya vaya'mogimo gemo alagepa hu'a afige fali'naya vaya'mo he tige kagemi ya'apimo ohane'nisiya vaya'aife'mo alagepa faigoko gemo ae'na hakalo hu'na hapa nepauge'a afige nehae, hutapa uta ha paiyo. ⁶ Natale'a o'u'a nagaefe'mo alagi apakesa afi'a fatago nehaya vaya'mo Goti aulagale'mo alagepa hu'a mai'nayanage'a afa'a apamogaga aigae, huno hapa pai'niye. ⁷ Yoni ge'amo ne'afiya vaya'mo atale'a ne'vageno'ae'mo Yesu'a asole vaya'mo ali'a anupa hu'a mai'naya vaya'aife'mo aepa faino Yonife'mo ava gemo huno hapa paino'ae'mo, Lapakaemo na agufa ya'mo agesayafe'mo ka'me kotegamo u'nae. Lapakaemo yasimo'mo hopale'mo alisigeno'ae'mo uti uti aisiya ya'mo agesayafe'mo u'nafiye. ⁸ Hopamo agesayafe'mo o'u'nisayana na agufa ne'mo agesayafe'mo u'nae. Lapakaemo alagepa kukenamo alino vai'niya vekamo agesayafe'mo u'nafiye. Ha'ao alagepa kukenamo ali'a ne'vaiya vaya'mo yagai'a ne'apataya vaya'ai nopike'mo mai'nae. ⁹ Lapakaemo haiya

agufa ne'mo agesayafe'mo u'nae. Lapakaemo Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo agesayafe'mo u'nafiye. He, lapakaemo Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mo aeno apaka se'niya vekamo agesayafe'mo u'nae. ¹⁰ Ani vekae'mo ava gemo huno'ae'mo,

nagaemo hogote'na apa veka'nimo ali'na ate-sugeno uno hogoteteno ka'mo valino kate-gaiye,

huno avo'mo kae male'niye. ¹¹ Lama ge lapa nepauve, huno, Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo'mo muki ma mopafi vaya'mo ago aeno apaka se'niya'monanafa Goti'a yagaino ne'apateya kegi'yafi'mo mai'naya vayapatil'mo henaga ne'mo'a Yoni'mo ago aeno aga se'niye.

¹² Yoni'a aeno hakalo huno hapa pai'niya afinateti'mo afela vayakana hu'a apaya mukiki nehaya vaya'mogi Goti'a yagaino ne'apateya kote'mo apaya mukiki hu'a u'a haite haite hu'a hemeni'e'mo hai'a nefalae. ¹³ Hogote'a muki vaya'mogi Gotitegati gemo alini'e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'e Mosese'e'mo afole aisiya kavafe'mo ava gemo hume hume ne'ageno'ae'mo Yoni'mo afole ai'niye.

¹⁴ Apakaemo hu'apae'mo, Ilaya'a hogoteno afole aigiye, hu'a avo'mo kae male'naya gee'mo lapakesa afitapa fatago hutetapa mai'nisayana Yonife'mo agaemae, hutapa agegae. ¹⁵ Lapakaemo gemo afisaya lapakesamo hane'nisiya'mo'mo afiyo. ¹⁶ Hemenimo mai'naya vaya'mo na agufa vaya'mo mai'nafige'na

lapa paigesuve. Apakaemo mafa'nemogi kigi yokalo hisayafe'mo maketi kumate'mo itopale'mo ne'maiya mafa'negana hu'a mai'nae. Mago mafa'ne anaga'mogi mago mafa'ne anaga'aife'mo, ¹⁷ Lagaemo ogefage yokemo hu'nona'monanafa olapau'nigetapa omo ohage'nae. Faiyosago yokemo hu'nona'monanafa olapau'nigetapa yulagefa o'ai'nae, hu'a nehae. ¹⁸ Yoni'a eno ne'ya'e ani'e'mo o'nenosino mai'nige'apae'mo ohapau'nige'a hosu aune ne'mo aipafi'mo mai'niye, hu'a hu'nae. ¹⁹ Vemo mafa'nemo'a eno ne'ya'e ani'e'mo neno mai'nige'apae'mo ohapau'nige'a lusi ne'ya'e ani'e'mo ne'neya ai'agaefa vekamo mai'niye, hu'a nehae. Takesi moni ne'aliya vaye'a hosu vaye'e'mo apao vekamo mai'niye, hu'a nehaya'monanafa Goti mafa'ne'amogimo alagepa huno ageteno afi'niya kavafe'mo, alagepa kava'mo neha'ae, hu'a nehae.

*Muki taoni'afi taoni'afi'mo mai'naya
vaya'mogi apakesa afi'a fatago osu'naya
vaya'aife'mo hu'niya gema*

(Lu 10:13-15)

²⁰ Yesu'a umenitata hu'niya taoni'afi taoni'afi'mo asole no'agaya lokiya aune kava'mo hu'niya'monanafa apaipamo ali'a afe ole'naya'mofe'mo ani afina'mo aepa faino ge hapau'niye. ²¹ Kolasini taonifi'mo mai'naya vaye'mogitapae, hu'na, vaehae. Metasaita taonifi'mo mai'naya vaye'mogitapae, hu'na, vaehae. Taonitapifi'mo no'agaya lokiya

naune kava'mo hu'nova agufa kava'mo Taiya taonifi'e Saitoni taonifi'e'mo mago vaya'mogi hu'naesinana akeya'vilagamo apaipamo ago ali'a afe lete'a hosu kogu kukenamo ali'a vaite'a la'nefamo ali'a fale'naesine. ²² Lapa pai'nae'mo agoti huno apatesiya afina'mo Taiya taonifi'e Saitoni taonifi'e'mo mai'naya vaya'mogi aise hanageke ya'mo aligaya'monanafa lapakaemo mago'e hutapa lusi hanageke ya'mo aligae. ²³ Kapeneyamu taoniyo, hu'na, koku'napi'mo alino asaga huno lapatesigetapa haigafiye. Ha'ao, ata kopike'mo lamigae. Taonitapifi'mo no'agaya lokiya naune kava'mo hu'nova agufa kava'mo mago vaya'mogi Sotomi taonifi'mo hu'naesinana Sotomi taonimo afa'a haneme haneme eno hemeni'e'mo afa'a hane'niyesine. ²⁴ Lapa pai'nae'mo, Goti'a agoti huno apatesiya afina'mo Sotomi taonifi'mo mai'naya vaya'mogi hanageke ya'mo aligaya'monanafa lapakaemo mago'e hutapa lusi hanageke ya'mo aligae, huno hapa pai'niye.

Yesutegamo e'a mai'a falu hu'a maisaya kavafe'mo hu'niya gemae

(Lu 10:21-22)

²⁵ Ani afina'mo Yesu'a nunumu huno'ae'mo, Afo, Koku'napi'e ma mopafi'e'mo ne'yagaina Ala kava ne'mogae, hu'na, agete'a afi'naya vaya'e sukulu hu'naya vaya'mogi'e'mo ani kava'mo alagi o'agesayafe'mo alika fala ki male'nana'monanafa aise mafa'ne anaga'mo alika apave li'nana'mofe'mo kahao ke nehove. ²⁶ He, Afo, hu'na, kagaemo

ani kahau'niya kava'mo afa'a nehane.
²⁷ Afo'nimo'a ali'ya'amo alisuvafe'mo muki
 ya'amo alino nami'niye. Muki vaya'mogimo
 mafa'ne'amo o'nage'naya'monanafa
 Afo'nimoke'mo nage'niye. Muki vaya'mogimo
 afo'nimo'mo o'age'naya'monanafa nagaemo
 agege nahau'nige'na ali'na apave li'nova
 vaya'mogi'e'mo agege huta mai'none.

²⁸ Muki vaya'mo alaga lapaeye kanamo alige
 hutapa ne'maiya vaya'mogitapa nagaetegamo
 eyo maitapa falu hutapa maisaya ya'mo
 ali'na lapamiguvanagi. ²⁹ Nagaemo yuna
 naipa'age ne'mo mai'ne'na yagu yaga kava'mo
 nehuva'mofe'mo ali'ya'nimo alitetapa ali'na
 lapaya malesuva gemo afige afige hutapa
 maiyo, lapaipamo'mo kanale hisigeno lapakupi
 mafa'nemo maino falu hugiyanagi. ³⁰ Hiyo,
 hu'na lapa paisuva gemo lokiya gemo
 ohane'niya'mofe'mo ali'na kofi'na lapatesuva
 kana ya'mo'a kana olapaugiye.

12

Sapati afina kavafe'mo hu'niya gemae
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Mago Sapati afina'mo Yesu'e ge'amo ne'afiya
 vaya'e'mo viti hoyafi'mo umenitata hu'nae.
 Ge'amo ne'afiya vaya'mo apaka te'nige'apae'mo
 viti alagamo lagi'a neme neme u'nae. ² Falasi
 mono vaya'mogimo apakete'apae'mo Yesufe'mo,
 Apako, hu'a, gekamo ne'afiya vaya'mogimo
 Sapati afina ke'aepa gemo ago amagi'a ne'atalae,
 hu'a ha pai'nageno'ae'mo, ³ Nevini'a avagi

hu'a u'naya vaya'mo apaka te'nige'apae'mo hu'naya kavafe'mo ava gemo lekana paitapa o'afi'nafiye. ⁴ Agaemo Goti mono nopi'mo faleno hai'nige'apae'mo agae'e vaya'a'e'mo Goti'mo ofalinimo ami'naya peleti mayamo ali'a ne'nae. Muki vaya'mogimo no'naya peleti mayamo hane'niyana mono hu'a ne'apataya vaya'amogige'mo ne'naya peleti mayamo ne'naya'monanafa hosu kava'mo osu'nae.

⁵ Ke'aepa gemo'mo huno'ae'mo, mono hu'a ne'apataya vaya'mogimo Sapati afina'mo alopa mono nopi'mo ali'ya'mo ali'nayana ke'aepa gemo'mo huno'ae'mo, Sapati afina'mo ali'ya'mo o'aliyo, huno hu'niya gemo amagi'a ne'atalaya'monanafa vai'mo no'aliye, huno avo'mo kae male'niya gemo lekana paitapa o'afi'nafiye. ⁶ Lapa pai'nae'mo, mago vekamo agi'amo'mo alopa mono no'mo agi'amo ago aeno aga se'niya vekamo manifi'mo mai'niye. ⁷ Goti'a huno'ae'mo,

Afumo he'a ofalinimo namisayafe'mo o'nahau'niya'monanafa hapau hu'a apatesayafeke'mo nahau'niye,

huno avo'mo kae male'niya gemo aepa'amo lapakaemo afi'naesinana hosu kava'mo osu'naya vaya'aife'mo hosu kava'mo hu'nae, hutapa osu'naesine. ⁸ Vemo mafa'nemo'a Sapati afinate'mo yagaino ne'ateya'mofe'mae, huno hapa pai'niye.

*Kalaisi'a aya'mo aeno ape le'niya vekamo alino
api aino ate'niya gemae
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)*

⁹ Yesu'a ani kotegati'mo ataleno uno Yu vaya'ai mono nopi'mo uno hai'niye. ¹⁰ Mago vekamo aya'mo aeno ape le'niya vekamo ani nopi'mo mai'niye. Mago vaya'amogimo agoti hu'a atesayafe'mo, mago vekamo'a Sapati afina'mo kaita hau'nisiya vekamo alino hageno atesiya'mo'mo ke'aepa gemo amagino ne'atalefiye, hu'a ge hu'a afi ge'nae. ¹¹ Afi ge'nageno'ae'mo, lapakaepati'mo mago vekamo'a sipisipi'amo Sapati afina'mo kelifi'mo asagauno ai'nisiyana uno lamino asagaulino hai negaifi hai no'megaiye. ¹² Ma mopafi vaya'mogimo sipisipi anaga'mo ago ae'a apaka se'a mai'naya'mofe'mo Sapati afina'mo vaya'mo hapa ne'maeya kava'mo'a ke'aepa gemo amagino no'ataleya kava'mo hane'niye, huno hapa paiteno ¹³ ani vekae'mo, kaya'mo aeka hayo huvo, huno hu'nigeno aeno hayo nehigeno'ae'mo aya'mo alino api aino ate'nigeno afa'a hane'niya ayakana huno alagepa huno hane'niye. ¹⁴ Falasi mono vaya'mo atale'u'a Yesu'mo atafau'a amagisayafe'mo ali'a anupa hu'a mai'ne'a ge huge afige hu'a mai'nae.

Goti'a ali'ya'amo alisiya vekamo lekana paino ate'niya vekae'mo ava gemo hu'niya gema

¹⁵ Yesu'a ani ava gemo hu'naya gemo ago afitenoa'ae'mo ani koteti'mo ataleno u'nige'a asole vaya'mo akame hu'a u'nageno'ae'mo alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'mo alino hapageno apate'niye. ¹⁶⁻¹⁷ Gotitegati gemo alinino eno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo agi'amo Aiyeya'a hu'niya gemo afole

aisiyafe'mo Yesu'a huno'ae'mo, Nava gemo hutapa hapa opaiyo, huno hapa pai'niye.

¹⁸ Aiyeya'a huno'ae'mo,

Ageyo, huno, ago lekana pai'na ate'nova vekamo

ali'ya'nimo alisiya veka'nimo manile'mo mai'niye.

Nahau nayamopafi'mo nahau'niya vekamoge'na amuse hu'na ne'atove.

Naune'name'mo ali'na amisugeno muki alu nofi vaya alu nofi vaya'aife'mo fatago kavafe'mo ava gemo aeno hakalo huno hapa paigiye.

¹⁹ Ge ohapauge alopa gefati'mo osuge taoni kate'mo vaya'ai apaulagale'mo he tino mai'nenno aeno hakalo huno hapa opaige huno maigiye.

²⁰⁻²¹ Hopamo aise'amo aino lo ae'niya hopa kayo'mo alino lo o'aegaiye.

Lamufi vikimo'mo hokanufa'age'mo hane'nigeno halinamo ne'aiya vikimo alino yu osegaiye.

Ani kava osugiya'monanafa ali'ya'mo alime alime ne'visigeno fatago kava'ae'mo ava gemo alino atesigeno visigeno'ae'mo

ali'ya'aleti'mo ne'ya'amo alagi afole aigiye.

Afole aisige'a alu kotega alu kotegamo mai'naya vaya'mogimo

agaefe'mo, laha maegaiye, hu'a hute'a agava maigae,

huno avo'mo kae male'niye.

Hosu apaune vaya'mo ali'a hapa fai'a ne'apatalaya kavafe'mo apava gemo hu'niya gemae

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Ani afina'mo mago vaya'mogi hosu aune vekamo aipafi'mo mai'niya vekamo aulagamo ali hu'nigeno agemo no'aiya vekamo avaleli'a Yesutegamo e'nageno Yesu'a alino alagepa huno ate'nigeno aulagamo agemo ayaketenogelagau'niye. ²³ Muki vaya'amogimo agete'a hapau aite'apae'mo, agava mai'nona vekamo Nevini aginago'amo mai'nifi, hu'a hu'nae. ²⁴ Hu'a hu'nage'a Falasi mono vaya'mogimo afite'apae'mo, hosu apaune vaya'ai ala kava ne'apimo Mielisemuli'a himamu'amo alino ami'nigeno'ae'mo hosu apaune vaya'mo alino hapa faino ne'apatale, hu'a hu'nae.

²⁵ Yesu'a Falasi vaya'mogi apaipafi'mo apakesamo afi'naya apakesamo apaketenogae'mo, magoke kote'mo ne'maisaya vaya'mogimo ali'a fako hu'a apatete'a kame hisayana apakai'apimo hapae'a hano hu'a apatalegae. Ani kava hu'a magoke afamo anaga'mogimo ali'a fako hu'a apatete'a kame hisayana alagi alagepa hu'a o'maigae. ²⁶ Satani'a vaya'amo alino hapa faino apatalesiyana agaetegati'mo alagi alino fako huno apatalegaiye. Alino fako huno ne'apatesiyana haiya kava hu'a Satani'a yagaino ne'apateya vaya'mo afa'a maigae. ²⁷ Lapakaemo nagaefe'mo, Mielisemuli himamu'aleti'mo hosu apaune vaya'mo alino hapa faino ne'apatale, hutapa nehaya'monanafa vayatapimogimo inala himamu'aleti'mo ali'a hapa fai'a ne'apatalae. Vayatapimogi, hosu gemo nehae, hu'a hute'a ali'a fako hu'a lapategae. ²⁸ Nagaemo Goti Auneme'aleti'mo hosu apaune vaya'mo ali'na

hapa fai'na ne'apatalesuvana Goti'a yagaino ne'apateya kava'mo lapakaete'mo ago eno afole ai'niye.

²⁹ Mago vekamo'a lokiya vekamo aiya ay-ate'mo nofi kino o'ate'nisiyana no'afati'mo haino kagemi ya'amo alinino o'ugiyeye. Hogoteno atafauno aiya ayate'mo nofi kino ate'nisiyana no'afati'mo haino kagemi ya'amo alinino ugiye.

³⁰ Mago vekamo nao ne'mo o'mai'nisiyana kame'nimo mai'niye. Mago vekamo'a ali'na anupa hu'na apatesuvafe'mo naha no'maesiyana alino atagu faeno alino hapa faino ne'apatale.

³¹ Ani kavatefe'mo mani gemo lapa nepauve, huno, Goti'a muki alu hosu kava alu hosu kava'e hu'a faipa hu'a ne'apataya ge'e'mo afa'a alino atalegaiya'monanafa Goti Auneme'ae'mo hu'a faipa hu'a atesaya hosu ge'apimo alagi alino o'atalegaiye. ³² Mago vaya'mogi Vemo mafa'nee'mo hu'a faipa hu'a atesaya hosu kava'apimo afa'a alino atalegaiya'monanafa aote Auneme'ae'mo hu'a faipa hu'a atesaya hosu kava'apimo hemenimo alino o'atalege afole aisiya afina'mo alagi alino o'atalege huno alino o'atalegaiye.

³³ Alagepa alagamo ne'ae, hutapa lapakesa afi'nisayana alagepa yosamo hane'niye, hutapa lapakesa afiyo. Hosu alagamo ne'ae, hutapa lapakesa afi'nisayana hosu yosamo hane'niye, hutapa lapakesa afiyo. Yosa alaga'amo agete'apaeke'mo na agufa yosamo hane'nifi hu'a ne'agaya'mofe'mae. ³⁴ Nagalo'yave afamo anaga vaya'mogitapae, hu'na, hosu vaya'mo

mai'naya'mofe'mo haiya kava hutapa alagepa gemo afa'a hugae. Vaya'ai apaipafi'mo na agufa ya'mo havaite'nifi ani kava huno aino vali lamino asagauno ne'aige'apae'mo gemo nehae. ³⁵ Alagepa vekamo'a kesi'afi'mo alagepa ya'age'mo ageno male'niya yapati'mo alagepa ya'age'mo alino afole ne'aiye. Ani kava huno hosu vekamo'a kesi'afi'mo hosu ya'age'mo ageno male'niya yapati'mo hosu ya'age'mo alino afole ne'aiye. ³⁶ Lapa nepauve, agoti huno apatesiya afina'mo Goti'a muki gemo fiku nehaya gelefe'mo apakenoka huno apafi gegaiye. ³⁷ Goti'a getapifike'mo alino fako huteno'aeke'mo mago vaya'aife'mo, fatago vaya'mo mai'nae, huno hapa paige mago vaya'aife'mo, hosu vaya'mo mai'nae, huno hapa paige hugiye, huno hapa pai'niye.

No'agaya lokiya aune kava'mo huvo, hu'a ha pai'naya gema

(Mk 8:11-12; Lu 11:29-32)

³⁸ Mago Falasi mono vaya'e ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'mogile'mo, Tisao, hu'a, no'agona lokiya kaune kava'mo huka alika lave lisanafe'mo hugeta ageno, hu'a ha pai'nageno'ae'mo, ³⁹ hosu vaya'mogi Goti'a anau'apimokana ne'mo atale'a kumai he'a ugekana hu'a ne'maiya vaya'mogimo no'agaya lokiya aune kava'mo ali'na apave lisuge'a agesayafe'mo nehaya'monanafa no'agaya lokiya aune kava'mo hisuge'a o'agegaya'monanafa Yonategamo afole ai'niya agufa aune kavake'mo alino apave

lisige'a agegae. ⁴⁰ Yona'a alopa noyamemo agupafi'mo lole'e mago'e feluga'e lole'e mago'e hani'ilaga'e'mo mai'niya kava huno Vemo mafa'nemo'a lole'e mago'e feluga'e lole'e mago'e hani'ilaga'e'mo mopa agusafilagamo lamino maigiye. ⁴¹ Akeya'vilagamo Niniva taonifi'mo mai'naya vaya'mogimo Goti'a muki vaya'mo agoti huno apatesiya afina'mo he ti'a hemenimo mai'naya vaya'aife'mo, lapakaemo hosu kava'mo hu'nae, hu'a hapa paigae. Na kava hinage'apaene. Yona'a Goti ge'amo aeno hakalo huno hapa pai'nige'a afite'a apaipamo ali'a afe le'naya'monanafa hemenimo manile mai'niya vekamo'a Yona'mo ago aeno aga seno mai'niya vekamo'a Goti ge'amo aeno hakalo huno hapa nepaige'apae'mo hemenimo mai'naya vaya'mogimo apaipamo ali'a afe nolaya'mofe'mae. ⁴² Akeya'vilaga hoga haopalega mai'naya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya kuvini a kanomo'a Salomoni'mo ageteno afi'niya gemo afisiyafe'mo e'niye. Manile'mo mai'niya vekamo'a Salomoni'mo ago aeno aga seno mai'niya'monanafa ge'amo no'afiya'mofe'mo ani a kanomo Goti'a agoti huno apatesiya afina'mo he tino hemenimo mai'naya vaya'aife'mo, lapakaemo hosu kava'mo hu'nae, huno hapa paigiye.

⁴³ Hosu aune vekamo mago vekamo aipafati'mo lamiteno maino falu hisiya ya'mo agesiyafe'mo ani'mo ohane'niya kotegamo umenitata huno kahau ya hume hume u'niya'monanafa o'age'niye. ⁴⁴ O'ageno'ae'mo,

halate ai'na atagine'na u'na no'nifi'mo maiguve, huno huteno uno ava'yi huteno ageyana no'afi'mo vaya'mo o'mai'nageno mumusopamo ohaneno alagepa huno hane'nigeno age'niye. ⁴⁵ Ageteno ataleno uno seveni'a hosu apaune vaya'mogi mago'e hu'a hosu kava'mo hu'a ae'a aga se'a mai'naya vaya'mo apavalelino uno ani vekamo aipafi'mo hai'a magokepi lokae'a mai'nae. Mai'nageno'ae'mo ani vekamo hogoteno hosu kava'mo huno mai'niyana henaga'amo mago'e huno lusi hosu kava'mo huno mai'niye. Ani kava'mo'a hemenimo ne'maiya vaya'aite'mo afole aigiye, huno hapa pai'niye.

Yesu ita'amo'e agana'amogi'e'mo Yesutegamo e'naya gemae

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu'a vaya'aife'mo gemo hapa nepaige'apae'mo ita'amo'e agana'amogi'e'mo e'a ava'yi hute'a gemo ha paisayafe'mo kumatega agava mai'nae. ⁴⁷ Mago ne'mo'a, itakamo'e kaganakamogi'e'mo gemo kaha paisayafe'mo e'a kumate'mo mai'nae, huno ha pai'nigeno'ae'mo Yesu'a, ita'nimo'mo haiya'ale'mo mai'niye. ⁴⁸ Konaga'nimogimo haiya'ale'mo mai'nae, huno ha pai'niye. ⁴⁹ Agaemo ge'amo ne'afiya vaya'aifeke'mo aya ako'ya nehuno'ae'mo, Apakeyo, huno, ita'nimogi nagana'nimogimo mai'nae. ⁵⁰ Koku'napi afo'nimo'mo hau'niya kava'age'mo nehaya vaya'mo nagana'nimogimo maige

nasa'nimogimo maige ita'nimogimo maige hu'a
mai'nae, huno hapa pai'niye.

13

*Avina yafe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya
gema*

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Ani afina'mo nopati'mo ataleno uno
lamino ani kotu agi'nale'mo itopale'mo
mai'nige'apae'mo ² asole vaya'mo e'a ali'a anupa
hu'a mai'nageno'ae'mo he tino sipifi'mo haino
fai mai'nige'apae'mo ani agi'nale'mo he ti'a
mai'nae. ³ Agaemo aeno kalafefa gefati'mo
mago'e gemo huno hapa paino'ae'mo, avina
ya'mo nehakaleya vekamo'a avina ya'mo
hakalesiyafe'mo u'niye. ⁴ Avina ya'mo yaga
auno hakaleme hakaleme ne'vigeno'ae'mo mago
avina ya'mo kate'mo asagauno ai'nigeno'ae'mo
nama anaga'mogi e'a ne'nae. ⁵ Mago avina
ya'mo yafa agotofule'mo aise mopamo hane'niya
yate'mo asagauno aiteni aise mopamo
hane'niya'mofe'mo malage huno hage'niye.
⁶ Hage'niya'monanafa yegemo'mo haineno
ne'agegeno'ae'mo hafu'yamo o'ae'niya'mofe'mo
leno faluteteno leno asaga li'niye. ⁷ Mago
avina ya'mo aufe nofi'mo hane'niya yapi'mo
asagauno aiteni hage'niyana aufe nofi'mo'a ago
kino ati kae'niye. ⁸ Mago avina ya'mo alagepa
mopafi'mo asagauno aiteni hageno haiteni
magoke yosafati'mo vani hataleti'amo aege
sikisiti'amo aege teti'amo aege huno ae'niye.

⁹ Gemo afisaya lapakesamo hane'nisiyana mani gemo afiyo, huno hapa pai'niye.

¹⁰ Ge'amo ne'afiya vaya'mogi agaetegamo e'a, na kava higekae'mo aeka kalafefa gemo huka hapa nepaine, hu'a ge hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ¹¹ Goti'a yagaino ne'apateya kavafe'mo ava gemo aepa'amo alino fala ki male'niya aepa'amo ago alino lapami'niya'monanafa apakaemo alino o'apami'niye. ¹² Ali'nisaya vaya'mo mago'e huno alino apamisige'a alisageno'ae'mo mago'e ya'apimo hanegaiya'monanafa o'ali'nisaya vaya'ai apayapati'mo aise'amo ali'nisaya ya'mo hapa falegaiye. ¹³ Apakaemo aulu he'a ne'agaya'monanafa no'agae. Apaketafo hu'a ne'afiya'monanafa afi'a aeto nosaya'mofe'mo ae'na kalafefa gemo hu'na hapa nepauve. ¹⁴ Aiyeya'a Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa pai'niya gemo apakaetegamo afole ai'niye. Aiyeya'a huno'ae'mo,

Afige afige hutapa maigaya'monanafa afitapa aeto osugae. Agege agege hutapa maigaya'monanafa agetapa aeto osugae. ¹⁵ Ani gelefe'mo apaipamo lokiya vaige apakesa aino akanige apaulagamo ali huge hu'nige'a mai'nae. Ani kava hu'a o'mai'naesinana apaulagafati'mo agete'a apakesafati'mo afite'apae'mo apaipafi'mo agete'a nagaetegamo ai'a afe le'a esage'na ali'na alagepa hu'na apate'novesine, huno avo'mo kae male'niye.

¹⁶ Afi'a aeto osu'naya'monanafa lapaula-gafati'mo agege lapakesafati'mo afige hutapa

mai'naya'mofe'mo Goti aulagale'mo alagepa hutapa ne'maiyanagetapa afa'a lapamogaga aigae. ¹⁷ Lama ge lapa nepauve, asole vaya'mogi Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'e fatago vaya'mogi'e'mo lapakaemo ne'agaya kava'mo agesayafe'mo hapau'niya'monanafa o'age'nae. Lapakaemo ne'afiya gemo afisayafe'mo hapau'niya'monanafa o'afi'nae.

¹⁸ Ani kavatefe'mo avina yafe'mo ae'na kalafefa gemo aepa'amo afiyo. ¹⁹ Mago vaya'mogi Goti'a yagaino ne'apateya kavafe'mo ava gemo afite'apae'mo alagepa hu'a no'afisayana hosu ne'mo'a eno apaipafi'mo hakale male'niya avina ya'mo hapa faleno alinino ne'viye. Ani kava huno kate'mo asagauno ai'niya avina yakana huno hane'niye. ²⁰ Mago vaya'mogi Goti ge'amo afite'apae'mo malage hu'a alite'a apamogaga ne'aiya kava huno yafa agotofule'mo asagauno ai'niya avina yakana hu'a mai'nae. ²¹ Hapafu'yamo o'ae'niya'mofe'mo aise afina'mo ne'maiye. Goti ge'amo afi'naya'mofe'mo hanageke ya'mo alige apaini hu'a apatege nehaya kava'mo afole ne'aige'apae'mo ago atale'a asagau'a ne'aiye. ²² Mago vaya'mogi Goti ge'amo afite'apae'mo ma mopafi'mo maisaya kavafeke'mo hapausoli hute'a kagemi ya'mo'a humi ne'apateya ya'mo alisayafeke'mo hapa'ye nehigeno'ae'mo Goti ge'amo ago aeno ati nekaeya kava huno aufe nofi'mo hane'niya yapi'mo asagauno ai'niya avina yakana hu'a mai'nae. ²³ Mago

vaya'mogi Goti ge'amo afite'apae'mo gemo aepa'amo alagepa hu'a afi'naya vaya'mo alagepa mopafi'mo asagauno ai'niya avina yakana hu'a mai'nae. Apaipafati'mo alagamo ae'niye. Mago vaya'amogi vani hataleti'a alagamo aege mago vaya'amogi sigisiti'a alagamo aege mago vaya'amogi teti'a alagamo aege hu'a ae'nae, huno hapa pai'niye.

Hoyafi inofe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gema

²⁴ Mago'e huno aeno kalafefa gemo huno hapa paino'ae'mo, Goti'a yagaino ne'apateya kava'mo mago hoyagana huno hane'niye. Mago vekamo'a hoya'afi'mo alagepa avina ya'mo hakale male'niye. ²⁵ Muki vaya'amo ago apau kale'nageno'ae'mo kame'amo'mo eno vitigana ino'mo viti hoyafi'mo hakale maleno u'niye. ²⁶ Viti ne'ya'mo ago hageteno alagamo ae'nige'apae'mo agayana aigofe viti ino'mo mago hage'nige'a age'nae. ²⁷ Agete'apae'mo ali'ya'amo ne'aliya vaya'mogimo u'a hoya aepa vekae'mo, ala nene, hu'a, alagepa avina ya'mo hakale male'nana yapati'mo haiya kava huno ani aigofe viti ino'mo afole ai'niye, hu'a ge hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ²⁸ Kame'nimo'mo ani kava'mo hu'niye, huno hapa pai'nige'apae'mo, uta ani ino'mo vakaita atalesupiye, hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ²⁹ ha'ao, huno, ino'mo alitapa vakaisayategamo viti'e'mo alitapa vakaigayanagi afa ateyo ³⁰ viti'e ino'e'mo magokepi lokaeno haneme haneme ne'visige'apae'mo ne'ya'mo alisaya afina'mo aligae. Ne'ya'mo lesige'nae'mo

ne'ya'mo alisaya vaya'aife'mo, hogotetapa ino'mo vakaitapa atafi'mo kaesayafe'mo hayaetapa male'netapa viti ne'ya'age'mo alitapa ne'ya'mo ne'malova nopi'mo maleyo, hu'na hapa paiguve, huno hapa pai'niye.

Mago avina ya'mo agi'amo masateti'e falaovafi'mo ne'ataya ya'mo agi'amo yisi'efe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gemae
(Mk 4:30-32; Lu 13:18-19)

³¹ Yesu'a mago'e huno aeno kalafefa gemo hapa paino'ae'mo, Goti'a yagaino ne'apateya kava'mo hane'niya kava huno mago vekamo'a masateti avina ya'mo hoy'a'afi'mo hakale male'niya avina yakana huno hane'niye. ³² Masateti avina ya'mo mago aise avina ya'mo hane'nigeno muki avina ya'amo'a ago aeno aga se'niya'monanafa hageno alopa heteno'ae'mo muki alu ne'ya'amo ago aeno ne'agase. Hageno uno haige haige huno kosino yosagana huno hai'nigeno'apae'mo nama anaga'mogi haleli'e'a akopale'mo hakale'a ne'maiye, ³³ huno huteno Yesu'a mago'e huno aeno kalafefa gemo huno hapa paino'ae'mo, Goti'a yagaino ne'apateya kava'mo hane'niya kava huno mago a'mo'a falaovafi'mo ne'ataya ya'mo agi'amo yisimo alino alopa falaovafi'mo ate male'nigeno'ae'mo aino atagu faeno uneno huno muki falaovafi'mo ali'ya'mo ali'niye, huno hapa pai'niye.

³⁴ Yesu'a mani muki ge'amo aeno kalafefa gefatike'mo huno hapa pai'niyana huno afole aino hapa opai'niye. ³⁵ Ani ge huno hapa ne-paigeno'ae'mo Gotitegati gemo alinineno aeno

hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a hu'niya
ge'amo afole ai'niye. Ina gemo'a huno'ae'mo,
Ae'na kalafefa gefatike'mo hu'na hapa paiguve.
Ma mopamo alo hu'niya afinateti'mo alino
fala kino maleme maleme e'niya gemo
ae'na hakalo hu'na hapa paiguve,
huno avo'mo kae male'niye.

*Inofe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gemo
aepa'ae'mo hu'niya gema*

³⁶ Yesu'a muki vaya'aife'mo, inagi ago
utaleyo, huno hapa paiteno alino apate'nige'a
utageno'ae'mo nopi'mo haino mai'niye.
Mai'nige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo
agaetegamo e'a, inofe'mo aeka kalafefa gemo
huka hapa pai'nana gemo aepa'amo laha paiyo,
hu'a ge hu'a afi ge'nae.

³⁷ Yesu'a, hoya'afi'mo alagepa avina ya'mo
hakale'niya vekamo mai'niya kava huno Vemo
mafa'nemo mai'niye. ³⁸ Hoyamo hane'niya kava
huno muki ma mopamo hane'niye. Alagepa
avina ya'mo hane'niya kava hu'a Goti'a ya-
gaino ne'apateya vaya'mo mai'nae. Hosu ino'mo
hane'niya kava hu'a hosu ne'mo vaya'amo
mai'nae. ³⁹ Kame veka'amo mai'niya kava huno
Nevo'a mai'niye. Ne'ya'mo alisaya afina'mo
hane'niya kava huno ma mopamo hano hisiya
afina'mo hane'niye. Ne'ya'mo alisaya vaya'mo
mai'naya kava hu'a enisole vaya'mo mai'nae.
⁴⁰ Ino'mo vakai'a atafi'mo kae'naya kava huno
hano hisiya afina'mo ⁴¹ Vemo mafa'nemo'a
enisole vaya'amo alino apatesige'a u'a yagaino

ne'apateya kegi'yafati'mo ali'a hapafai'a apatalegae. Hosu kava'mo hisayafe'mo ali'a he ti'a ne'apataya vayanagi muki hosu vayanagi hu'a apavaleli'u'a ⁴² alopa atafi'mo yaga au'a apatalesage'a avi'ya huge apavepi'mo hani'a agafu kige hu'a maigae. ⁴³ Ani afina'mo afole aisige'apae'mo fatago vaya'mo Afo'apimo'mo yagaino ne'apateya kote'mo yegegana hu'a ae'a ha le'a maigae. Lapakesa hane'nisiyana mani gemo afiyo, huno hapa pai'niye.

Mago'e huno aeno kalafefa gemo hapa pai'niya gema'e

⁴⁴ Goti'a vaya'aite'mo yagaino ne'apateya kava'mo hane'niya kava huno mago vekamo'a alopa moni'amo kesifi'mo maleteno hoyafafi'mo keli kafiteno kesi'amo alino ani kelifi'mo maleteno aeno ati kae maleteno ataleno u'niye. U'nigeno henaga'amo mago vekamo uno ani hoyafi'mo ai'yu ai'niyategamo ani kesimo ageno avateteno halate aeno ati kae maleteno uno muki kagemi ya'amo alino maketi hu'nige'a miya fai'nageno monimo aliteno ani mopamo miya fai'niye. Alisiyafe'mo lusi kava huno amogaga ai'niya'mofe'mo muki kagemi ya'amo ago alino atale'niye.

⁴⁵ Halate Goti'a vaya'aite'mo yagaino ne'apateya kavafe'mo lapa pai'nae'mo, mago'e monimo alisiyafe'mo alininuno maketi nehiya vekamo'a alagepa sesumo miya faisiyafe'mo kahauya hume hume u'niye. ⁴⁶ Agaemo hogote sesumo lusi monileti'mo miya nefaiya sesumo age maleteno uno muki kagemi ya'amo alino

maketi hu'nige'a miya fai'nageno moni aliteno uno ani sesumo miya fai'niye.

⁴⁷ Halate Goti'a vaya'aite'mo yagaino ne'apateya kavafe'mo lapa pai'nae'mo, vaya'mogimo umenimo solovala anipi'mo yaga au male'nage'apae'mo muki alu noyame alu noyamemo hai'a ne'maiye. ⁴⁸ Umenifi'mo hai'a havai te'nage'apae'mo halauli e'a ani kahaepale'mo malete'a itopale'mo mai'ne'apae'mo ali'a fako hu'a alagepa noyame'amo paketifi'mo malete'a hosu noyame'amo ali'a yaga au'a ne'atalae. ⁴⁹ Ani kava hu'a ma mopamo hano hisiya afina'mo enisole vaya'mo emi'e'a hosu vaya'mo fatago vayapati'mo apavaleli'u'a ⁵⁰ alopa atafi'mo yaga au'a apatalesage'a avi'ya huge apavepi'mo hani'a agafu kige hu'a maigae, huno hapa pai'niye.

⁵¹ Yesu'a huno'ae'mo, muki mani gemo aepa'amo afi'nafiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, he, hu'a hu'nae. ⁵² Agaemo hapa paino'ae'mo, Afamo anaga'ai aepa vekamo'a no'apifi'mo alagepa ya'mo saufamo ageno male'niya ya'e akeya'vilaga ageno male'niya yapati'e'mo alino afamo anaga'amo ne'apamiya kava hu'a muki ke'aepa gemo tisa vaya'mogimo Goti'a yagaino ne'apateya kavafe'mo ali'a apaya malage'a afi'naya tisa vaya'apimogi saufa ge'e atafa ge'e'mo ali'a ne'apamiye, huno hapa pai'niye.

*Nasalasa taonifi'mo mai'naya vaya'mogimo
Yesu'mo apakame'ya ami'naya gemae
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)*

⁵³ Yesu'a mani aeno kalafefa gemo hapa paiteno ani haopalegati'mo ataleno u'niye.

⁵⁴ Agai'a taonifi'mo uno apakae mono nopi'mo haino alino apaya male'nige'a afi'a hapau aite'apae'mo, ani vekamo'a afiteni age'niya kava'e no'agona aune kava'mo nehiya himamu'a'e'mo haiyateti'mo ali'niye.

⁵⁵ Ala agi vekamo mafa'ne'amo o'mai'niya'monanafa no nekiya vekamo velafa'mo mafa'ne'amo mai'niye. Ita'amo'mo Maliya'a mai'niye.

Yemisi'agi Yosefe'agi Saimoni'agi Yutasi'mogi hu'a agana'amogimo mai'nae.

⁵⁶ Muki asa'amogimo maige hu'a mai'ne'a lagae'e'mo magokepi mai'nagi muki ya'amo haiyateti'mo ali'niye, hu'a hute'a ⁵⁷ hosu apaugosa kalite'a apakame'ya ami'nae.

Yesu'a hapa paino'ae'mo, Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo ala agi'amo ali'nisiyana taoni'afi'mo mai'naya vaya'mogi'e afamo anaga'amogi'e'mo ala agi'amo o'amigae, huno hapa pai'niye.

⁵⁸ Taoni'afi'mo mai'naya vaya'mogi agaefe'mo apakesa afi'a fatago osu'naya'mofe'mo taoni'afi'mo asole no'agaya aune kava'mo osu'niye.

14

Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo fali'niya gema

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Ani afina'mo Heloti'a Galeliya kote'mo yagaino ne'apateya gamani vekamo'a

Yesufe'mo ava gemo hu'nageno afi'niye.
2 Afitenoa'ae'mo ali'ya'amo ne'aliya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, Agaemo Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo mai'niye. Ago amagi'nogeno fali'nige'a ki'a ate'nayateti'mo halate he ti'niya'mofe'mo lusi himamu'aleti'mo ani ali'ya'mo ne'aliye, huno hapa pai'niye.

3-4 Hogoteno Heloti'a ina kava'mo hu'niye. Agaemo agana'amo Filipi a'mo Helotiyasi'mo ali'nigeno Yoni'a ha paino'ae'mo, a ali'nana kava'mo ke'aepa gemo amagika atale'nane, huno ha pai'niya'mofe'mo Heloti'a atafauno nofi kino ateteno kalavusi huno ate'niye.
5 Heloti'a Yoni'mo kamiti amagisiyafe'mo hu'niya'monanafa Yu vaya'mogimo hu'apae'mo, Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo mai'niye, hu'a apakesa afi'naya'mofe'mo vaya'aife'mo koli huteno afa'a ate'niye. 6 Heloti'a ita'amo'mo alino ate'niya afina'mo halate afole ai'nigeno ne'ya'mo yagita hu'nige'a e'a ne'ya'mo ne'nageno Helotiyasi a'mafa'nemo'mo muki vaya'ai apaulagale'mo oae'nigeno Heloti'a lusi kava huno amuse huno ate'niye. 7 Agaefe'mo polomasi gemo ha paino'ae'mo, kahau'nisiya yafe'mo naha paiyo, afa'a kamiguve, huno huteno ago'ya ataleteno ha pai'niye. 8 Ita'amo'mo a'mafa'ne'ae'mo ha pai'niya gemo ha paino'ae'mo, Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo lugo'amo heka hatagauka agenopa'amo alika yuvapafi'mo malelikeka namiyo, huno ha pai'nigeno 9 yagaino ne'apateya kini ne'mo'a ani gee'mo

hau hu'niye. Hau hu'niya'monanafa muki
vaya'ai apaulagale'mo a'mafa'ne'ae'mo ago'ya
ataleteno ha pai'niya'mofe'mo ati vekae'mo,
¹⁰ uka lugo'amo heka hatagauka agenopa'amo
alinikeka amiyo, huno ha pai'nigeno ati
vekamo'a uno lugo'amo heno hatagau'niye.
¹¹ Agenopa'amo alino yuvapafi'mo maleteno
alinineno ani a'mafa'nemo ami'nigeno alininuno
ita'amo'mo ami'niye. ¹² Yoni ge'amo ne'afiya
vaya'mogimo e'a kefa'amo alini u'a ki'a atete'a
u'a Yesufe'mo ha pai'nae.

*Yesu'a faefu tauseni'a vaya'mo ne'ya'mo
apami'niya gemae*

(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesu'a ani gemo afitenoa'ae'mo agai'age'mo
maisiyafe'mo sipifi'mo u'a ka'me kotegamo
mai'nae. Ani'mo lakaeno u'niye, hu'a hu'nage'a
afite'apae'mo lusi asole vaya'mo taoni'afati
taoni'afati'mo e'a akame hu'a visayafe'mo ani
agi'nale'mo u'nae. ¹⁴ Yesu'a ani agi'nale'mo
eno ava'yi huteno'ae'mo sipifati'mo lamino
apakeyana asole vaya'mo e'a mai'nageno
apaketeno'ae'mo lusi kava huno hau huno
apateteno kaita hapau'niya vaya'mo alino
hapageno apate'niye. ¹⁵ Yegemo lamino falegefe
hu'nige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo
agaetegamo e'apae'mo, mani kote'mo ka'me
kotega mai'nona'mofe'mo hani hugefe hiyanagi
muki vaya'mo alika apatege'apao taoni'apifati
taoni'apifati'mo u'a ne'ya'apimo miya faiyo,
hu'a ha pai'nageno ¹⁶ Yesu'a, visaya ka'mo
ohane'niye. Ne'ya'mo mani vaya'mo apamiyo,

huno hapa pai'nige'apae'mo, ¹⁷ faefu'a peleti maya'e lole noyamela'e'mo ali'none, hu'a ha pai'nae.

¹⁸ Yesu'a, alinitetapa namiyo, huno hapa paiteno'ae'mo ¹⁹ muki vaya'aife'mo kahaule'mo itopale maiyo, huno hapa paiteno faefu'a peleti maya'e lole noyamela'e'mo ali'neni maku huno koku'napi age'neni hao ke heteno peleti mayamo alino akaya heno ge'amo ne'afiya vaya'mo apami'nige'a muki vaya'mo ali'a apami'nae. ²⁰ Muki vaya'amogimo ne'a apamu hute'apae'mo atalaya ne'ya atupa'amo ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ali'a tuolofu'a hona yuvapafi'mo male'nae. ²¹ Ani ne'ya ne'naya vaya'mo faefu taufeni'a agufa vemogi ne'nae. Na magi a'ne mafa'nemogi'e'mo ne'nafi hu'a lekana opai'nae.

*Yesu'a ani agotofule'mo e'niya gema'e
(Mk 6:45-52; Yo 6:16-21)*

²² Yesu'a muki vaya'mo ne'ya'mo ago apami'nige'a netageno'ae'mo Yesu'a ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, sipifi'mo ago utapa hogo'neteyo, huno hapa paiteno muki vaya'aife'mo, notapilegamo he titapa viyo, huno hapa pai'niye. ²³ Hapa paiteno'ae'mo nunumu hisiyafe'mo agai'age'mo aise avefi'mo haino mai'niye. Hani hugefe'mo unali enali hu'niya kanale'mo agai'age'mo mai'nigeno ²⁴ sipimo ani kotu folagapi'mo afagi'ale'mo ne'vigeno'ae'mo sipimo augosa maleno ne'viya kategati'mo yasimo alinineno sipimo alino ago'ya fai'nigeno atafauno ate'niye.

²⁵ Kotiti agufa afina'mo Yesu'a apakaetegamo ani agotofule'mo e'niye. ²⁶ Ne'lege'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogi agayana ani agotofule'mo ne'ege'a agete'apae'mo alopa gefati'mo ge hu'apae'mo, afene, hu'a hute'a lusi kava hu'a apamo'ya aite'a kagekage hu'nae. ²⁷ Yesu'a huno'ae'mo, nagaekemo ne'ogi koli osutapa lokiya vaitapa maiyo, huno hapa pai'niye. ²⁸ Hapa pai'nigeno Pita'a, Ala kava nene, kagaemo ne'esana'mo'mo ge huge'nao ani agotofule'mo vino, huno hu'nigeno'ae'mo, eno, huno hu'niye. ²⁹ Pita'a sipifati'mo ataleno ani agotofule'mo Yesutegamo ne'uno'ae'mo ³⁰ lusi kava huno yasimo ali'nigeno koli huteno anipi'mo alino lapanegefe'mo nehuno'ae'mo, Ala kava nene, nagufamo alika katika nato, huno alopa gefati'mo ge hu'niye. ³¹ Yesu'a malage huno eno ayate'mo alino he tino ne'ateno'ae'mo, aise'amo kagesa afika fatago nehana vekagi na kava higekae'mo lole kagesa ne'afine, huno ha pai'niye.

³²⁻³³ Sipifi'mo nehai'ageno'ae'mo yasimo o'ali'nige'a sipifi'mo mai'naya vaya'mogimo ani kava'mo agete'a agaefe'mo mono hute'apae'mo, alagi Goti mafa'ne'amo mai'nane, hu'a ha pai'nae.

³⁴ Magokepi lokaeli'a Genesaleti haopalega u'a ava'yi hu'nage'a ³⁵ agete'apae'mo, Yesu'mae, hu'a hute'a muki haopalegamo ali'a apatalage'a u'a hapa pai'nage'a muki alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'mo Yesutegamo apavaleli'a e'nae. ³⁶ Apakaemo, kahao ke hone, kukenakamo

atupa'ale'mo ame alisunafeke'mo lahou'niye,
hu'a hu'nageno'ae'mo, he, kanalene, huno
huteno muki ame ali'naya vaya'mo alino
hapageno apate'nige'a alagepa hu'a mai'nae.

15

*Yu vaya'ai apakinago vaya'mogi gee'mo
hu'niya gemae*

(Mk 7:1-13)

¹ Ani afina'mo Falasi vaya'e ke'aepa gemo
avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'e'mo
Yulusalemu taonifati'mo Yesutegamo e'apae'mo,
² na kava hige'apae'mo gekamo ne'afiya
vaya'mogimo lagingo vaya'ai ge'apimo amagi'a
ne'atalae. Neyalate'mo hapa pai'naya gemo
afite'a akame nehaya kava hu'a akame hu'a
apaya'mo sese osu'ne'a ne'ya'mo fiku ali'a
ne'nae, hu'a ha pai'nageno ³ Yesu'a, ani kava
hutapa alu gemo lapakinago vaya'ai gemo
akame hisayafe'mo na kava higetapae'mo Goti
ke'aepa ge'amo amagitapa ne'atalae. ⁴ Goti'a
huno'ae'mo, *Itatapi afotapimogife'mo hapao ke
hetetapa ge'apimo afitetapa akame hiyo. Ita'api
afo'apimogife'mo hu'a faipa hu'a apatesaya
mafa'ne'aina ago kamiti apamagiyo, huno
hu'niya'monanafa* ⁵⁻⁶ lapakaemo hutapae'mo,
mago vekamo'a ita'amofe'mofi afo'amofe'mofi
huno hana maesiyafe'mo huno'ae'mo, Goti'a
agai'a yane, huno huteno ita'amofe'mofi
afo'amofe'mofi huno, hana maeno o'anamige
hanao ke osege hugiye, hutapa nehae. Hutapa
hutetapae'mo lapakaitapi getapige'mo akame

hisayafe'mo Goti ge'amo aetapa ati nekae.
⁷ Aetapa ati nekaya vayanagi afiyo, Aiyeya'a
Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno
hapa pai'niya gemo'mo lapakaefeke'mo alagi
lama gemo hane'niye. ⁸ Agaemo huno'ae'mo,

Mani vaya'mogi apavaya'aletike'mo nahao ke ne-
haya'monanafa apaipa apakesa'amo ali'a
nagaetegamo atalageno no'mefa afagiteg-
amo ali'a atalageno ne'viye. ⁹ Nagaefe'mo
fiku faku hu'a mono nehae. Ali'a apaya
ne'malaya gemo ma mopafi ge'age'mo
Hane'niye,

huno avo'mo kae male'niye, huno hapa pai'niye.

¹⁰ Yesu'a muki vaya'aife'mo eyo, huno ge
hu'nige'a e'a mai'nageno'ae'mo, lapakaemo
afitetapae'mo afitapa aeto hiyo. ¹¹ Apavayafi'mo
ne'naya ne'ya'mo'a alino hosu huno no'apatefa
apavayafatike'mo nehaya gemo'a alino hosu
huno ne'apate, huno hapa pai'niye.

¹² Huno hapa paitege'a ge'amo ne'afiya
vaya'mo agaetegamo e'a ha pai'apae'mo, Falasi
mono vaya'mogi hu'nana gemo afite'apae'mo
hosu apaipamo kali'nae, huka apake'napiye,
hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ¹³ muki ya'amo
koku'napi afo'nimo'a ohakale'nisiya ya'mo
hafu'ya'a'e'mo alino vakaino atalegaiye. ¹⁴ Afa'a
apateyo. Apaulagamo ali hu'nige'a alu vaya'mo
ka ali'a ho hu'a apavaleli'a ne'vaya vayane. Mago
aulagamo ali hu'nisiya vekamo'a alu vekamo
aulagamo ali hu'nisiya vekamo ayate'mo alino
avalelino visiyana magokepi u'ana kelifi'mo
asagau'ana aiga'ae, huno hapa pai'niye. ¹⁵ Pita'a,

aeka kalafefa gemo hu'nana gemo aepa'amo
laha paiyo, huno afi ge'nigeno'ae'mo, ¹⁶ asole
afina'mo afi'naya'monanafa lapakae'e'mo
afitapa aeto nosafiye. ¹⁷ Ne'ya'mo ne'naya
ya'mo'a apaipafi'mo nelamige'apae'mo
aifa le'a ne'atalae, hutapa o'afi'nafiye.
¹⁸ Apavayafi'mo ne'ya'mo afa'a ne'a
ne'nakaiya'monanafa apaipafati'mo afole
aiteno haineno apavayafati'mo afole ne'aiya
gemoke'mo alino hosu huno ne'apate.
¹⁹ Apaipafati'mo afole ne'aiya kava'mo
hane'niyana hosu apakesa ne'afiya kava'mo
hanege vaya'mo nehapaya kava'mo hanege
kumai kava'mo hanege a'nemo apayate ne'aliya
kava'mo hanege kumaya'mo ne'aliya kava'mo
hanege aigofe gemo nehaya gemo hanege
hu'a faipa hu'a ne'apataya gemo hanege huno
hane'niye. ²⁰ Ani agufa kava'moke'mo alino
hosu huno ne'apateya'monanafa apaya'mo sese
osu'ne'a ne'ya'mo fiku ali'a ne'naya kava'mo'a
alino hosu huno no'apate, huno hapa pai'niye.

*Agesamo afino fatago hu'niya a kanoe'mo ava
gemo hu'niya gemae*

(Mk 7:24-30)

²¹ Inagi Yesu'a ani koteti'mo ataleno
Taiya taonimo hanete Saitoni taonimo
hanete huno hane'niya haopalegamo u'niye.
²² Ne'vigeno'ae'mo mago Kenani nofi a kanomo
ani haopalega mai'niya a kanomo'a agaetega
eno alopa gefati'mo, Ala kava ne'mo Nevini
aginagomo, huno, kahau huka nato. Mago hosu
aune vekamo'a a'mafa'ne'nimo aipafi'mo haino

mai'nenoa'ae'mo alagi alino hosu huno ne'ate, huno ha pai'niya'monanafa ²³ Yesu'a mago ge'ale'mo aeno atagaina huno ha opai'niye. Ge'amo ne'afiya vaya'mo agaetegamo e'a, Kahao ke honagi lakame huno ne'eno keya keya hulino ne'eya a kanomo alika ha faitalegeno vino, hu'a ha pai'nae. ²⁴ Yesu'a, Goti'a naha painoa'ae'mo, Yu nofi vaya'mo lageso hu'naya sipisipi vaya'alegaga'mo uvo, huno huteno alino nate'nige'na e'nove, huno ha pai'niye. ²⁵ Ani a kanomo'a eno aiyafi'mo ale'ya faino ape huno mai'nenoa'ae'mo, Ala kava nene, naha mao, huno hu'nigenoa'ae'mo ²⁶ Nagaemo mafa'nemogi peleti mayamo ali'na kalamo apamisuvana kanale osugiye, huno ha pai'nigenoa'ae'mo, ²⁷ Ala kava nene, he, lama gemo hana'monanafa nopi'mo ne'maiya kalamogi afo'apimogimo hi'yalamute'mo ne'ya'mo ne'nagenoa'ae'mo ne'ya atupamo asagauno ne'aige'apae'mo kalamogi afa'a ne'naya yane, huno ha pai'niye. ²⁸ Yesu'a, kagaemo mago'e huka kagesa afika fatago nehane. Nehana'mofe'mo kahau'niya kava'mo afa'a huguve, huno ha paiteno ani afina'mo a'mafa'ne'amo alino alagepa huno ate'niye.

Yesu'a alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vaya'mo alino hapageno apate'niya gemae

²⁹ Yesu'a ani kotegamo ataleno Galeliya ani kotu agi'nale'mo uteno avefi'mo haino itopale'mo mai'niye. ³⁰ Asole vaya'mo apaiya hosu'niya vayanagi apaulaga ali hu'niya vayanagi apaiya apaya'mo kafafe kafafa hu'niya

vayanagi apake no'aiya vayanagi alu kaita alu kaita'mo hapau'niya vayanagi hu'a apavaleli'e'a Yesu aiyafi'mo apate'nageno alino alagepa huno apate'niye. ³¹ Ani asole vaya'mo apake'nayana apake no'aiya vaya'mogimo apake aige apaiya apaya'mo kafafe kafafa hu'niya vaya'mo alagepa hu'a maige apaiyamo hosu'niya vaya'mo alagepa hu'a u'e'a huge apaulagamo ali hu'niya vaya'mo apaulagamo age'a ayakege hu'nage'a apakete'apae'mo hapau ai'nae. Inagi Isaleli vaya'ai Goti'apimo agi'ale'mo ali'a asaga hu'nae.

Yesu'a fo tauseni'a vaya'mo ne'ya'mo alino fako huno apami'niya gemae
(Mk 8:1-10)

³² Yesu'a ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo ge hu'nige'a e'nageno hapa paino'ae'mo, apakaemo lole'e mago'e afina'mo nagae'e'mo magokepi lokae'a mai'nageno'ae'mo hemenimo ne'ya'apimo ohane'nige'na nahau hu'na ne'apatove. No'apilegamo ali'na apatesuge'a visayategamo apaka tesigeno apaunena aisiya kavafe'mo o'nahau'niye, huno hapa pai'niye. ³³ Inagi ge'amo ne'afiya vaya'mogi hu'apae'mo, ka'me kotega eta mai'nona'mofe'mo haiyateti'mo ne'ya'mo aliniteta alita fako huta mani asole vaya'mo apamigune, hu'a ge hu'a afi ge'nae. ³⁴ Yesu'a, lapakaemo na magi peleti mayamo ali'nae, huno apafi ge'nige'apae'mo, seveni'a peleti mayagi magoke magoke aise noyamegi huno hane'niye, hu'a ha pai'nae. ³⁵ Agaemo asole vaya'aife'mo, etapa mopale'mo itopale'mo

maiyo, huno hapa paiteno'ae'mo ³⁶ seveni'a peleti maya'e noyame'e'mo ali'neno Gotife'mo haoke heteno alino akaya heno ge'amo ne'afiya vaya'mo apami'nige'a muki vaya'mo ali'a apami'nae. Muki vaya'amogimo ne'a apamu hu'nae. ³⁷ Inagi ge'amo ne'afiya vaya'mogi ne'ya atupa'amo ali'a seveni'a alopa hona yuvapafi'mo male'a havaite'nae. ³⁸ Fo tauseni'a vemogi ne'nayana a'ne mafa'ne'api'e'mo apakaemo lekana opai'nae. ³⁹ Netageno'ae'mo Yesu'a alino apatege'a utageno sipifi'mo haino Maganala haopalegamo u'niye.

16

Yesufe'mo kaune kava'mo hugeta ageno, hu'a hu'naya gema

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Mago Falasi mono vaya'e Satiyusi mono vaya'mogile'mo Yesutegamo e'a amalageka hu'apae'mo, koku'napi himamukaleti'mo alagena kava'mo hugeta ageno, hu'a ha pai'nae.

² Yesu'a ge'apile'mo aeno atagaina huno hapa paino'ae'mo, yegemo lamino nefalegeno'ae'mo hiya'mo'a alino haesa nehigetapa agetetapae'mo, egamo alagepa ko aligiye, hutapa nehae.

³ Yegemo haine ne'egen'o'ae'mo koku'nategamo alino hani'ageke'mo nehigeno haesa ko'mo aligetapa agetetapae'mo, hemenimo ko aigiye, hutapa nehae. Lapakaemo koku'natega afole ne'aiya alagena kava'mo alitapa fako hutapa ne'agaya'monanafa hemenimo afole ne'aiya alagena kava'mo alitapa fako hutapa afole aisiya

kava'mo afa'a no'agae. ⁴ Hosu vaya'mogimo Goti'apimona atale'a kumai he'a ugekana kava nehaya vaya'mogi alagena kava'mo agesayafe'mo nehaya'monanafa alagena kava'mo alino apave oligiya'monanafa Gotitegati gemo alininenno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo Yona'a hu'niya alagena kava'amo alino apave ligiye, huno hapa paiteno apataleno u'niye.

Peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya yafe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gema
(Mk 8:14-21)

⁵ Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ago apake kani'nige'a peleti mayamo o'ali'a atale'a ani kotute'mo sipifi'mo u'nae. ⁶ Yesu'a, Falasi mono vaya'mogi peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya ya'e Satiyusi mono vaya'mogi peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya ya'efe'mo ehetafiye, huno hapa pai'niye. ⁷ Apakaemo ge huge afige hu'apae'mo, lagaemo peleti mayamo o'alita ago ataleta ne'ona'mofe'mo mani gemo nehiye, hu'a hu'nae. ⁸ Yesu'a ge huge afige hu'naya gemo afitenno'ae'mo, na kava higetapa peleti mayamo o'ali'naya kavafe'mo ge huge afige hulitapa ne'ae. Aise'amo lapakesa afitapa fatago nehae. ⁹ Asole afina'mo afi'naya'monanafa afitapa aeto osu'nafiye. Nagaemo faefu'a peleti mayamo ali'na faefu tauseni'a vaya'mo apami'nogetapae'mo lapakaemo na magi hona yuvapafi'mo alita maleta havaite'nopi hutapa ago lapake kani'nifiye. ¹⁰ Ani kava hu'na seveni'a peleti mayamo ali'na fo tauseni'a

vaya'mo apami'nogetapae'mo lapakaemo na magi alopa hona yuvapafi'mo alita maleta havaite'nopi hutapa ago lapake kani'nifiye. ¹¹ Peleti mayae'mo nosuva'monanafa na kava higetapa o'afi'nae. Falasi mono vaya'mogi peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya ya'e Satiyusi mono vaya'mogi peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya ya'efe'mo ehetafiye, hu'na lapa nepauve, huno hapa pai'niye. ¹² Ani gemo afite'apae'mo peleti maya falaova mumusopafi ne'ataya yafe'mo osu'nifa Falasi mono vaya'mogi ali'a apaya ne'malaya ge'e Satiyusi mono vaya'mogi ali'a apaya ne'malaya ge'efe'mo ehetafiye, huno hu'niye, hu'a hu'nae.

Pita'a Yesufe'mo Kalaisi ne'mo mai'nane, huno hu'niya gemae

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Yesu'a Sisaliya Filipai taoni haopalegamo uno mai'nenoe'ae'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, apakaemo vaya'mogimo Vemo mafa'ne'ae'mo ina la'ae, hu'a nehae, huno apafi ge'nige'apae'mo, ¹⁴ mago vaya'amogi hu'apae'mo, Yoni'a ani faleno ne'apateya vekamo mai'niye, hu'a huge mago vaya'amogi hu'apae'mo, Ilaya'a mai'niye, hu'a huge mago vaya'amogi hu'apae'mo, Yelemaiya'a mai'niye, hu'a huge mago vaya'amogi hu'apae'mo, Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo mai'niye, hu'a huge nehae, hu'a ha pai'nae. ¹⁵ Agaemo apakaefe'mo, lapakaemo nagaefe'mo, ina la'nae, hutapa nehae, huno apafi ge'nigenoe'ae'mo ¹⁶ Saimoni Pita'a

ge'ale'mo aeno atagaina huno'ae'mo, Kalaisi ne'mo mai'nane. Maige maige huno ne'maiya Goti mafa'ne'amo mai'nane, huno ha pai'niye. ¹⁷ Yesu'a ha paino'ae'mo, Saimoniyo Yona mafa'ne'amogae, mago ma mopafi vekamo'a ani kaipa kagesamo alino okami'nifa koku'napi Afo'nimo'a ani kaipa kagesamo alino kami'niye. Aulagale'mo alagepa huka mai'nananageka afa'a kamogaga aigane. ¹⁸ Pitagamo mai'nananage'na ani yafate'mo siosi'nimo fai'na atesuge'a siosi vaya'nimogi Satani lafile kita'amo ae'a yaki'a haigae. ¹⁹ Nagaemo Goti'a yagaino ne'apateya kote ki'mo ali'na kamisugeka ma mopafi mai'nekae'mo kita ki malesanageno'ae'mo ani kava huno koku'napi ne'mo'a kita ki malegaiye. Ma mopafi mai'nekae'mo kita yakisanana ani kava huno koku'napi ne'mo'a kita yaki malegaiye, huno ha paiteno ²⁰ ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, nagaefe'mo Kalaisi ne'mo mai'niye, hutapa hapa opaiyo, huno hapa pai'niye.

Yesu'a falite'na he tiguve, huno hapa pai'niya gema

(Mk 8:31–9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Yesu'a ani afinateti'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo aepa faino huno afole aino hapa paino'ae'mo, nagaemo Yulusalemu taonifi'mo u'na mai'nisuge'apae'mo vayatama vayanagi mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vayanagi ke'aepa gemo ali'a apaya ne'malaya vayanagi hu'a lusi hanageke ya'mo namitesage'na faliguve. Lole'e mago'e afina'mo

utesigeno halate alino he tino nategaiye, huno hapa pai'niye. ²² Pita'a Yesu'mo amasage huno avalelino uno ge hauno'ae'mo, Ala kava nene, huno, Goti'a hau huno kateno. Mani hana agufa kava'mo kagaetegamo alagi afole o'aigiye, huno ge hau'niye. ²³ Yesu'a aino afe leno ha paino'ae'mo, Sataniyo, kaune ho. Ka'nimo akanika natesanafe'mo hane. Goti agesamo o'ali'napa ma mopafi vaya'ai apakesamo ali'nane, huno ha pai'niye.

²⁴ Huno ha paiteno Yesu'a ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, mago vekamo'a nakame hisiyafe'mo hau'nisiyana agai'amo hau'nisiya kavafe'mo, ha'ao, o'nahau'niye, huno huteno ataleno agai'a malipu yosa'amo alino kofilino nakame hino. ²⁵ Mago vekamo'a ma mopafi alagepa huno maisayafeke'mo agesa ne'afisiyana alagepa huno ne'maiya kava'amo atalegaiye. Mago vekamo'a nagaetefe'mo alagepa huno ne'maiya kava'amo atale'nisiyana alagepa huno maisiya ya'mo aligiye. ²⁶ Mago vekamo'a muki ma mopafi ya'mo ali'nisigeno auneme'amo lageso hisiyana akamelegati mago'e ya'mo alisifiye. Ha'ao o'aligiye. Auneme'amo lageso hisiyana na agufa miyateti'mo halate miya faino aligiye. ²⁷ Vemo mafa'nemo'a afo'amo ha le konali ya'amo aliteno enisole vaya'amogi'e'mo emineno'ae'mo ali'ya'apilefe'mo apamete apamete huno miya'apimo apamigiye. ²⁸ Lama ge lapa nepauve, hemenimo mani kanale'mo mai'naya vayapati'mo mago vaya'amo ofali'nisageno

Vemo mafa'nemo ala kini ne'apimo emineno
yagaino apatesige'a agegae, huno hapa pai'niye.

17

*Kalaisi'a aeto agufa agufamo alino
hamale'niya gemae*

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Sigisi'a afina'mo utegeno Yesu'a
Pita'e konaga'ala'moganimo Yemisi'e
Yoni'enagi huno yatala avefi'mo apavalelino
haino apakai'apige'mo apaote mai'nae.
² Apaulagale'mo aeto agufa agufamo alino
hamale'niye. Augosafati'mo yegegana huno
le'nigeno kukena'alegati'mo ha le yakana
huno yaveyave'age hu'niye. ³ Malage hu'ana
Mosese'e Ilaiya'e'mo apaulagale'mo afole
aite'ana Yesu'e'mo kege hu'ana mai'nage'a
apake'nae. ⁴ Pita'a Yesufe'mo, Ala kava
nene, manile maisunana kanale hugiye.
Kahau'nisiya'mo'mo manile lole'e mago'e yasi
no'mo kigune. Kgae no'mo kite Mosese no'mo
kite Ilaiya no'mo kite huta kigune, huno ha
nepaigeno'ae'mo ⁵ mago hiya'mo aeno ha
le'niya hiya'mo'a kino apati kae'nigeno mago
agemo hiyapati'mo huno'ae'mo, mani vekae'mo
nahau nayamopafi'mo ne'nahaiya mafa'ne'nimo
mai'niye. Agaefe'mo lusi kava hu'na amuse
hu'na ne'atovanagi ge'amo alagepa hutapa afiyo,
huno hu'nige'a ⁶ afite'apae'mo ge'amo ne'afiya
vaya'mo apaugosalegati'mo apago'ya faite'a ai'a
ati kae'a mai'ne'a lusi kava hu'a apamo'yamo
ai'nae. ⁷ Yesu'a eno apame aliteno'ae'mo koli

osutapa he tiyo, huno hapa pai'niye. ⁸ Ali'a maku hu'a agayana mago vaya'mo o'mai'nageno Yesu'a agai'age'mo mai'nige'a age'nae.

⁹ Avefati'mo atale'a nelami'apae'mo Yesu'a hapa paino'ae'mo, age'naya kavafe'mo mago vaya'aife'mo hapa opaitapa afa'a maima maima viyo. Vemo mafa'nemo kanolufati'mo alino he tino atetesigetapae'mo hapa paigae, huno hapa pai'niye. ¹⁰ Ge'amo ne'afiya vaya'mogi ge hu'a afi ge'nae, na kava hige'apae'mo ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'mogi, Ilaya'a hogoteno eminegaiye, hu'a nehae, hu'a ge hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ¹¹ He, lama gemo hu'nae. Ilaya'a halate alagepa hu'a maisayafe'mo eno alino alagepa huno apategaiya'monanafa ¹² Ilaya'a ago e'niyana age'a aeto osu'ne'a hapau'niya kava'mo akame hu'a ago amagi'nae. Ani kava hu'a Vemo mafa'nelegamo hosu kava'mo hugae, huno hapa pai'niye. ¹³ Ge'amo ne'afiya vaya'mogi ani gemo afite'apae'mo, Yoni'a ani faleno ne'apateya vekae'mo nehiye, hu'a apakesa afi'nae.

Kalaisi'a mago mafa'nemo aipafati'mo hosu aune ne'mo alino hafaino atale'niya gema

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Apakaemo asole vaya'mo e'a ali'a anupa hu'a mai'nayategamo halate ne'vageno'ae'mo mago vekamo'a Yesutegamo eno ale'ya faino mai'nenno'ae'mo, ¹⁵ Ala kava nene, huno, mafa'ne'nie'mo kahau huka ato. Negi nagi kava'mo nehigeno agufamo alagepa huno nohane. Muki afina'ae afina'ae'mo atafi'mo

asagauno aige anipi'mo asagauno aige nehiye.
¹⁶ Gekamo ne'afiya vaya'aitegamo avaleli'na e'noge'apae'mo ali'a alagepa hu'a o'ate'nae, huno ha pai'niye. ¹⁷ Yesu'a muki vaya'aife'mo, lapakesa afitapa fatago nosageno lapaipamo kanale huno ohane'niya vayane. Asole afina'mo lapakae'e'mo mai'novana lapakesa afitapa fatago nosae. Na magi afina'mo lapake'na lapatalegauve. Nagaetegamo avalelitapa eyo, huno hapa paiteno ¹⁸ Yesu'a hosu aune nefe'mo ke hau'nigeno ani mafa'nemo aipafati'mo ataleno lamino u'nigeno ani afinateti'mo alagepa huno mai'niye.

¹⁹ Ge'amo ne'afiya vaya'mo Yesu'a agai'age'mo mai'niyategamo e'apae'mo, na kava higetae'mo afa'a alita ha feita o'atale'none, hu'a afi ge'nae.
²⁰ Yesu'a hapa paino'ae'mo, aise'amo lapakesa afitapa fatago nehaya'mofe'mae. Lama ge lapa nepauve, huno, lapakesa afitapa fatago hu'naya kavatapimo'a aise avina ya'mo masateti avina yakana huno hane'nisiyana lapakaemo mani avee'mo, manile'mo ataleka mugagayaga uvo, hutapa hisageno ugiye. Osisaya agufa kava'mo afa'a hugae. ²¹ Nunumu nehu'apae'mo ne'ya'mo o'ne'a mo nesisayana ani agufa hosu apaune vaya'mo afa'a ali'a hapa fai'a apatalegae. Alu kavateti'mo ali'a hapa fai'a o'apatalegae.

²² Mago afina'mo ge'amo ne'afiya vaya'e'mo Galeliya kotegamo e'a ali'a anupa hu'a mai'ne'apae'mo Yesu'a hapa paino'ae'mo, apakaemo Vemo mafa'nemo kutulu ya'mo alite'a avaleli'u'a vaya'ai apayapi'mo ategae.

²³ Apayapi'mo atesage'a amagisageno faliteno lole'e mago'e afina'mo maitesigeno alino he tino ategaiye, huno hapa pai'nige'a ge'amo ne'afiya vaya'mo lusi kava huno apaipamo'mo kana hu'niye.

Mono notefe'mo takesi monimo apami'niya gema'e

²⁴ Yesu'e ge'amo ne'afiya vaya'e'mo Kapeneyamu taonifi'mo e'nage'apae'mo alopa mono notefe'mo takesi monimo ne'aliya vaya'mogi Pitategamo e'a, tisa netapimo'a mono notefe'mo takesi monimo ne'atalefiye, hu'a afi ge'nageno'ae'mo, he ne'atale, huno hapa pai'niye.

²⁵ Pita'a nopi'mo faleno hai'nigeno'ae'mo Yesu'a hogoteno ge huno afi ge'niye, Saimoniyo, na agufa kagesamo ne'afine. Ma mopafi'mo yagai'a ne'apataya ala vaya'apimogi haiya vaya'aiteti'mo kagemi yatefe'mo ne'aliya takesi'e apakilefe'mo ne'aliya takesi'e'mo ne'aliye.

Mafa'ne'apileti'e'mo ne'alifi alu kotega vaya'aiteti'e'mo ne'aliye, huno afi ge'nigeno'ae'mo, ²⁶ alu kotega vaya'aiteti'e'mo ne'aliye, huno ha pai'nigeno, he, mafa'ne'apimo afa'a apatalesage'a maigae.

²⁷ Mafa'ne'amo mai'nova'monanafa fiku yanageta'a monimo alita'a o'malesu'ana apaipamo'mo hosugiye.

Kagaemo ani kotutegamo lamika anipi'mo hukumo yaga auka male'nekae'mo hogoteka alisana noyamemo avayafi'mo alaga monimo hane'nisigeka agegananagi nagae'e kagae'e'mo apamisua monimo hanegaiyanagi alinikuka alopa mono

notefe'mo takesi ne'aliya vaya'mo nage takesi
moni'e kagaika takesi moni'e'mo apamiyo, huno
ha pai'niye.

18

*Ina la'mo hogote vekamo mai'niye, hu'a
hu'naya gemae*

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Ani afina'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogi
Yesutegamo e'a, ina la'mo Goti'a yagaino
ne'apateya vayapati'mo hogote ne'mo mai'niye,
hu'a afi ge'nae. ² Yesu'mo aise mafa'nee'mo
ge hu'nigeno e'nigeno'ae'mo apaulagale'mo
alino he tino ateteno'ae'mo, ³ alagi lama ge lapa
nepauve, alino mafa'negana huno hamaleno
olapatesigetapa mai'nisayana Goti'a yagaino
ne'apateya kegi'yafi'mo faleta ohaigae. ⁴ Mago
vekamo'a agufamo alino afepi ateteno mani
agufa mafa'negana huno mai'nisiyana Goti'a
yagaino ne'apateya vayapati'mo hogote vekamo
maigiye. ⁵ Vaya'mogi nagi'nilefe'mo mani
magufa mafa'nemo apavale'a ali'a falu fala
hu'a ne'apatesayana ani kava hu'a navale'a ali'a
falu fala hu'a ne'natae.

⁶ Mago vekamo'a mani agufa mafa'nemo'a
nagaefe'mo aghesa afino fatago nehiya
mafa'nemo'a hosu kava'mo hisiyafe'mo
ayate ali'nisiyana lusi hanageke ya'mo
aligiye. Aligiya'monanafa hogoteno ayate
o'ali'nisige'apae'mo atafau'a alope yafate'mo
nofi aete'a lugo'afi'mo aete'a solovala
anipi'mo ali'a yaga au'a atalesageno'ae'mo

aise hanageke ya'mo aligiye. ⁷ Vaehae, hu'na, apayate aligaya'monanafa apayate alisaya vaya'mogi lusi hanageke ya'mo alite'a avovo hu'a yulagefa aigae. ⁸ Magoke lapaya'mo'mofi magoke lapaiyamo'mofi huno hosu kava'mo hisayafe'mo lapayate'mo ne'alisigetapae'mo hetapa hatagautapa ataleyo. Magoke lapaya'mofi magoke lapaiyamofi huno hane'nisigetapae'mo afa'a maige maige hutapa maisayategamo faletutapa haisayana kanale hugiye. Lole lapayatala'mofi lole lapaiyala'mofi huno hane'nisiya'mo'mo ata kopi'mo alino yaga auno lapatalesigeno'ae'mo hosugiye. ⁹ Lapaulagamo'mo hosu kava'mo hisayafe'mo lapayate ne'alisigetapae'mo alitapa katitapa ataleyo. Magoke lapaulagamo hanesiya'mo'mo afa'a maige maige hutapa maisayategamo faletutapa haitapa maisayana kanale hugiye. Lole lapaulagamo hanesiya'mo'mo ata kopi'mo alino yaga auno lapatalesigeno'ae'mo hosugiye.

Lageso hu'niya sipisipie'mo aeno kalafefa ge hu'niya gemae
(Lu 15:3-7)

¹⁰ Ehetapiye, huno, aise mafa'ne anaga'aife'mo ina agufa vayane, hutapa osiyo. Lapa nepauve, huno, yagai'a ne'apataya enisole vaya'mogimo muki afina'mo koku'napi afo'nimo augosamo age'nae. ¹¹ Vemo mafa'nemo'a lageso hu'naya vaya'ai apakufamo alino katino apatesiyafe'mo emine'niye. ¹² Na lapakesa ne'afiye. Vani hataleti'a sipisipimo mai'nisayapati'mo magoke sipisipimo apataleno uno lageso husiya'mo'mo

afo'amo'a na kava hugiye. Afa'a mai'nisaya sipisipi anaga'amo apataleno uno kahauya huno ageno ava tesiyafe'mo avelegamo afa'a ohaisifiye. Ha'ao, afa'a haigiye. ¹³ Alagi lama ge lapa nepauve huno, Kahauya huno ageno avate'nisiyana naeti naeni'amo afa'a mai'naya sipisipi'ae'mo aise'amo amogaga ne'aino'ae'mo lageso hu'niya sipisipi'ae'mo mago'e huno lusi kava huno amogaga aigiye. ¹⁴ Ani kava huno koku'napi afotapimo'mo mani agufa aise mafa'nefati'mo magoke mafa'nemo alagi lageso osugiye, huno hu male'niye, huno hapa pai'niye.

Konaga'apimogi hosu kava'apimo ali'a api ai'a ne'apataya kavafe'mo hu'niya gemae

¹⁵ Konagatapimo'a lapakaetegamo hosu kava'mo hu'nisiya'mo'mo agaetega uka lanakaitanige'mo mai'netanae'mo ha maeka hosu kava'amo alika aveliyo. Gekamo afisiyana agufamo alika katika ategane. ¹⁶ Gekamo o'afisigekae'mo magoke vekamofi lole vekala'mofi huka anavalelika agaetegamo uvo. Agoti hugefe'mo lole vekala'mofi lole'e mago'e vaya'mogimofi hu'a apavayafati'mo hisaya gemo afite'apae'mo ali'a fako hisageno lama gemo afole aigiye. ¹⁷ Agaemo anavalelika visana vekala'ani ge'animo o'afisigekae'mo siosi vaya'aife'mo hapa paiyo. Agaemo siosi vaya'ai ge'apimo o'afisigekae'mo Goti ge'amo no'afisaya vaya'aitega'e takesi monimo ne'aliya vaya'aitega'e'mo nehana kava huka agaetega huvo, huno huteno, ¹⁸ Alagi lama ge lapa nepauve, huno, ma mopafi mai'netapae'mo

kitamo ki malesayana ani kava huno koku'napi ne'mo'a kitamo ki malegaiye. Kitamo yaki malesayana ani kava huno koku'napi ne'mo'a kitamo yaki malegaiye.

¹⁹ Mani kavatefe'mo mago'e gemo lapa nepauve, huno, Hainu afina'mo lapakaepati'mo lole vekala'moganimo mago kavafe'mo nunumu hu'anae'mo la'amiyo hu'ana magoke anaipa anakesa ali'ne'ana hu'nisa'ana koku'napi afo'nimo'mo afa'a hana maeno anamigiye.

²⁰ Nagi'nilefe'mo lole vekala'mofi lole'e mago'e vaya'mogimofi huno alino anupa huno apate'nisage'nae'mo nagaemo apakae folaga'apifi'mo maiguve, huno hapa pai'niye.

Ali'ya'mo ne'aliya vekamo'a hau huno o'ate'niya gema

²¹ Mago afina'mo Pita'a Yesutegamo eno ha paino'ae'mo, Ala kava nene, konaga'nimo'a nagaetegamo hosu kava'mo hisige'nae'mo na magi afina'mo hosu kava'amo ali'na atalete atalete hu'na ali'na atalegauve. Seveni'a afina'mo ali'na atalesufiye, huno afi ge'niye. ²² Yesu'a ha paino'ae'mo, ha'ao,

huno, seveni'a afina'mo hosu kava'amo alika o'ataleka seveni tamisi seveti'a afina'mo hosu kava'amo alika atalo. ²³ Ani kava hisaya

kava'mo hane'niya'mofe'mo mago kini ne'mo'a hu'niya kava huno Goti'a yagaino apategaiye. Kini ne'apimo'a ali'ya'amo ne'aliya vaya'ai anona'apilefe'mo alino alagepa huno avo'mo kae'niye. ²⁴ Aepa faino alino alagepa huno avo'mo nekaege'apae'mo ²⁵ mago alopa

tauseni moni anona'amo hane'niya vekamo agaetegamo avaleli'a e'nae. Moni'amo alagi ohane'niya'mofe'mo kava ne'amo'a hapa paino'ae'mo, ani vekagi a'agi mafa'ne'agi muki kagemi ya'agi hutapa alitetapa apavalelitutapa maketi hige'apao miya faitesagetapae'mo moni'amo alinitetapa anona'nilefe'mo namiyo, huno hapa pai'niye. ²⁶ Ali'ya'amo ne'aliya vekamo'a ani gemo afitenoa'ae'mo mopafi'mo asagauno aitenoa'ae'mo faino mai'nenoa'ae'mo, muki anonakalefe'mo afa'a kamiguvanagi kaipamo'mo falu hu'ninage'nao, huno afa'ge'niye. ²⁷ Afa'ge'nigenoa'ae'mo kava ne'amo'mo hau huno ateteno, afa'a ato, huno ha paiteno anona'amo afa'a atale'niye. ²⁸ Ali'ya'amo ne'aliya vekamo ne'vigenoa'ae'mo magokepi lokae'ana ali'ya'mo ne'ali'a vekamo aise moni anona'amo hane'niya vekamo e'nigeno ageteno'ae'mo anu kili'nenoa'ae'mo lugoa'ale'mo atafau'nenoa'ae'mo, anona'nilefe'mo monimo alinikeka namiyo, huno ha pai'niye. ²⁹ Magokepi lokae'ana ali'ya'mo ne'ali'a vekamo'a ani gemo afitenoa'ae'mo aiyafi'mo asagauno aitenoa'ae'mo faino mai'nenoa'ae'mo, kaipamo'mo falu hu'ninage'nao anonakalefe'mo afa'a kamiguvanagi, huno ha pai'niya'monanafa ³⁰ ge'amo o'afino kalavusi huno ateteno'ae'mo, maima maima ne'ukae'mo namisanage'naeke'mo kalavusifati'mo afa'a hatu mae'na kategauve, huno ha pai'niye. ³¹ Ali'ya'amo ne'aliya vava'mogimo ani kava'mo agete'apae'mo lusi kava huno apaipamo'mo kana hu'nige'apae'mo u'a kava ne'apie'mo muki ani age'naya

kava'ae'mo ava ge hu'a ha pai'nae. ³² Kava ne'apimo'a ali'ya'amo ne'aliya vekae'mo ge hu'nigeno e'nigeno'ae'mo, hosu ali'ya'mo ne'alina vekamogae, huno, nagaefe'mo aukaya huka ge hu'nanage'nae'mo lusi alopa anonakamo afa'a atale'nove. ³³ Nagaemo nahau hu'na kate'nova kava huka magokepi lokaetana ali'ya ne'ali'a vekae'mo kahau huka atesana kava'mo hane'niye, huno ha paiteno ³⁴ aipamo leno ateteno kayo'mo amisageno agafu kisiyafe'mo avaleno kalavusi vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'ai apayapi'mo ateteno, kalavusifi'mo maima maima ne'ukae'mo muki anona'nilefe'mo namisanage'naeke'mo afa'a hatu mae'na kategauve, huno ha pai'niye. ³⁵ Yesu'a ani gemo hapa paiteno'ae'mo, lapakaemo lapaipafati'mo konagatapimogi hosu kava'apimo alitapa o'atalesayana koku'napi Afo'nimo'mo kini ne'apimo'a hu'niya agufa kava'mo lapakaetegamo hugiye, huno hapa pai'niye.

19

A'ne'apimo hapa faitalesage'a visaya kavafe'mo hu'niya gemae
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu'a ani gemo hapa paiteno Galeliya kotegati'mo ataleno Yutiya kotega Yoneni ani'mo lakaeno mugagayaga faliga mai'niye. ² Asole vaya'mo akame hu'a u'nageno ani haopalega kaita hapau'niya vaya'mo alino hapageno apate'niye. ³ Mago Falasi mono vaya'mogimo

agaetegamo e'a amalageka hu'a ge hu'a afisayafe'mo hu'apae'mo, a'nemogimo alu kava alu kava'mo hisage'apae'mo anau'apimogimo afa'a hapa fai'a apatalesayana ke'aepa getimo amagi'a atalesafi kanale kava'mo hugae, hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ⁴ Ve yalavela'ani kavafe'mo Goti mukufi'mo ava gemo hu'niya gemo lekana paitapa o'afi'nafiye. Goti'a avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo, *Goti'a afa yateti'mo alo hu'niya ne'mo'a aepa fai'niya afina'mo ve kano alo huteno a kanomo alo hu'niye.* ⁵ Alo huteno Goti'a huno'ae'mo, ani kava'mo hu'nova'mofe'mo vemogimo a alite'a ita'api afo'apimogimo apatale'a u'a a'api'e'mo ae'a hapaisageno lole kanola'mo magoke anakufamo hamalegaiye. ⁶ Ani kava hu'ana lole kanola'mo o'mai'ana magoke kanomo maiga'ae. Goti'a ani gemo hu'niya'mofe'mo alino aino kamaeno anate'niya kanolapati'mo mago vaya'mogimo ali'a atana olesaya ya'mo hane'niye, huno hapa pai'nige'apae'mo.

⁷ Ani gemo hana'monanafa na kava higeno Mosese'a huno'ae'mo, mago vekamo'a a'amo ha faino atalegefe'mo huno'ae'mo ha faino atalesiya avo'mo kaeno amino, huno hu'niye, hu'a afi ge'nae. ⁸ Hu'a afi ge'nageno'ae'mo, lokiya lapaipamo hane'niya'mofe'mo Mosese'a huno'ae'mo, a'netapimo afa'a hapa faitapa apatalegae, huno hu'niya'monanafa hogoteno ani agufa kava'mo ohane'niye. ⁹ Nagaemo lapa nepauve, mago vekamo'a a'amo'mo kumai kava'mo osu'nisiya a'amo ha faino ataleteno alu

a kanomo ali'nisiyana kumai kava'mo nehiye, hu'na lapa nepauve, huno hapa pai'niye.

10 Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ha pai'apae'mo, ve yalavela'ani kava'mo ani agufa lokiya kava'mo hane'nisiyana a'mo o'alisaya kava'mo mago kanale kava'mo hane'niye, hu'a ha pai'nae.

11 Yesu'a hapa paino'ae'mo, muki vaya'mogimo mani gemo afa'a o'afigae.

12 Apami'nisiya vaya'mogimo afa'a afigae. Alu kava alu kava'mo hane'niya'mofe'mo mago vaya'mo anamo vaya'mo mai'nae. Ita'apimogi ali'a apate'naya afinateti'mo mago vaya'amo anamo vaya'mo mai'nae. Vaya'mogi haginaleti'mo iko nofi'apimo hatagau'a apate'naya afinateti'mo mago vaya'amo anamo vaya'mo mai'nae. Mago'amogimo Goti'a ne'yagaiya kavatefe'mo anamo vaya'mo mai'nae. Afa'a afite'a akame hisaya vaya'mogi afa'a afigae, huno hapa pai'niye.

Yesu'a mafa'ne anaga'ai apakufale'mo aya'mo maleno apate'niya gemae

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

13 Mago vaya'mogimo mafa'ne anaga'ai apakufale'mo aya'mo male'nenoe'ae'mo nunumu huno apatesiyafe'mo Yesutegamo apavaleli'a e'nage'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ke hapau'nae. 14 Yesu'a huno'ae'mo, mafa'negana hu'a ne'maiya vaya'mogi Goti'a yagaino ne'apateya kegi'yafi'mo hai'a mai'nageno muki ya'amo apakai'api ya'mo hane'niya'mofe'mo mafa'ne anaga'mo apatafautapa o'apatetapa

afa'a apatalege'a nagaetegamo eyo, huno hapa paiteno ¹⁵ apakufale'mo aya'mo maleno apateteno u'niye.

*Kagemi ya'a'e vekae'mo ava ge hu'niya gemaē
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)*

¹⁶ Mago vekamo'mo eno Yesufe'mo, Alagepa tisao, huno, alagepa hu'na maige maige hu'na maisuva ya'mo alisuvafe'mo na agufa alagepa kava'mo hisuve, huno afi ge'nigeno'ae'mo, na kava higeke'ae'mo nagaefe'mo alagepa tisao, huka hane. ¹⁷ Ma mopafi vaya'mo alagepa vaya'mo o'mai'nafa Gotike'mo magoke'age'mo alagepa ne'mo mai'niye. Kagaemo maige maige hu'na maisuva ya'mo alisu'ekae'mo ke'aepa gemo akame huvo, huno ha pai'niye. ¹⁸ Ha pai'nigeno'ae'mo, haiya ke'aepa gee'mo hane, huno afi ge'nigeno'ae'mo, *Vaya'mo ohapao. Kumai kava'mo osuvo. Kumaya'mo o'aliyo. Aigofe faigoko gemo osuvo.* ¹⁹ Itaka afokala'mogani ge'animo afiteka anaiyafi'mo maiyo. Kagaikae'mo kahau kayamopafi'mo kahau'niya kava huka kahaopalega ne'maiya vaya'aife'mo kahaino, huno ha pai'nigeno'ae'mo, ²⁰ neya vekamo mai'nova afinateti'mo ani muki ke'aepa ge'amo akame hume hume e'na hemeni'e'mo akame nehuve. Mago'e na agufa kavafe'mo hai'na metale'nove, huno afi ge'niye. ²¹ Yesu'a ani gemo afiten'o'ae'mo, muki ge'amo akame huteka haika hapaisanafe'mo uka kagemi yakamo alinika uka maketi huge'apao miya fai'a hano hutesageka kagemi ya'apimo ohane'nisiya vaya'mo alika

fako huka apamigeno'ao alopa kagemi yakamo koku'napi'mo haneno. Apamiteka eka nakame huvo, huno ha pai'niya'monanafa ²² neya vekamo'a ani gemo afitenoe'ae'mo alopa kagemi ya'amo hane'niya vekamo mai'niya'mofe'mo aipamo'mo kana hu'nigeno ataleno u'niye.

²³ Ago ataleno utegenoe'ae'mo Yesu'a ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, alagi lama ge lapa nepauve, kagemi ya'api'e vaya'mogi Goti'a yagaino ne'apateya kopi'mo haisaya ka'mo lokiya vai'niya ka'mo hane'niye. ²⁴ Mago'e gemo lapa paigesuve, huno huteno, Kamo afumo'mo kukena nefakaniya nekaya kapi'mo faleno haisiyafe'mo aise'amo lokiya vai'niya'monanafa kagemi ya'api'e vaya'mogimo Goti'a yagaino ne'apateya kopi'mo fale'a haisayafe'mo mago'e huno lokiya vai'niye, huno hapa pai'niye. ²⁵ Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ani gemo afite'apae'mo lusi kava hu'a hapau aite'apae'mo, haisaya ka'mo ohane'nisiyana haiya vaya'mogimo afa'a u'a haisageno apakufamo alino katino apateteno hapau vaigiye, hu'a afi ge'nae. ²⁶ Yesu'a aulu hapaeno apaketeno'ae'mo, vaya'mogimo alagi osisaya agufa kava'e'mo Goti'a muki ani agufa kava'mo afa'a hugiye, huno hapa pai'niye.

²⁷ Pita'a, afiyo, huno, lagaemo kakame hisunafe'mo muki yatimo ago ataleta e'none. Lagaemo na agufa ya'mo aligune, huno afi ge'nigenoe'ae'mo ²⁸ Yesu'a, alagi lama ge lapa nepauve, huno, mopa'e koku'na'e'mo saufamo afole aisigenoe'ae'mo Vemo mafa'nemo'a ha

le konali ya'amo aliteno yagaino ne'apateya sia'ale'mo fai mai'nisigetapae'mo nakame nehaya vaya'mogitapamo yagaitapa apatesaya siamo tuolofu'a siate'mo fai mai'netapae'mo tuolofu'a Isaleli nofi vaya'aite'mo yagaitapa apategae. ²⁹ Muki vaya'mogimo nagaetefe'mo no'apimo atale'a e'nisafi konaga'apimogi apatale'a e'nisafi apasa'apimogi apatale'a e'nisafi afo'apimogi apatale'a e'nisafi ita'apimogi apatale'a e'nisafi mafa'ne'apimo apatale'a e'nisafi hoya'apimo atale'a e'nisafi hu'a atale'a e'nisaya vaya'mogimo vani hataleti'a agufa ya'mo alite'a alagepa hu'a maige maige hu'a maigae. ³⁰ Maigaya'monanafa hemenimo mago asole vaya'mo hogote'a ne'maiya vaya'mo henaga vaya'mo maigae. Ani kava hu'a hemenimo mago asole vaya'mo henaga ne'maiya vaya'mo hogote vaya'mo maigae, huno hapa pai'niye.

20

Nofi hoyafi'mo ali'ya'mo ne'aliya vaya'aife'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gemae

¹ Yesu'a, Goti'mo yagaino ne'apateya kava'mo hane'niya kava huno mago nofi hoyamo aepa vekamo'a kotilamiyapi'mo uno vaya'mo apavalelineno ali'ya'ale'mo apatesige'a ali'ya'amo alisayafe'mo u'niye. ² Apakaemo, ali'yakamo aliteta magoke afina'mo ne'aliya agufa monimo aligune, hu'a ha pai'nageno, he kanalene, huno huteno alino apate'nige'a nofi hoya'alegamo u'nae. ³ Halate

yegemo leno hakale hu'niya kanale'mo uno apakeyana taoni folagapi'mo ali'a anupa hu'a ne'maiyategamo mago vaya'mo afa'a he ti'a mai'nageno apaketeno'ae'mo, ⁴ lapakae'e'mo nofi hoya'nifi'mo utapa magokepi ali'ya'mo aliyo, kanale miya'mo lapamiguvanagi, huno hapa pai'nige'a u'nae. ⁵ Ani kava huno felugakuku'mo ani agufa kava huge une'mo ani agufa kava huge hu'niye. ⁶ Yegemo lamino falegefe'mo hu'niya kanale'mo uno apakeyana taoni folagapi'mo ali'a anupa hu'a ne'maiya yate'mo mago vaya'mo afa'a he ti'a mai'nageno apaketeno'ae'mo, na kava higetapae'mo muki afina'mo afa'a ne'maiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, ⁷ mago vekamo'a ali'ya'amo alisunafe'mo olavale'nigeta afa'a mai'none, hu'a hu'nageno'ae'mo, lapakae'e'mo utapa nofi hoya'nifi'mo ali'ya'mo aliyo, huno hapa pai'niye. ⁸ Yegemo lamino falegefe'mo hu'nigeno'ae'mo nofi hoya aepa ne'mo'a kava ne'ae'mo, ali'ya'nimo ne'aliya vaya'aife'mo ge huge'apao esageka henaga u'a ali'ya'nimo ali'naya vaya'mo miya'apimo apamiteka hogote'a u'a ali'ya'mo ali'naya vaya'mo miya'apimo apamiyo, huno ha pai'niye. ⁹ Yegemo lamino falegefe'mo hu'nigeno uno apavalelineno ali'ya'amo ali'naya yatefe'mo apamete apamete huno magoke monimo apamite apamite huno apami'niye. ¹⁰ Hogote'a u'a ali'ya'mo ali'naya vaya'mo e'apae'mo mago'e hutage'mo monimo aligune, hu'a apakesa afi'naya'monanafa magoke agufa monimo apami'niye. ¹¹ Moni'apimo

alite'apae'mo nofi hoya aepa vekae'mo hagalu hagalu hu'a ge hau'apae'mo, ¹² ani henaga u'naya vaya'mogimo magoke afina'mo ali'ya'mo ali'nageta lagaemo muki afina'mo yegemo nelalegeta ali'ya'mo ali'nona'monanafa magoke agufa miya'mo lami'nane, hu'a hu'nae. ¹³ Hu'a hu'nageno'ae'mo mago vekae'mo, ve'nimo, huno, miyatapifati'mo nagaemo kumaya o'ali'nove. Magoke afina'mo ne'aliya agufa monimo aligune, hutapa hu'naya'mofe'mo ¹⁴ miyakamo aliteka nokalegamo uvo. Henaga e'naya vaya'e'mo magoke agufa miya'mo apamisuvafe'mo nahau'niye. ¹⁵ Nagai'ni ya'moge'na apamisuva himamu'nimo ohane'nifiye. Vaya nekauva vekamo mai'nova'mofe'mo kaha'ye nehifiye, huno ha pai'niye. ¹⁶ Ani kava hu'a henaga ne'maiya vaya'mo hogote vaya'mo maigae. Hogote'a ne'maiya vaya'mo henaga vaya'mo maigae. Goti'a asole vaya'aife'mo eyo huno ge hu'niya'monanafa aise vaya'mo lekana paino apate'niye, huno hapa pai'niye.

Yesu'a halate, falite'na he tiguve, huno hapa pai'niya gema

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Yesu'e ge'amo ne'afiya vaya'e'mo Yulusalemu taonifi'mo magokepi lokaeli'u'a nehali'apae'mo Yesu'mo tuolofu'a vaya'mo apaote apavalelino ne'uno'ae'mo, ¹⁸ Yulusalemu taonifi'mo haigune. Ani taonifi'mo kutulu ya'mo alisiya vekamo'a Vemo mafa'nemo avalelino mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo

yagai'a ne'apataya vaya'e ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'e'mo apayapi'mo ategaiye. Apakaemo agoti hu'a atete'apae'mo faligiye, hu'a hute'a ¹⁹ alu nofi vaya'ai apayapi'mo avale'a atesage'a kigi hu'a atete'a nofi kayoteti'mo amagite'a malipu yosale'mo nili aigae. Lole'e mago'e afina'mo maitesigeno halate alino he tino ategaiye, huno hapa pai'niye.

*Yemisi'e Yoni'e'mo ala netala'mo maigu'ae,
hu'ana hu'na'a gemae
(Mk 10:35-45)*

²⁰ Sepeti mafa'nela'mo ita'animo'e'mo Yesutega e'apae'mo ita'animo'mo eno ale'ya fai'nenoe'ae'mo kahao ke hove, huno hu'nigeno ²¹ Yesu'a, na agufa yafe'mo kahau'niye, huno afi ge'nigeno ita'animo'mo huno'ae'mo, ala'apimo mai'neka yagaika apatesanage'anae'mo kagae'e'mo lokae'ana mai'ne'anae'mo mago mafa'ne'nimo'a lamaga kahaopale'mo fai maisigeno mago mafa'ne'nimo'a hoga kahaopale'mo fai maisigeno hisa'afe'mo nahau'niyanagi he kanalene, hu'na anategauve, huka naha paiyo, huno afi ge'niye. ²² Yesu'a, na agufa yafe'mo ge huta afi nekopi hutapa o'afi'nae. Aise afina'mo utesige'na kapufi ani'mo nesuva agufa kava hutana ani kapufi ani'mo afa'a nega'afiye, huno anafi ge'nige'anae'mo, afa'a negau'ae, hu'ana ha pai'na'ae. ²³ Ha pai'na'ageno'ae'mo, he, alagi lama ge neha'ae. Nagaemo nesuva kapufati'mo afa'a nega'a'monanafa lamaga nahaopale'mo

maige hoga nahaopale'mo maige hutana maisa'afe'mo nagae ya'mo ohane'niye. Afa'a ge osuguva'monanafa afo'nimo'mo maisa'afe'mo alo huno lanate'niye, huno hana pai'niye.

²⁴ Teni'a vaya'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ani gemo afite'apae'mo lole konagala'anife'mo apaipamo le'a anate'na'ae.

²⁵ Yesu'a muki'ae'mo ge hu'nige'a e'nageno'ae'mo, lapakaemo ago afi'nayana alu nofi vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'mogimo lusi kava hu'a kava yagai'a ne'apatae. Ani kava hu'a ala vaya'apimogi himamu'apileti'mo yagai'a ne'apatae.

²⁶ Lapakae folagapati'mo mani agufa kava'mo afa'a osisaya kava'mo hane'niye. Lapakaepati'mo mago vekamo'a alatapimo maigesuve, huno hu'nisiya'mo'mo ali'ya'mo alisiya vekatapimo maino. ²⁷ Mago vekamo'a, hogote vekamo maigesuve, huno nehisiya'mo'mo ali'yatapile'mo maino. ²⁸ Vemo mafa'nemo ani kava huno ha mae'a yagai'a atesayafe'mo emi'no'me'nifa hapa maeno yagaino apateteno muki asole vaya'aitefe'mo falino miya faino hatu maeno apatesiyafe'mo emine'niye, huno hapa pai'niye.

Yesu'a anaulagamo ali hu'niya vekala'mo alino ayakeno anate'niya gemae

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yeliko taonifati'mo atale'a u'nage'apae'mo asole vaya'mo e'a Yesu'mo akame hu'a u'nae.

³⁰ Anaulagamo ali hu'niya vekala'mo ka agi'nale'mo itopale'mo mai'na'age'apae'mo,

Yesu'mo ne'e, hu'a hu'naya gemo afite'anae'mo, Ala kava nene, Nevini aginagomo kahau huka la'ato, hu'ana alopa gefati'mo ge hu'na'ae. ³¹ Asole vaya'mogi ke hanaute'anae'mo, ge osutana afa'a mai'ao, hu'a hana pai'naya'monanafa mago'e hu'ana alopa gefati ge hu'anae'mo, Ala kava nene, Nevini aginagomo kahau huka la'ato, hu'ana ge hu'na'ae. ³² Yesu'a ani gemo afigeno anataleno o'u'nifa uno he tino mai'nenoe'ae'mo, na kava hu'na lanatesuvafe'mo neha'ae, huno anafi ge'nige'anae'mo, ³³ Ala kava nene, la'aulagati'amo alika ayakeka la'ato, hu'ana ha pai'na'ageno'ae'mo ³⁴ Yesu'a hau huno anateteno anaulagalate'mo aya'mo male'nenoe alino ayakeno anate'nige'ana age'ana yakete'ana akame hu'ana u'na'ae.

21

Yesu'a Yulusalemu taonifi'mo haino ne'vige'apae'mo haoke he'naya gemae
(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Apakaemo Yulusalemu taoni haopale'mo e'a ava'yi hute'apae'mo Metapesi taonimo Alifi avele'mo hane'niya taonifi'mo ago e'a ava'yi hute'a Yesu'a lole vekala'mo ge'amo ne'afi'a vekala'mo alino anateteno'ae'mo, ² lanaulagale'mo hane'niya taonifi'mo utana hai'ao. Haitana malage hutana agesa'ana mago noki afumo ita'amo'e aikeli'a'e'mo nofi ae'ana anate'naya nokila'mo mai'nisa'agetana anakega'ae. Hatu maetana anavalelitana e'ao. ³ Mago vekamo'a ge huno lanafi gesigetanae'mo, Ala kava ne'mo ali'ya'amo alisa'afe'mae,

hutana ha paisa'ageno'ae'mo malage huno alino anatesige'ana ega'ae, huno hana pai'niye.

⁴ Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a hu'niya gemo afole aisiyafe'mo ani kava'mo afole ai'niye. ⁵ Mani gemo'mo,

Saiyoni taonifi'mo mai'naya vaya'aife'mo huno'ae'mo, Ageyo, huno, alatapimo kini vekamo lapakaetegamo ne'e. Yagu yaga kava'mo nehiya vekamo mai'neno aikeli noki afule'mo fai maiteno ne'e, huno hu'niye.

⁶⁻⁷ Ge'amo ne'afi'a vekala'mo Yesu'a hu'niya gemo akame hu'ana u'ana noki afumo aikeli'a'e'mo anavaleli'ana e'anae'mo kukena'animo asagi'ana anakotofule'mo yakai'ana anate'na'ageno Yesu'a magoke nokile'mo haino fai mai'niye. ⁸ Asole vaya'mogimo alapa'age kukena'apimo asagi'a ali'a atale'a kate'mo yakaima yakaima u'a ate'nae. ⁹ U'a hogotege akame hu'a uge hu'naya vaya'mogimo, Nevini aginagomo agi'ale'mo alitapa asaga hiyo.

Ala ne'mo agi'alefe'mo ne'eya vekamo ha maeno. Anaga Goti ala agi'ale'mo alitapa asaga hiyo,

hu'a alopa gefati'mo hu'nae.

¹⁰ Yesu'a Yulusalemu taoni kegi'yafi'mo faleno hai'nige'apae'mo muki taonifi'mo mai'naya vaya'mogi hapau ai'a atete hute'a, ina la'ae, hu'a ge hu'a apafi ge'nage'apae'mo ¹¹ asole vaya'mo akame hu'a e'naya vaya'mogi, Yesu'mo Galeliya kotega Nasalasa taonifi vekamo Gotitegati gemo

alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamae, hu'a hapa pai'nae.

Yesu'a alopa mono nopi'mo haino mai'niya gema

(Mk 11:15-19; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹² Yesu'a Yu vaya'ai alopa mono nopi'mo haino mago ya'mo miya faige maketi huge hu'a mai'naya vaya'mo alino hapa faino apatale'niye. Alu nofi vaya'ai monimo alite'a Yu vaya'ai monimo ne'apamiya vaya'ai hi'yalamu'apimo alino ago'ya faino atalege namamo maketi nehaya vaya'ai sia'apimo alino ago'ya faino atalege hu'niye. ¹³ Agaemo hapa paino'ae'mo, avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo, *vaya'mogi no'nie'mo, nunumu nehaya none, hu'a hugae*, huno avo'mo kae male'niya'monanafa lapakaemo kumaya ne'aliya vaya'mo e'a fala ki'a ne'maiya none, hutapa alita hamaletapa ate'nae, huno hapa pai'niye.

¹⁴ Apaulagamo ali hu'niya vaya'e apaiyamo hosu'niya vaya'e'mo mono nopi'mo agaetegamo e'nageno alino alagepa huno apate'niye. ¹⁵ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'mogi'e'mo hu'niya kava'mo age'a hapau ai'naya kava'mo agege mafa'ne anaga'mogimo mono nopati'mo hu'apae'mo, Nevini aginagomo agi'ale'mo alitapa asaga hiyo, hu'a hu'naya gemo afige hu'a mai'ne'apae'mo apaipamo le'niye. ¹⁶ Apakaemo Yesufe'mo, mafa'ne anaga'mogi nehaya gemo afi'napiye, hu'a afi ge'nageno'ae'mo, he afi'nove. Goti

gemo'mo huno'ae'mo, aise mafa'ne anaga'e nute mafa'nemogi'e'mo kagikale'mo ali'a asaga hisayafe'mo alika apaya male'nane, huno hu'niya gemo lekana opai'nafiye, huno apafi ge'niye. ¹⁷ Apataleno uno Metani taonifi'mo havae'niye.

Yesu'a fiki yosae'mo ke hau'nigeno falu te'niya gemae

(Mk 11:12-14,20-24)

¹⁸⁻¹⁹ Uno havaeteno'ae'mo kotilamiyapi'mo taoni kate'mo ne'vigeno'ae'mo aga te'niye. Fiki yosamo ka agi'nale'mo hane'nigeno ageteno uno alaga'ae'mo age'niyana haita'age'mo hane'nigeno ageteno'ae'mo, alagamo halate alagi o'aegane, huno hu'nigeno malage huno falu te'niye. ²⁰ Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ani kava'mo agete'apae'mo hapau aite'a, haiya kava higeno fiki yosamo malage huno falu te'niye, hu'a afi ge'nae. ²¹ Yesu'a, Lama ge lapa nepauve, huno, lapakesa afitapa fatago hu'netapae'mo lole lapakesa o'afi'nisayana fiki yosae'mo hu'nova agufa gemo afa'a hugae. Ani kava hutapa mani avee'mo, nokamo atalekuka solovala anipi'mo asagauka aiyo, hutapa hisageno uno asagauno aigiye. ²² Lapakesa afitapa fatago hisayana nunumu hutapa afi gesaya ya'mo afa'a aligae.

Yesufe'mo, ali'ya'mo alisanafe'mo ina la'mo alino kate'niye, hu'a afi ge'naya gemae

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Yesu'a halate alopa mono nopi'mo haino alino apaya ne'malege'apae'mo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Yu vaya'ai vayatama vaya'e'mo

agaetegamo e'apae'mo, haiya agufa yakamo ne'yagaina ya'mo ali'nekae'mo mani kava nehane. Ina la'mo mani kava'mo huvo, huno kaha pai'niye, hu'a afi ge'nageno ²⁴ Yesu'a ge'apile'mo aeno atagaina huno hapa paino'ae'mo, mago kavafe'mo ge hu'na lapafi gegauve. Aetapa atagaina hutapa naha paisage'nae'mo haiya agufa alagena ya'nimo yagai'nova ya'mo ali'ne'na mani kava'mo nehufi hu'na lapa paiguve. Yoni'a ani faleno apatesiyafe'mo haiyateti'mo alagena ya'amo ali'niye. ²⁵ Goti'a lekana paino ate'nifi ma mopafi vaya'mogi lekana pai'a ate'nae, huno apafi ge'nige'a apakai'apimo ge huge afige hu'apae'mo, lagaemo koku'nategati'mo ali'niye, huta hisunageno'ae'mo, koku'nategati'mo ali'nisigetapae'mo na kava higetapa ge'ae'mo lama gemo hu'niye, hutapa osu'nae, huno laha paigiye. ²⁶ Hugiya'mofe'mo ma mopafi vaya'mogimo lekana pai'a ate'nae, huta hisunana vaehae asole vaya'mogi hu'apae'mo, Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekae, hu'a nehaya'mofe'mo apakaefe'mo koli hune, hu'a hu'nae. ²⁷ Hu'a hute'a Yesufe'mo, o'afi'none, hu'a ha pai'nageno'ae'mo ani kava hu'na haiya agufa alagena ya'nimo yagai'nova ya'mo ali'ne'na ani agufa kava'mo nehufi hu'na lapa opaiguve, huno hapa pai'niye.

Lole mafa'nela'anife'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gema

²⁸ Yesu'a Yu monote ne'yagaiya vaya'aife'mo, hemenimo hisuva ge'nie'mo na yane hutapa lapakesa afigae. Mago vekamo'a lole mafa'ne'ala'mo mai'na'ae. Agaemo yege mafa'ne'ae'mo ha paino'ae'mo, mafa'ne'nimo, huno, hemenimo uka nofi hoya'nifi'mo ali'ya'mo aliyo, huno ha pai'nigeno'ae'mo ²⁹ o'uguve, huno huteno henaga'amo aipamo alino afe leteno u'niye. Afo'animo'mo agana'amofe'mo ani agufa gemo hu'nigeno, ³⁰ ala nene, huno, he afa'a uguve, huno hu'niya'monanafa o'u'niye. ³¹ Haiya mafa'nemo'a afo'amo ge'amo afi'niye, huno apafi ge'nige'apae'mo, yege mafa'ne'amo'ae, hu'a ha pai'nae. Yesu'a, lama ge lapa nepauve, takesi moni ne'aliya vaya'e kumai kava nehaya a'nemogi'e'mo ae'a lapaka se'a u'a hogote'a Goti'a yagaino ne'apateya kopi'mo fale nehaye. ³² Yoni'a lapakaetegamo eno alagepa kava'mo hisaya kavafe'mo ago alino lapave li'nigetapa age'naya'monanafa lapakesa afitapa fatago osu'nage'apae'mo takesi moni ne'aliya vaya'e kumai kava'mo nehaya a'nemogi'e'mo apakesa afi'a fatago hu'nae. Mani kava'apimo lapakaemo ago age'naya'monanafa lapaipamo alitapa afe oletapa Yoni ge'ae'mo lapakesa afitapa fatago osu'nae, huno hapa pai'niye.

Hosu vaya'mogi nofi hoyale'mo ne'yagaiya kavafe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gema
(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ Yesu'a, mago'e gemo hu'na ae'na kalafefa gefati'mo huguvanagi afiyo, huno hapa pai'niye. Mago mopa aepa vekamo'a nofi hoyamo vaiteno

kegi'ya hu maleteno nofi alagamo ae'a lata paisaya kelimo kafi maleteno yatala no'mo nofi hoyale'mo yagaisaya vaya'ai no'mo ki male'niye. Agaemo mago vaya'mogi hoyale'mo yagai'a ne'atesageno atagi neno eno'ae'mo alino fako huno mago nofi alaga'amo agai'amo alisige'a apakaemo mago nofi alaga'amo alisayafe'mo apavaleno apateteno afagi kotegamo u'niye. ³⁴ Nofi alagamo ago afu le'nigeno'ae'mo agaemo ali'ya'amo ne'aliya vaya'mogi nofi alaga hetama'amo alisayafe'mo alino apate'nige'a hoyale'mo ne'yagaiya vaya'aitegamo u'nae. ³⁵ Apakaemo vaya'amo apatafaute'a mago vekamo amagige mago vekamo kamiti amagi'a fali'a atege mago vekamo yafa kayoteti'mo amagige hu'nae. ³⁶ Halate agaemo mago alu vaya'mo ali'ya'amo ne'aliya vaya'mo mago'e huno alino apate'nige'a u'nage'apae'mo apakaetegamo magoke agufa kavake'mo hu'nae. ³⁷ Henaga'amo mafa'ne'amo alino ate'nigeno u'nigeno'ae'mo, mafa'ne'nimo ge'amo afa'a afigae, huno hu'niye. ³⁸ Ne'ege'a hoyale'mo ne'yagaiya vaya'mogi agete'apae'mo, ani mafa'ne'amo'mo afo'amo hoyamo aligiye. Amagigetao falitesigeta agaemo alisiya hoyamo lagaemo aligunanagi, hu'a hute'a ³⁹ atafau'a alini'u'a malaga yaga au'a atale'ne'a kamiti amagi'nae. ⁴⁰ Hoya aepa vekamo'a eno'ae'mo hoyale'mo ne'yagaiya vaya'aitegamo na agufa kava'mo hugiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, ⁴¹ agaemo alagi alino hosu huno apateteno ani vaya'mo apamagigiye. Agaemo alu vaya'mo

apavaleno apatesige'a hoy'a'ale'mo yagai'ne'a nofi alagamo afu lesige'apae'mo lagi'a male'ne'a ali'a amigae, hu'a hu'nae. ⁴² Yesu'a, lapakaemo mago Goti gemo avo'mo kae male'niya gemo lekana opai'nafiye. Ani gemo'mo huno'ae'mo,

Yafateti'mo no nekiya vaya'mogimo mago no nekiya yafafe'mo, afa yafane, hu'a hute'a ali'a atale'naya'monanafa kanale hogote kona yafa'mo afole ai'niye. Ala kava ne'mo'a mani kava'mo alino afole aino ate'nigeta ageteta lahou aitetae'mo, vae, alagepa kava'mo hu'niye, huta hu'none, huno hu'niye. ⁴³ Inagi ani kavafe'mo lapa nepauve, huno, Lapakaemo Goti'a yagaino ne'apateya kopi'mo mago'e hutapa ali'ya'mo o'aligae. Lapayapati'mo lapa faleno hoy'a'ale'mo alagepa hu'a yagai'a ate'ne'a nofi alagamo lagi'a amisaya vaya'mo alino apamigiye. ⁴⁴ Vaya'mo mani yafate'mo asagau'ai'a apago'ya faisageno aino afi'nenno aise aise hugiye. Mani yafa'mo haiya vaya'aite'mo asagauno aisifigeno kamiti apamagino aino latapaino mumusopagana huno apatalegaiye, huno hapa pai'niye.

⁴⁵ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Falasi vaya'mogi'e'mo Yesu'a aeno kalafefa gemo hu'niya gemo afite'apae'mo, lagaefe'mo hu'niye, hu'a hu'nae. ⁴⁶ Apakaemo kalavusi hu'a ategefe'mo hu'naya'monanafa asole vaya'mogi, Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekae, hu'a hu'naya'mofe'mo koli hu'nae.

22

*Yesu'a a'mo lagaugefe'mo lusi ne'ya'mo
kae'naya kavafe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya
gema'e*

(Lu 14:16-24)

¹⁻² Halate Yesu'a aeno kalafefa gemo huno hapa paino'ae'mo, Goti'a yagaino ne'apateya kava'mo hane'niya kava huno mago ala ne'apimo kini ne'mo'a mafa'ne'amo a'mo aligefe hu'nigeno'ae'mo mafa'ne'amo lusi ne'ya'mo kaeno ate'niye. ³ Agaemo ali'ya'amo ne'aliya vaya'mo alino apate'nige'a u'a eyo huno ge hu'niya vaya'aife'mo hapa pai'apae'mo, yahauve ne'mo'a ago ne'ya'mo kae'niyanagi eyo, huno hu'niye, hu'a hapa pai'naya'monanafa o'afi'nae. ⁴ Agaemo mago'e huno ali'ya'amo ne'aliya vaya'aife'mo, eyo hu'na ge hu'nova vaya'aife'mo utapa hapa paitapae'mo, ne'ya'mo ago yagita huno male'niye. Alopa pulumaka'e aikeli pulumaka'e'mo heno kae male'niyanagi a'mo alisiya ne'yategamo eyo, hutapa hapa paiyo, huno hapa paiteno alino apate'nige'a u'a hapa pai'nae. ⁵ U'a hapa pai'naya'monanafa ge'apimo o'afi'a atagu fae'a u e'a hu'nae. Mago vekamo hoy'a'alega u'nigeno mago vekamo ali'ya'alega u'niye. ⁶ Mago vaya'amogi ala ne'mo ali'ya'amo ne'aliya vaya'mo apatafau'a hu'a faipa hu'a apatete'a kamiti apamagi'nae. ⁷ Ala ne'apimo kini vekamo'a lusi kava huno aipamo le'nigeno ati vaya'amo alino apate'nige'a u'a vaya'amo hapae'naya vaya'mo hapae'a hano hu'a apatalete'a taoni'apimo ata kae'a atale'nae.

⁸ Agaemo ali'ya'amo ne'aliya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, mafa'ne'nimo'mo a'mo aligefe hu'nige'na yagita hu'nova'monanafa eyo hu'na ge hu'nova vaya'mo alisaya vaya'mo alagi o'mai'naya'mofe'mo alagi e'a o'negae. ⁹ Alopa kate'mo ne'utapa muki apakesaya vaya'aife'mo hapa paitapae'mo, ne'ya'mo nekaeyategamo eyo, hutapa hapa paiyo, huno hapa pai'niye. ¹⁰ Ani kava hu'a ali'ya'amo ne'aliya vaya'mogimo u'a hosu vaya'e alagepa vaya'e'mo apavaleli e'a apate'nage'a no'afi'mo mai'a kili pae'nae. ¹¹ Ala ne'apimo kini vekamo'a ne'yate'mo hai'a mai'naya vaya'mo apakesiyafe'mo haino ageyana a'mo ne'aliya afina'mo ne'vaiya agufa kukenamo alino o'vai'niya vekamo haino mai'nigeno ageteno'ae'mo, ¹² Ve'nimo, huno, haiya kava higeke a'mo ne'aliya afina'mo ali'a ne'vaiya kukenamo alika o'vaika haikeka mai'nane, huno afi ge'nigeno ge'amo ohane'niye. ¹³ Ala ne'apimo kini vekamo'a ali'ya'amo ne'aliya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, aiya ayate'mo nofi kitetapa alinitutapa malaga hani kopi'mo yaga autapa ataleyo. Ani kote'mo maisaya vaya'mogimo avi'ya huge apavepi'mo hanige hu'a maigae, huno hu'niye, huno hapa paiteno'ae'mo, ¹⁴ Goti'a asole vaya'aife'mo eyo huno ge hu'niya'monanafa aise vaya'mo lekana paino apate'niye, huno hapa pai'niye.

*Takesi monimo ne'malaya kavafe'mo ava gemo
hu'niya gemae
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)*

¹⁵ Falasi mono vaya'mo u'a ali'a anupa hu'a mai'ne'apae'mo, na agufa geleti'mo amalageka hisunageno ge nehisigeta atafausune, hu'a hute'a ge huge afige hu'a mai'nae. ¹⁶ Apakaemo ge'apimo ne'afiya vaya'e Heloti ge'amo akame nehaya vaya'e'mo ali'a apate'nage'a agaetegamo u'apae'mo, Tisao, hu'a, ago kage'nonana alagi lama ge'age'mo nehana vekamo mai'neka Goti ge'amo akame hisaya kavafe'mo lama geleti'mo alika apaya ne'malane. Muki vaya'aife'mo koli osuka muki vaya'aitegamo magoke agufa kava'age'mo nehana vekamo mai'nane. ¹⁷ Mai'nana'mofe'mo yagaino nelateya gamani vekamo Sisa'mo takesi monimo alita amisupi o'amisune. Kagaemo na agufa ge, huka kagesamo ne'afine, hu'a afi ge'nae.

¹⁸ Yesu'a hosu apaipa apakesa afi'naya kava'apimo ago apaketen'ae'mo, aetapa ati nekaya vaya'mogitapae, huno, na kava higetapae'mo ane'ai hanagitapa natafaugefe'mo nehae. ¹⁹ Takesi nehaya monimo alitapa nave liyo, huno hapa pai'nige'a mago alaga monimo ali'a ave li'nae. ²⁰⁻²¹ Agaemo loka huno apafi ge'niye. Mani alaga monile'mo ina la augosa'e agi'e'mo avo'mo kae male'naya agi'e augosa'e'mo hane'niye, huno apafi ge'nige'apae'mo Sisa augosa'e agi'e'mo hane'niye, hu'a ha pai'nageno Yesu'a, he, huno, hane'niya'mofe'mo Sisa ya'amo Sisa'mo amitetapa Goti ya'amo Goti'mo amiyo, huno hapa pai'niye. ²² Ani gemo afite'apae'mo hapau aite'a atale'a u'nae.

*Fali'naya vaya'mo he tisaya kavafe'mo ge hu'a
afi ge'naya gemae*

(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Ani afina'mo mago Satiyusi mono vaya'mo Yesutegamo e'nae. Apakaemo fali'naya vaya'aife'mo he otigae, hu'a apakesa ne'afiya vayane. ²⁴ Apakaemo, Tisao, hu'a, Mosesa alino apaya maleno'ae'mo, mago vekamo'mo a aliteno mafa'nemo alino o'ateno ago falitesigeno'ae'mo agana'amo'mo kogu'amo aliteno fali'niya vekamo aimu'yale'mo mafa'nemo alino apateno, huno hapa pai'niye.

²⁵ Mago afina'mo seveni'a konaga anaga'mo mai'nae. Nepu'apimo'a a'mo aliteno mafa'nemo alino o'ateno falitegeno'ae'mo agana'amo'mo kogu'amo ali'niye. ²⁶ Agana'amo'e'mo ani kava huno falitegeno agae akamelegati agana'amogi'e'mo ani kava hu'a falime falime u'a seveni'a konagamo alagi fali'a hano hu'nae. ²⁷⁻²⁸ Falitageno'ae'mo henaga'amo a kanomo fali'niye. Seveni'a konagamogi ali'naya'mofe'mo fali'nayateti'mo he tisaya afina'mo haiya vekamo a'mo maigiye, hu'a afi ge'nae. ²⁹ Yesu'a hapa paino'ae'mo, lapakaemo Goti Mukufi gemo o'afige Goti lokiya'amo o'agege hu'naya'mofe'mo ika ika lapakesa ne'afiye. ³⁰ Fali'naya vaya'mo he ti'apae'mo a'mo o'alige vele'mo o'maige hugaya'monanafa koku'napi enisole vayakana hu'a maigae.

³¹ Fali'naya vaya'mo he tisaya kavafe'mo Goti'a lapa pai'niya gemo muku'afi'mo hane'niyana lekana paitapa o'afi'nafiye. ³² Goti'a, *Emalehamu Goti'amo'namo maige Aisiki Goti'amo'namo*

maige Yekopu Goti'amo'namo maige hu'na mai'nove, huno hu'niye. Agaemo fali'naya vaya'ai Goti'apimo'mo o'mai'nifa afa'a ne'maiya vaya'ai Goti'apimo'mo mai'niye, huno hapa pai'niye. ³³ Muki vaya'mogi ani gemo afite'apae'mo alino apaya male'niya ge'ae'mo hapau ai'nae.

Hogote ke'aepa ge'ae'mo hu'niya gemae
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Mago Falasi vaya'mo Yu monote ne'yagaiya vaya'mo Yesutegamo e'a ali'a anupa hu'a mai'nae. ³⁵ Mai'ne'apae'mo apakaepati'mo mago vekamo'a ke'aepa gemo alagepa huno afi'nenno alino apaya ne'maleya vekamo'mo amalageka huno afi gesiyafe'mo huno'ae'mo, ³⁶ Tisao, huno, muki ke'aepa gefati'mo hogote ke'aepa gemo aeno aga se'niya ke'aepa gemo haiya gemo hane'niye, huno afi ge'niye. ³⁷ Yesu'a, *Ala kava ne'mo Gotikamofe'mo muki kaipafatinagi muki kaunekamepatinagi muki kagesa afi yakafatinagi huno kahaino.* ³⁸ Mani ke'aepa gemo hogote gemo hane'nenno muki ke'aepa ge'amo ago aeno aga se'niye. ³⁹ Napa tu ke'aepa ge'e napa vani ke'aepa ge'e'mo magoke agufa gela'mo hane'niye. Napa tu ke'aepa gemo'mo huno'ae'mo, *kagaikae'mo kahau kayamopafi'mo nekahaiya kava huka kahaopale ne'maiya vaya'aife'mo kahau kayamopafi'mo kahaino.* ⁴⁰ Mani lole ke'aepa gela'mo'a muki ke'aepa ge'amogi Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'ai gemo'mogi huno aepa'ala'mo hane'na'ae, huno ha pai'niye.

*Kalaisi ne'mo ina la mafa'ne'amo mai'niye,
huno apafi ge'niya gemae*

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Yesu'a ali'a anupa hu'a mai'naya Falasi mono vaya'aife'mo apafi ge'niye. ⁴² Kalaisi nefe'mo haiya agufa lapakesa ne'afiye, huno huteno, ina la mafa'ne'amo mai'niye, hutapa lapakesa ne'afiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, ⁴³ Nevini mafa'nelupati'mo aginago ne'amo mai'niye, hu'a hu'nageno'ae'mo, Nevini aginago'amo mai'nisi'mo'mo haiya kava higeno Nevini'a Goti Auneme'amo'a alino ami'niya ge'aleti'mo Kalaisi nefe'mo huno'ae'mo, kava ne'nie, huno hu'niye. ⁴⁴ Nevini'a ani gee'mo huno'ae'mo,

Ala kava ne'mo'a Ala kava ne'nie'mo huno'ae'mo, lamaga nahaopale'mo faika maima maima ne'uge'nao kamekamo apamagisuge'a kaiya afe'alumelaga maigayanagi, huno hu'niye.

⁴⁵ Nevini'a Kalaisi nefe'mo kava ne'nie, huno hu'niya'mofe'mo haiya kava huno ma mopafi aginago ne'amo mai'niye, huno apafi ge'nige'a

⁴⁶ ge'ale'mo ae'a atagaina hu'a ha paisaya agufa ge'apimo alagi ohane'niye. Ani afinateti'mo koli hu'naya'mofe'mo mago'e hu'a loka hu'a afi oke'nae.

23

*Yesu'a mono vaya'ai hosu kava'apie'mo
hu'niya gemae*

(Mk 12:38-39; Lu 11:43,46; 20:45-46)

1 Ani afina'mo Yesu'a ali'a anupa hu'a mai'naya vaya'e ge'amo ne'afiya vaya'efe'mo hapa paino'ae'mo, 2 ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'e Falasi vaya'mogi'e'mo Mosese aimu'yale'mo mai'ne'a ke'aepa gemo ali'a apaya ne'malaya'mofe'mo 3 muki nehaya ge'apimo afite'a akame hiyo. Akame hiyo, hu'a nehaya'monanafa apakai'apimo akame nosaya'mofe'mo nehaya kava'apimo akame osiyo. 4 Apakaemo kana ya'age'mo hayaete'a vaya'ai apaki'nale'mo ali'a kofi'a ne'apataya'monanafa apakai'apimo magoke apaya ako'yaleti'mo hapa mae'a ali'a asaga hu'a no'apatae. 5 Apakaemo vaya'mogi apakesayafe'mo alu kava alu kava'mo nehae. Goti'a avo'mo kae male'niya gemo ali'a kesifi'mo malete'a hapanile'mo ne'malaya aise kesimo alopa kesifi'mo ne'malae. Kukena'apimo atupa'ale'mo konali ya'amo yatala yatala hu'a alo hu ne'malae. 6 Alopa ne'ya'mo ne'nayategamo ala apaki vaya'mo ne'maiya yate'mo maisayafeke'mo nehae. Mono nokopi'mo anagamo hai'a maisayafeke'mo nehae. 7 Maketi kumate'mo mai'naya vaya'mogimo ge apamamaete'a amuse hu'a ne'apataya kavafeke'mo nehapaiye. Ala tisa nene, Ala tisa nene, hu'a nehaya gee'mo nehapaiye. 8 Nehapaiya'monanafa lapakaefe'mo, ala tisa nene, hu'a lapaki aesaya agufa kavatapimo ohane'niye. Ala tisa netapimo magoke vekatapimo mai'nigetapae'mo lapakaemo magoke aiyaya konaga vaya'mo

mai'naya'mofe'mae. ⁹ Afotapimo'mo magoke ne'mo mai'nenoe'ae'mo koku'napi'mo mai'niya'mofe'mo ma mopafi vaya'aife'mo, afotimogitapae, hutapa osiyo. ¹⁰ Kava netapimo magoke vekamo Kalaisi'a mai'niya'mofe'mo lapakaefe'mo, kava vayatimogitapae, hu'a lapaki aesaya gemo ohane'niye. ¹¹⁻¹² Lapakaepati'mo hogote vekamo'a ali'ya netapimo maino. Haiya vaya'mogi apaki'apile'mo ali'a asaga hu'nisafigeno apaki'apile'mo alino afepi'mo apategaiye. Haiya vaya'mogi apaki'apile'mo ali'a afepi apate'nisafigeno apaki'apile'mo alino asaga huno apategaiye.

Yesu'a ae'a ati nekaya vaya'aife'mo aiye aiye, huno hu'niya gemae

(Mk 12:40; Lu 11:39-52; 20:47)

¹³ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vaya'mogitapa'e Falasi mono vaya'mogitapa'e'mo aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, Lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Goti'a yagaino ne'apateya kote kipate'mo he ti'a mai'naya vaya'ai apaulagale'mo kitamo kitapa ne'apatae. Lapakaitapimo utapa nohaifa u'a haisayafe'mo nehaya vaya'ai ka'mo akanitapa ne'apatae. ¹⁴ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vaya'mogitapa'e Falasi mono vaya'mogitapa'e'mo aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, Lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Lapakaemo kogu a'ne'aife'mo humi apatetetapa kagemi ya'apimo alitetapa vaya'mogi lapakesayafe'mo

yatala yatala nunumu'mo nehae. Mago'e huno kayo'mo lapamigiye.

¹⁵ Ke'aepa gemo avo'mo kaeta alita apaya ne'malaya vaya'mogitapa'e Falasi mono vaya'mogitapa'e'mo aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, Lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Magoke vekamo'a getapimo afiteni lapakame hisiyafe'mo solovala ani'mo lakaeye muki mopafi'mo umenitata huge hutapa ne'maiye. He afa'a afiguve huno hisiya'mo'mo alitapa aya maletetapa hosu kavatefe'mo aeno lapaka seno ata kopi'mo lamino maisiya vekamo alitapa hamaletapa ne'atae.

¹⁶ Lapaulagamo ali hu'nigetapa ka'mo alitapa ho hulitapa ne'vaya vayane, hu'na, Lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Lapakaemo hutapae'mo, Mago vekamo'a, aote alopa mono nopati'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiyana ani gemo osuno afa'a atalesiya gemo hane'niya'monanafa aote alopa mono nopi'mo goli yafateti'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiyana ani gemo o'ataleno afa'age'mo hugiye, hutapa nehae. ¹⁷ Lapaulagamo ali hu'nigetapa negi nagi nehaya vayane, hu'na, Na agufa ya'mo'a aeno aga seno hogote ya'mo hane'niye. Mono nopi'mo hane'niya goli yafa'mo'a aote alopa mono no'mo aeno agase'nifi aote hu male'niya mono no'mo'a aeno agase'niye. ¹⁸ Mago'e gemo hutapae'mo, mago vekamo'a, ofalinimo ne'malaya hi'yalamuteti'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiyana ani gemo osuno afa'a

atalegaiya'monanafa hi'yalamute'mo hane'niya ofalinileti'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiyana ani gemo afa'a amagino o'atalegaiye, hutapa nehae. ¹⁹ Lapaulagamo ali hu'niya vayane, hu'na, Na agufa ya'mo'a aeno aga seno hogote ya'mo hane'niye. Ofalinimo'a aeno agase'nifi hi'yalamu'mo'a ofalinimo aote hu male'niya hi'yalamu'mo aeno agase'niye. ²⁰ Ani kavatefe'mo hi'yalamuteti'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiya vekamo'a ani kava huno hi'yalamuteti'e muki hi'yalamute'mo hane'niya yateti'e'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehiye. ²¹ Aote alopa mono nopati'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiya vekamo'a ani kava huno mono nopati'e aote mono nopi'mo ne'maiya netegati'e'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehiye. ²² Koku'nategati'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehisiya vekamo'a ani kava huno Goti'a yagaino ne'apateya siateti'e sia'ale'mo fai mai'niya vekaleti'e'mo alagi lama gemo nehuve, huno nehiye.

²³ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vayanagi Falasi mono vayanagi hutapa aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Lapakaemo ke'aepa gemo akame hisayafe'mo hoyafati ne'ya'mo alinitetapa ne'malaya yapati'mo teni hu'niya ya'mo alita fako hutapa magoke ya'mo Goti'mo ne'amiya'monanafa hogote ke'aepa gemo aeno aga se'niya ke'aepa ge'amo akame hisayafe'mo vaya'aitegamo fatago

kava'mo osuge lapau hutapa o'apatege lama ge kava'mo osuge hu'nae. Ani kava'mo nehutapae'mo mago alu ke'aepa ge'e'mo o'ataleyo. ²⁴ Lapaulagamo ali hu'nigetapa ka'mo alitapa ho hulitapa ne'vaya vayane, hu'na, lapakaemo anipati'mo kamegagu'mo alitapa kalo paetapa ne'atalaya'monanafa kamo afugefamo asagautapa ne'nakaiye.

²⁵ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vayanagi Falasi mono vayanagi hutapa aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Kaputapimo agotofu'alega'e yuvapatapimo agotofu'alega'e'mo sese nehaya'monanafa agu'afilagamo kumaya ne'aliya kavatapi'e lapa'ye nehiya kavatapi'e'mo hane'niye. ²⁶ Lapaulagamo ali hu'niya Falasi mono vaya'mogitapae, hu'na, hogotetapa kaputapimo agu'afilaga'e yuvapatapimo agu'afilaga'e'mo sese higeno'ao agotofu'alega'e'mo alagepa huno haneno. ²⁷ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vayanagi Falasi mono vayanagi hutapa aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Lapakaemo fali'naya vaya'mo ki'a apatete'apae'mo yaveyave aniteti'mo note'mo fale'a ati nekaya nokana hutapa mai'nae. Ani agufa no'mo agotofu'alega kanale ya'age'mo hane'niya'monanafa no'agu'afilagamo fali'naya vaya'ai apayamufamo hanege kasali'nigeno atu ne'aiya ya'mo hanege huno havaiteno

hane'niye. ²⁸ Ani kava hu'a vaya'mogimo amega lapakufa'ale'mo lapakete'apae'mo alagepa vaya'mo mai'nae, hu'a nelapakaya'monanafa lapaipafi'mo aetapa ati nekaya kava'e Goti ke'aepa ge'amo amagitapa ne'atalaya kava'e'mo havaiteno hane'niye.

²⁹ Ke'aepa gemo avo'mo kaetapa alita apaya ne'malaya vayanagi Falasi mono vayanagi hutapa aetapa ati nekaya vayane, hu'na, vaehae, lapakaetegamo aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Lapakaemo Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa pai'naya vaya'mo apamagi'nage'a fali'naya vaya'mo ki'a apate'naya yate'mo no'mo kitapa apatege fatago vaya'ai kanolule'mo konali alitapa apatege nehae. ³⁰ Lapakaemo, lagingo vaya'mo mai'naya afina'mo mai'nonesinana apakae'e'mo magokepi Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mo o'apamagi'nonesine, hutapa nehae. ³¹ Ani gemo hutetapae'mo Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa pai'naya vaya'mo kamiti apamagi'naya vaya'ai apakinago'apimo lagaemo mai'none, hutapa lapakaitapie'mo mani agufa faigoko gemo nehae. ³² Lapakinago vaya'mogi ani hosu kava'mo ali'a aepa fai'nayanagi kanalenagi ani agufa hosu kava'mo hulututapa hutapa hano hiyo.

³³ Nagalo'yave vayanagi nagalo'yave afamo anaga vayane, hu'na, Goti'a agoti huno lapatetenoe'mo, hosu vaya'mo mai'nae, huno hisigetapa ata kopi'mo lamigae. Haiya kava hutapa aeta kasalo paegae. ³⁴ Ani kavatefe'mo

nagaemo Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vayanagi afite'a age'naya vayanagi ali'a apaya ne'malaya vayanagi hu'na ali'na apatesuge'a lapakaetegamo ugae. Lapakaemo mago vaya'mo apamagige mago vaya'mo malipu yosale'mo nili aitetapa alita he titapa apatege mago vaya'mo mono notapifi'mo nofi kayoteti'mo apamagige mago vaya'mo taoni'afi taoni'afi'mo vegala aege hugae. ³⁵ Ani kava hugaya'mofe'mo muki vaya'mo hapa'e'naya kavateti'mo vai'mo lapamigiye. Fatago vekamo Evo'mo haege hosu kava'mo osu'naya vaya'mo hapaeme hapaeme ege Melekaiya mafa'ne'amo Sekalaiya'mo alopa mono no'e ofalini ne'malaya hi'yalamu'e'mo hane'na'a folagapi'mo kamiti amagige hu'nae. ³⁶ Lama ge lapa nepauve, huno, ani hapa'e'naya kavatefe'mo muki hemenimo afa'a mai'naya vaya'mo kayo'mo lapamigiye, huno hapa pai'niye.

*Yulusalemu taonifi'mo mai'naya vaya'aife'mo hau huno apate'niya gemae
(Lu 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ Yulusalemu taoniyo, Yulusalemu taoniyo, hu'na, Goti'a agaetegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mo alino apate'nige'a ne'agekae'mo kamiti apamagige apa vaya'mo yafa kayoteti'mo apamagige nehane. Kokolemogimo apana'aumo apavaleli'e'a hapakufi'mo apati kae'a ne'maiya kava hu'na muki afina'ae afina'ae'mo mafa'nekamo apavaleli'ne'na hapau vaisuvafe'mo nahau'niya'monanafa

okahau'niye. ³⁸ Afiyo, hu'na, ani afinateti'mo kotapimo no atufa'age'mo hanegaiye. ³⁹ Ani afinateti'mo o'nagetapa maime maime ne'utapae'mo, *Ala kava ne'mo agi'alefe'mo ne'eya vekamo ha maeno*, hutapa nehisage'nae'mo egauve, huno hu'niye.

24

Yesu'a Yulusalemu taonifi'mo alopa mono no'mo he'a halagape vaigae, huno hu'niya gemae (Mk 13:1-2; Lu 21:5-6)

¹ Yesu'a alopa mono nopati'mo ataleno ne'vige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo agaetegamo e'a alopa mono nokofe'mo, ago, hu'a hu'nageno'ae'mo, ² muki noko'amo age'nafiye. Lama ge lapa nepauve, huno, magoke yafate'mo akalo akalo huno ohanegaifa he'a halagape vai'a atalet'e'a muki yafa'amo ali'a akoli aote aote hu'a atalegae, huno hapa pai'niye.

Hano hisiya afina'mo aune kava'mo alino apave lisiya kavafe'mo hu'niya gemae (Mk 13:3-13; Lu 21:7-19)

³ Yesu'a Alifi'aepa avefi'mo itopale'mo mai'nige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo apakai'apige'mo agaetegamo e'apae'mo, ina afina'mo afole aigiye, huka laha paiyo. Emikegefe'mo hisana afina'e hano hugefe hisiya afina'e'mo na agufa alagena kava'mo afole aigiye, hu'a afi ge'nae. ⁴ Yesu'a, humi olapatesayafe'mo alagepa hutapa yagaitapa lapateyo. ⁵ Asole vaya'mogi nagi'nimo aeli'a ne'e'apae'mo, Kalaisi'namo mai'nove, hu'a

hute'a asole vaya'mo humi apategaya'mofe'mae.
⁶ Lapaopale'mo kame hisaya kavafe'mo ava gemo hisagetapa afige afagi kotegamo kame hisaya kavafe'mo ava gemo hisagetapae'mo afige hutetapae'mo koli hutetapa atete osiyo. Ani kava afole aigiya'monanafa hano hugefe hisiya afina'mo afole o'aigiya'monanafa henaga'amo atupa afinake'mo afole aigiye. ⁷ Mago nofi vaya'mogi alu nofi vaya'e'mo kame huge mago gamani vaya'mogi alu gamani vaya'e'mo kame huge muki haopalega kafu hu kava'mo afole aige imima'mo alige hugiye. ⁸ A'nemogi mafa'nemo ali'a ategefe nehageno'ae'mo aepa faino apakafu nekiya kava huno saufa afina'mo aepa faino ani agufa kava'mo afole aigiye.

⁹ Ani agufa kava'mo afole aisige'apae'mo kalavusi hu'a lapatete'a lapavaleli u'a vaya'ai apayapi'mo lapatesage'a kayo'mo lapamite'a kamiti lapamagigae. ¹⁰ Apakaemo muki nofi vaya'mogi nagi'nilefe'mo apaini hu'a lapategae. Ani afina'mo afole aisige'apae'mo muki asole vaya'mo apakesa afi'a fatago hu'naya kava'apimo ataletae'a konaga'apimogi kutulu ya'mo nete'a apaini hu'a apategae. ¹¹ Asole aigofe gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa paisaya vaya'mo afole aite'a asole vaya'aife'mo humi apategae. ¹² Muki vaya'mogimo mago'e hu'a hosu kava'mo hugaya'mofe'mo asole vaya'mogi hapau apayamopafi'mo nehapaiya kavafe'mo ohapausige'a apayalo falo hugae. ¹³ Hugaya'monanafa o'atale'a atafau'a alagi hu'a maime maime ne'visageno hano hugefe

hisiya afina'mo mai'nisaya vaya'ai apakufamo alino katino apateteno hapau vaigiye. ¹⁴ Mago vaya'mogimo muki alu nofi alu nofi vaya'mogi afisayafe'mo mani gemo Goti'a yagaino ne'apateya kavafe'mo alagepa faigoko ge'amo ae'a hakalo hu'a hapa paisageno muki ma mopafi'mo aino atagu faeno uneno nehisigeno hano hisiya afina'mo afole aigiye. ¹⁵ Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo Naniyo'a *alagi hosu faipa ya'mo'a alino hosu huno atesiya kavafe'mo* ava gemo huno avo'mo kae male'niye. Lekana nepaiya vaya'mogitapamo afiyo. Ani faipa ya'mo'a aote mono nopi'mo hanesigetapa ¹⁶ agetetapae'mo Yuta kotega mai'naya vaya'mo lapaune hetapa avelegamo haiyo. ¹⁷ Kumatega mai'nisaya vaya'mogimo kagemi ya'apimo alisayafe'mo no'apifi'mo fale ohaiyo. ¹⁸ Hoya'apilega mai'nisaya vaya'mogimo kukena'apimo alisayafe'mo no'apilegamo atagi ne'a o'viyo. ¹⁹ Vaehae, hu'na, ani afina'mo apaipagu'e'mo mai'nisaya a'ne'e mafa'nemo nu ne'apamisaya a'ne'efe'mo nahau huve. ²⁰ Yasi afina'e sapati afina'e'mo lapaune osesayafe'mo nunumu hiyo. ²¹ Ani afina'mo afole aisiya hanageke ya'mo'a hogote hanageke ya'mo ma mopamo alo hu'niya afinateti'mo afole aite afole aite huno afole ai'niya hanageke ya'mo aeno aga seno muki afole aisiya hanageke ya'e'mo alagi aeno aga seno afole aigiye. ²² Ani agufa hanageke ya'mo afole aisiya afina'mo alino hogo huno o'ate'niyesinana muki vaya'mo ago fali'naesina'monanafa lekana

paino apate'niya vaya'aitefe'mo hanageke afina'mo alino hogo huno ategaiye. ²³ Ani afina'mo mago vaya'mogi lapa pai'apae'mo, Ageyo, hu'a, Kalaisi'a manile mai'niye, hu'a lapa paige mugalega mai'niye, hu'a lapa paige nehisagetapae'mo o'afiyo. ²⁴ Mago vaya'mogi, Kalaisi'namo mai'nove, hu'a huge mago vaya'mogi Gotitegati gemo alini'ne'na ae'na hakalo hu'na hapa nepauva vekamo mai'nove, hu'a huge hute'a mago'e hu'a no'agaya agufa apaune kava'mo hugaya'mofe'mae. Lekana paino apate'niya vaya'mo humi apatesayafe'mo hugayana afa'a humi o'apategae. ²⁵ Afiyo, hu'na, hogote'na ani gemo ago lapa pai'nove.

²⁶ Mago vaya'mogimo, Ageyo, hu'a, muga ka'me kotegamo mai'niye, hu'a lapa paigayanagi alagi o'viyo. Mago vaya'mogimo lapa pai'apae'mo, Ageyo, hu'a, ma nopi'mo fala kino mai'niye, hu'a lapa paigayanagi alagi o'afiyo. ²⁷ Alave huteno yegemo haine ne'eya kotegati'mo aeno ha leteno yegemo lamino nefaleya kotegamo aeno ha neleya agufa kava'mo nehisigeno Vemo mafa'nemo eminesige'a muki vaya'mogimo agegae. ²⁸ Afumo fali'nigela'apae'mo hakiki nama anaga'mogimo haleli e'a kefa'ale'mo hakalete'a ali'a anupa hu'a ne'maiye.

²⁹ Ani hanageke ya'mo afole ne'aisigeno'ae'mo malage huno yegemo oleno hani nehisigeno'ae'mo kaimo olegaiye. Asole kanefi'mo koku'napati'mo asagauno ne'aisigeno koku'napi ne'maiya apaune vaya'mogi atete

hugae. ³⁰ Ani afina'mo Vemo mafa'nemo eminesiya alagena kava'mo koku'napi'mo afole ne'aisige'apae'mo muki ma mopafi nofife nafife vaya'mogimo agete'apae'mo yulagefa aigae. Apakaemo agesayana Vemo mafa'nemo koku'napi hiya mopale'mo lokiya'a'e ha le konali ya'a'e'mo alinino eminesige'a agegae. ³¹ Mago enisole vekamo'a alopa gefati'mo pikuli nehisigeno'ae'mo agaemo enisole vaya'amo alino apatesige'a ma mopamo lole'e lole'e atupale'mo u'e'a hu'a lekana paino apate'niya vaya'mo apavaleli e'a ali'a anupa hu'a apategae.

³² Fiki yosae'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gemo afiyo. Yosa akopafati'mo alino hegafa huteno saufa anupamo male'nigetapa agete-tapae'mo, yegemo lesiya afina'mo alagi hogo hiye, hutapa nehae. ³³ Ani kava huno muki ani kava'mo afole aisigetapa agetetapae'mo, ani kavafe'mo laha pai'niya afina'mo aepa faino alagi hogo hiye, hutapa lapakesa afiyo. ³⁴ Lama ge lapa nepauve, huno, hemenimo muki mai'naya vaya'mo ofali'nisageno muki mani agufa kava'mo afole aigiye. ³⁵ Koku'na'e mopa'e'mo hano hugiya'monanafa ge'nimo alagi hano osuno afa'a hanege hanege huno hane-gaiye.

Hainu afina'mo afole aisifi, huno hu'niya gema.

(Mk 13:32-37; Lu 17:26-30,34-36)

³⁶ Hainu afina'mofi na kanale'mofi hu'a muki vaya'amogimo alagi o'afi'nae. Koku'napi enisole vaya'mogi'e Mafa'ne'amo'e'mo alagi

o'afi'naya'monanafa muki ya'mo Afo'amoke'mo afi'niye. ³⁷ Noa'a mai'niya afina'mo ma mopafi vaya'mo mai'naya agufa kavake'mo hu'a mai'nisageno Vemo mafa'nemo eminegaiye. ³⁸ Alopa ani'mo ose'nige'apae'mo ne'ya'mo nege ani'mo nege a'mo alige a'nemo lagauli'a uge hu'a mai'nageno'ae'mo Noa'a sipifi'mo hai'niye. ³⁹ Apakaemo alopa ani'mo hegaiye, hu'a apakesa o'afi'a fikuge'mo maima maima ne'vageno'ae'mo ani'mo heteno muki vaya'amo ani'mo'a alinino u'niye. Ani agufa kavake'mo hu'a mai'nisageno'ae'mo Vemo mafa'nemo eminegaiye. ⁴⁰ Ani afina'mo lole vekala'mo hoyafi'mo mai'nisa'age'apae'mo mago vekamo avaleli'a ute'a mago vekamo ate'a ugae. ⁴¹ Lole atala'mo magokepi lokae'ana ali'ya'mo ne'alisa'age'apae'mo mago a kanomo avaleli'a ute'a mago a kanomo ate'a ugae. ⁴² Ani kava hugaya'mofe'mo kava yagaitapa maiyo. Hainu afina'mo Ala kava netapimo eminesifi hutapa o'afi'naya'mofe'mo yagaitapa maiyo. ⁴³ Afiyo, hu'na, no aepa vekamo'a hainu afina'mo kumaya ne'aliya vekamo egaifi, huno agesamo afi'niyesinana yagaino mai'nisigeno eno no'amo aeno yakino kumaya o'ali'niyesina'mofe'mo ⁴⁴ yagaitapa maiyo. Lapakaemo, hemenimo emi'no'megaiye, hutapa hisaya afinake'mo Vemo mafa'nemo eminegaiya'mofe'mo yagaitapa maiyo.

*Alagepa ali'ya'mo ne'aliya veka'e hosu
ali'ya'mo ne'aliya veka'efe'mo anava gemo*

*hu'niya gemae**(Lu 12:42-46)*

⁴⁵⁻⁴⁶ Haiya vaya'mogi ali'ya'apimo o'atale'a alige alige hu'a ne'maiya vayane. Ali'ya aepa vekamo'a ali'ya'amo ne'aliya vaya'aite'mo yagaino apatesiyafe'mo lekana paino ateteno, ne'ya'mo aligefe hisaya afina'mo alika fako huka apamiyo, huno ha paiteno uteno atagi neno'eno agesiyana ali'ya'amo o'ataleno ne'alisigeno eno ageteno'ae'mo ha maesigeno amogaga aigiye. ⁴⁷ Lama ge lapa nepauve, ali'ya aepa vekamo'a muki kagemi ya'ale'mo yagaisiyafe'mo alino he tino ategaiya'monanafa ⁴⁸ ali'ya'amo ne'aliya hosu vekamo'a, ali'ya aepa veka'nimo yatala afina'mo mai'niye, huno agesa afiteno ⁴⁹ agae'e'mo magokepi lokae'a ali'ya'mo ne'aliya vaya'mo aepa faino apamagiteno lusi ani'mo nete'a negi nagi nehaya vaya'e'mo ani'mo neno maiteno ⁵⁰ agesa afino alo huno o'mai'nisiya afina'mo ali'ya aepa veka'amo atagi neno egaiye. ⁵¹ Eno'ae'mo naipeleti'mo folagapati'mo heno apalo atitenno ae'a ati nekaya vaya'mo mai'nayategamo alino atesigeno uno avi'ya huge avepi'mo hanige huno maigiye.

25*Naya lole'a a'mafa'ne anaga'aife'mo apava gemo hu'niya gemae*

¹ Goti'a yagaino apatesiya afina'mo afole aisigeno'ae'mo hisiya kava huno naya lole'a a'mafa'ne anaga'mogimo ve'e'mo lokae'a ohavae'naya a'mafa'ne anaga'aitegamo afole

ai'niye. Ani a'mafa'ne anaga'mogimo saufa a'mo aligefe hu'niya veka'e'mo u'a fotu hisayafe'mo u'nae. ² Ani kava hu'a naya magokayaga'a a'mafa'nemogimo negi nagi apakesa afi'nage'apae'mo naya magokayaga'a a'mafa'nemogimo alagepa hu'a afite'a age'nae. ³ Negi nagi a'mafa'nemogi lamu'apimo ali'naya'monanafa lamu'apifi'mo lakite'a ata kaesaya ani'a'apimo o'ali'naya'monanafa ⁴ alagepa hu'a afite'a age'naya a'mafa'nemogi lamu'apifi'mo lakite'a ata kaesaya ani'api'e'mo alini'a u'nae. ⁵ Saufa a'mo aligefe hu'niya vekamo o'meno yatala afina'mo mai'nige'apae'mo muki a'mafa'ne anaga'amo apau mai'mai hu'nige'a ago apau kale'nae.

⁶ Hani'ilaga folagu'mo keya ae'a ge hu'apae'mo, saufa a'mo aligefe hu'niya vekamo ago ne'eyanagi he titetapa fotu hiyo, hu'a ge hu'nae. ⁷ Hu'a keya ae'nage'apae'mo naya lole'a a'mafa'ne anaga'mogimo ve'e'mo lokae'a ohavae'naya a'mafa'ne anaga'mo apaupati'mo he ti'a lamu'apimo alo hu'nae. ⁸ Negi nagi a'mafa'nemogimo alagepa hu'a afite'a age'naya a'mafa'ne anaga'aife'mo, lamutifi ani'amo ago leno hano hugefe hu'nigi ani'mo mago lamiyo, hu'a apafi ge'nage'apae'mo, ⁹ ha'ao, hu'a, lapamisunana anitimo ago leno hano hugiye. Lamufi laki'a ata nekaya ani'mo miya nefaiya vaya'aitegati'mo utapa miya failitapa eyo, hu'a hapa pai'nae. ¹⁰ Ani'mo miya faisayafe'mo u'nageno'ae'mo saufa a'mo aligefe hu'niya vekamo ago eno ava'yi hu'niye. Ago alo hu'a

mai'naya a'mafa'ne anaga'mogi agae'e'mo magokepi lokaeli'a hai'a ne'ya'mo yagita hu'naya nopi'mo mai'nageno'ae'mo kitamo ki male'niye.

¹¹ Henaga'amo naya magokayaga'a a'mafa'nemo ve'e'mo loka'e'a ohavae'naya a'mafa'ne anaga'mo e'a, Ala kava nene, hu'a, kitamo yakika lato, hu'a ge hu'nageno'ae'mo ¹² ge'apile'mo aeno atagaina huno hapa paino'ae'mo, alagi lama ge lapa nepauve, huno, olapake'nove, huno hapa pai'niye, huno hapa paiteno'ae'mo, ¹³ Vemo Mafa'nemo hainu afina'mo eminesifi na agufa kanale'mo eminesifi, hutapa o'afi'naya'mofe'mo alagepa hutapa kava yagaitapa maiyo, huno hapa pai'niye.

Ali'ya'amo ne'aliya vaya'mo monimo apami'niya kavafe'mo aeno kalafefa gemo hu'niya gema'e

(Lu 19:11-27)

¹⁴ Ani kava huno Goti'a yagaino apatesiya afina'mo afole aisiya kava huno mago vekamo'a no'amo ataleno alu kotega ugefe huno'ae'mo ali'ya'amo ne'aliya vaya'aife'mo ge hu'nige'a e'nageno'ae'mo, kagemi ya'nile'mo yagaitapa nateyo, huno hapa pai'niye. ¹⁵ Agaemo magoke magoke vaya'mogimo alopa ali'ya'mo alisifi aise ali'ya'mo alisifi huno agesamo afiteno'ae'mo apamete apamete huno moni'ale'mo yagai'a atesayafe'mo alino fako huno apami'niye. Agaemo monimo alino fako huno mago vekamo faefu tausenimo amite mago vekamo tu tausenimo amite mago vekamo vani tausenimo

amite huno apamiteno u'niye. ¹⁶ Faefu tausenimo ami'niya vekamo'a malage huno alininuno ani monileti'mo ali'ya'mo aliteno akamelegati'mo mago'e faefu tausenimo ali'niye. ¹⁷ Ani kava huno tu tausenimo ami'niya vekamo'a akamelegati mago'e tu tausenimo ali'niye. ¹⁸ Ali'niya'monanafa vani tausenimo ami'niya vekamo'a alininuno ami'niya monimo keli kafiteno ani kelifi'mo maleteno aeno ati kae male'niye.

¹⁹ Yatala afina'mo utegeni ali'ya aepa vekamo halate atagi neno eno apami'niya monileti'mo ali'ya'mo ali'naya monie'mo avagemo afisiyafe'mo e'niye. ²⁰ Faefu tausenimo ali'niya vekamo'a akamelegati'mo mago'e faefu tausenimo alinineno, Ala kava nene, huno, monimo faefu tausenimo nami'nane. Ago, huno, alininu'na ali'ya'mo alite'na akamelegati'mo mago'e faefu tausenimo ali'nove, huno ha pai'nigeno ²¹ ali'ya aepa vekamo'a ha paino'ae'mo, ali'yakamo o'ataleka kanale ali'ya'mo ali'nana vekae, huno, alagepa kava'mo hu'nane. Aise yate'mo alagepa huka yagai'nana'mofe'mo alope yate'e'mo afa'a yagaisanafe'mo kavale'na kategauvanagi eka nagae'e'mo kamogaga aiyo, huno ha pai'niye. ²² Inagi tu tausenimo ami'niya vekamo'a eno ha paino'ae'mo, monimo tu tausenimo nami'nane. Ago, huno, alininu'na ali'ya'mo alite'na akamelegati'mo mago'e tu tausenimo ali'nove, huno ha pai'nigeno'ae'mo ²³ ali'ya aepa vekamo'a, ali'yakamo o'ataleka kanale ali'ya'mo ali'nana vekae, huno, alagepa kava'mo hu'nane.

Aise yate'mo alagepa huka yagai'nana'mofe'mo alopa yate'e'mo afa'a yagaisanafe'mo kavale'na kategauvanagi eka nagae'e'mo kamogaga aiyo, huno ha pai'niye. ²⁴ Inagi vani tausenimo ami'niya vekamo'a eno ha paino'ae'mo, Ala kava nene, huno, kage'novana kagaemo lokiya kaipa vekamo mai'nekae'mo avina ya'mo ohakale'nana hoyafati'mo ne'ya'mo alige haleti'ya'amo ohale'nana nopati'mo ne'ya'mo alige huka ne'alina vekamo mai'nana'mofe'mo ²⁵ kolikamo hute'na nami'nana vani tauseni monikamo alininu'na keli kafite'na kelifi'mo male'nove. ²⁶ Ago, huno, monikamo afa'a hane'niye, huno ha pai'nigeno'ae'mo ali'ya aepa vekamo'a, ali'yafe'mo alaga nekahaeya vekamogae, huno, Avina ya'mo ohakale'nana hoyafati'mo ne'ya'mo alige haleti'ya'amo ohale'nana nopati'mo ne'ya'mo alige nehane, huka nage'napiye. ²⁷ Nage'nana'mofe'mo na kava hige'kae'mo moni'nimo monimo ne'malaya nopi'mo o'male'nane. Male'nanesinana halate atagi ne'na e'nae'mo akamelegati mago'e monimo ali'novesine. ²⁸ Agaetegati'mo monimo vani tausenimo alitapa teni tausenimo ali'niya vekamo amiyo. ²⁹ Ali'naya vaya'mo mago'e hu'na ali'na apamisuge'a mago'e ya'mo aligae. O'ali'naya vaya'ai apayapati'mo apami'nova ya'mo hapa falegauve. ³⁰ Inagi afa ali'ya'mo ne'aliya vekamo atafaulitutapa malaga hani kopi'mo asagautapa yaga autapa atalegeno avi'ya huge avepi'mo hanige huno maino.

Alino fako huno apatesiya kavafe'mo ava gemo

hu'niya gemae

³¹ Vemo mafa'nemo'a ha le konali ya'amo aliteno enisole vaya'a'e'mo emineno kini siate'mo yagaino apatesiyafe'mo fai maigiye.

³² Fai mai'nisige'apae'mo muki ma mopafi vaya'mo e'a aulagale'mo ali'a anupa hu'a maigae. Afule'mo ne'yagaiya vekamo'a sipisipi'e meme'e'mo magokepi lokae'a mai'nageno'ae'mo alino fako huno ne'apateya kava huno vaya'mo alino fako huno apategaiye.

³³ Agaemo sipisipi vaya'mo alino lamaga haopale'mo apateteno meme vaya'mo alino hoga haopale'mo apategaiye.

³⁴ Apate'nenno'ae'mo ala kini ne'apimo'a lamaga haopale'mo mai'nisaya vaya'aife'mo, Afo'nimo'a fiku lapa maeno lapami'nigetapa aulagale'mo alagepa hutapa mai'naya'mofe'mo afa'a lapamogaga aisaya vayanagi eyo.

Goti'a ma mopamo alo hu'niya afina'mo lapamisiyafe'mo alo huno lapate'niye. Mafa'ne'apimogimo afo'apimogi ya'mo ne'aliya kava hutapa faletapa haita muki ya'amo aliyo.

³⁵ Naga te'nigetapae'mo ne'ya'mo namige anife'mo nahau'nigetapae'mo ani'mo namige alu kotegati'mo e'nogetapae'mo navalelitetapa alitapa falu hutapa natege hutapa mai'nae.

³⁶ Kukena'nimo ohane'nigetapae'mo kukenamo alinitetapa vaitapa natege kaita nahau'nigetapae'mo yagaita natege kalavusifi'mo mai'nogetapae'mo etapa nagege hutapa mai'naya'mofe'mae, huno hapa paigiye.

³⁷ Fatago vaya'mogimo, Ala kava nene, hu'a, Hainu afina'mo kage'nonageka

kaga te'nigetae'mo ne'ya'mo kami'none. Hainu afina'mo anife'mo kahau'nigetae'mo ani'mo hefita kami'none. ³⁸ Hainu afina'mo alu kotegati'mo e'nanagetae'mo kavaleliteta alita falu huta kate'none. Hainu afina'mo kukenakamo ohane'nigeta aliniteta vaita kate'none. ³⁹ Hainu afina'mo kaita kahau'nigetae'mo eta kage'none. Hainu afina'mo kalavusifi'mo mai'nanagetae'mo eta kage'none, hu'a afi gegae. ⁴⁰ Ala kini ne'apimo'a, lama ge lapa nepauve, huno, lapakaemo nagae vayapati'mo ina agufa nagana'nimogitegamo ani kava hu'naya kava'mo nagaetegage'mo hu'nae, huno hapa paigiye.

⁴¹ Huno hapa paiteno hoga haopale'mo mai'nisaya vaya'aife'mo, Afo'nimo'a huno faipa huno lapate'niya vayanagi nagaetegati'mo ataletapa lapaune hetapa viyo. Goti'a Nevo'e hosu apaune vaya'a'e'mo maisayafe'mo alo hu male'niya ata kopi'mo leno yu osono lege lege huno ne'maiya ata kopi'mo lamitapa maiyo. ⁴²⁻⁴³ Naga te'nigetapae'mo ne'ya'mo o'namige anife'mo nahau'nigetapae'mo ani'mo hefitapa o'namige alu kotegati'mo e'nogetapae'mo navalelitetapa alita falu hutapa o'natege kukena'nimo ohane'nigetapae'mo alinitetapa vaitapa o'natege kaita nahau'nigetapae'mo yagaitapa o'natege kalavusifi'mo mai'nogetapae'mo yagaitapa o'natege hutapa mai'naya'mofe'mae, huno hapa paigiye. ⁴⁴ Apakaemo hu'apae'mo, Ala kava nene, hu'a, hainu afina'mo kage'nonageka kaga tege anife'mo kahauge

alu kotegati'mo ege kukenakamo ohanege kaita kahauge kalavusifi'mo maige huka mai'nanageta kaha o'mae'none, hu'a afi gegae. ⁴⁵ Afi gesageno'ae'mo, lama ge lapa nepauve, huno, nagae vayapati'mo ina agufa nagana'nimogitegamo ani kava osu'naya'mofe'mo nagaetegamo osu'nae, huno hapa paigiye. ⁴⁶ He, agaemo kayoteti'mo apamagime apamagime uno apamagino hano osugiya'monanafa fatago vaya'mo alagepa hu'a maige maige hu'a maigae, huno hapa pai'niye.

26

Yagai'a ne'apataya vaya'mogimo, Yesu'mo atafauta kalavusi huta ateteta amagigune, hu'a hu'naya gemae

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu'a muki ge'amo alagi hapa paino hano huteno'ae'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo hapa paino'ae'mo, ² ago afi'nayana lole afina'mo ute-sigeno Pasova hopa afina'mo afole aigiye. Afole aitesige'apae'mo Vemo mafa'nemo malipu yos-ale'mo nili aite'a ali'a he ti'a atesayafe'mo avaleli u'a apamigae, huno hapa pai'niye.

³ Inagi mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Yu vayatama vaya'mogile'mo hogote vekamo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo agi'amo Kaiyafasi alopa no'afi'mo ali'a anupa hu'a mai'nae. ⁴ Apakaemo kesi kateti'mo u'a Yesu'mo atafau'a kalavusi hu'a atete'a amagisayafe'mo ge huge afige hu'a mai'nae.

⁵ Apakaemo, fiku yanage'a apano aegae, hu'a apakesa afite'a, hopa afina'mo o'atafaugune, hu'a hu'nae.

Mago a kano'mo'mo uvelimo lakino Yesu'mo faleno ate'niya gemae

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu'a Metani taonifi'mo mago vekamo Saimoni'a lepalosi ya'mo hau'niya vekamo nopi'mo haino mai'niye. ⁷ Fai mai'ne'a ne'ya'mo ne'nageno'ae'mo mago a kanomo'a yafa kepi uvelimo alagepa atumo ne'aiya uvelimo lusi monileti'mo miya nefaiya uvelimo alinineno agenopafi'mo lakino faleno ate'niye.

⁸ Ge'amo ne'afiya vaya'mogimo ani kava'mo agete'apae'mo apaipamo le'nige'apae'mo, na kava higeno fiku lakino faleno ate'niye.

⁹ Maketi hu'niyesinana lusi monimo aliteno kagemi ya'apimo ohane'nisiya vaya'mo apami'niyesine, hu'a ge hau'nae. ¹⁰ Yesu'a ani gemo afitenoa'ae'mo, na kava higetapa lusi kana ya'mo alitapa ne'amiye. Nagaetegamo kanale alagepa kava'mo hu'niye. ¹¹ Muki afina'mo kagemi ya'apimo ohane'niya vaya'mo ma mopafi'mo lapakae'e'mo magokepi lokae'a maigaya'monanafa nagaemo muki afina'mo lapakae'e'mo magokepi lokae'na o'maiguve.

¹² Nagufamo alo huno nate'niyanage'a kanolufi'mo ki'a natesaya afinafe'mo alagepa atumo ne'aiya uvelileti'mo faleno nate'niye.

¹³ Lama ge lapa nepauve, huno, mani alagepa faigoko gemo ae'a hakalo hu'a hapa paisaya kotegamo mani a'mo'a hu'niya kava'efe'mo

apakesa afisayafe'mo ava gemo hugae, huno hapa pai'niye.

Yutasi'a Yesu kutulu ya'mo aliguve, huno hu'niya gemae

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Yutasi'a Isakaliyoti kotega vekamo tuolofu'a vayapati vekamo apataleno mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'aitegamo uno hapa paino'ae'mo, ¹⁵ avale'na lapamisuvafe'mo na agufa ya'mo namigae, huno apafi ge'nige'apae'mo teti'a siluva monimo lekana pai'a ami'nae. ¹⁶ Ani afinateti'mo Yutasi'a aepa faino atafausiya afinafe'mo yagaino mai'niye.

Pasova ne'ya'mo ne'naya kavafe'mo hu'niya gemae

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14,21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Yu vaya'mogi aeno apafu noleya peleti mayamo ne'naya hopa afinapati'mo hogote afina'mo afole ai'nige'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mo Yesutegamo e'a, Pasova ne'ya'mo nesunafe'mo haiyategamo uta alo hisune, hu'a ge hu'a afi ge'nageno'ae'mo, ¹⁸ alopa taonifi'mo haitapa mago agesaya vekae'mo, Tisa netimo'a laha paino'ae'mo, nagae afina'mo alagi ago hogo hu'niye. Nagae'e ge'nimo ne'afiya vaya'e'mo nokafi'mo Pasova ne'ya'mo negaune, huno laha pai'niye, hutapa ha paiyo, huno hapa pai'niye. ¹⁹ Ge'amo ne'afiya vaya'mogi hapa pai'niya gemo akame hu'a u'a Pasova ne'ya'mo alo hu'nae. ²⁰ Yegemo lamino faletege'apae'mo Yesu'e tuolofu'a vaya'mo ge'amo ne'afiya

vaya'a'e'mo hi'yalamute'mo siate'mo fai mai'nae. ²¹ Ne'ya'mo ne'ne'apae'mo, lama ge lapa nepauve, huno, mani lapakaepati'mo mago vekamo'a nage kutulu ya'mo ago ali'niyanageno kame vaya'mo navaleno apamigiye, huno hapa pai'niye. ²² Ani gemo afite'apae'mo apaipamo'mo lusi kava huno kana hu'nige'apae'mo apamete apamete hu'apae'mo, Ala kava nene, hu'a, nagaefe'mo nehapiye, hu'a ge hu'a afige afige hu'nae. ²³ Yesu'a, nage'e magokepi peleti mayamo aliteno yuvapafi anipi'mo aeteno ne'niya vekamo'a kutulu ya'mo ali'niye. ²⁴ Vemo mafa'nemo'a Goti mukufi'mo ago avo'mo kae male'naya kate'mo ugiya'monanafa kutulu ya'mo ali'niya vekalegamo lusi aiye aiye avovo kava'mo afole aigiye. Ita'amo'mo alino o'ate'niyesinana agaetefe'mo kanale hiyesine, huno hapa pai'niye. ²⁵ Yutasi'mo kutulu ya'mo ali'niya vekamo'a huno'ae'mo, Tisao, huno, nagaefe'mo nehapiye, huno afi ge'nigeno'ae'mo Yesu'a, ago alagi nehane, huno ha pai'niye.

Ala kava ne'mo kave'mo ne'naya kavafe'mo hu'niya gema

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1Ko 11:23-25)

²⁶ Ne'ya'mo ne'ne'apae'mo Yesu'a peleti mayamo ali'nenno Gotife'mo, alika aote male'neka hapa mao, huno nunumu huteno alino akaya heno ge'amo ne'afiya vaya'mo apamitenno'ae'mo, mani peleti mayamo nagufa'nimo hane'niye. ²⁷ Alitapa neyo, huno hapa paiteno kapumo ali'nenno Gotife'mo haoke

heteno apamitenoa'ae'mo, muki'amogitapamo alitapa mani kapufati'mo neyo. ²⁸ Mani kapufi ani'mo kola'nimae. Goti'a hu male'niya kotalake gemo ma kava huguve, huno hu male'niya ge'amo afole aisiyafe'mo ai'na lakiguve. Nagaemo muki asole vaya'ai hosu kava'apimo alino atalesiyafe'mo kola'nimo ai'na laki'na apategauve. ²⁹ Lapa nepauve, huno, halate nofi alagafati ani'mo o'ne'na maime maime ne'u'na Afo'nimo'a yagaino ne'apateya kote'mo saufa afina'mo afole aisige'na lapakae'e'mo magokepi lokaeta mai'neta negaune, huno hapa pai'niye. ³⁰ Apakaemo mono yoke hu'a hano hute'a kumatega lami'a Alifi'aepa avelegamo u'a hai'nae.

*Yesu'a Pitafe'mo, nagaefe'mo o'age'nova vekae, huka hugane, huno ha pai'niya gemae
(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)*

³¹ Ne'u'apae'mo Yesu'a, Mani hani'ilagamo nagaetegamo afole aisiya hosu kavatefe'mo asagautapa aitetapa muki'amogitapamo nataletapa lapauhe hegae. Goti Mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo,

Nagaemo sipisipile'mo yagaino ne'apateya vekamo amagisuge'apae'mo sipisipi anaga'amo atale'a apaune he'a u e'a hugae,

huno hu male'niya gemo hane'niya'mofe'mae.

³² Namagigaya'monanafa kanolufati'mo halate ago alino he tino natesige'nae'mo Galeliya kotegamo u'na hogotetesugetapa ugae, huno hapa pai'niye. ³³ Pita'a, Kagaetegamo afole

aisiya hosu kavatefe'mo asagau'a aisayana nagaemo asagau'na o'aiguve, huno ha pai'nigeno'ae'mo, ³⁴ alagi lama gemo kaha nepauve, huno, ani hani'ilagamo kokolemo age o'ai'nisigekae'mo nagaefe'mo lole'e mago'e afina'mo o'age'nova vekae, huka hugane, huno ha pai'nigeno ³⁵ Pita'a, agae'e'mo magokepi faliga'ae, hu'a nehisage'nae'mo nagaemo kagaefe'mo o'age'nova vekae, hu'na osuguve, huno ha pai'nige'apae'mo muki ge'amo ne'afiya vaya'mogi'e'mo ani agufa gemo hu'nae.

Getesemani hoyafi'mo uno nunumu hu'niya gema'e

(Mk 14:32-42; Lu 22:39-46)

³⁶ Hute'apae'mo Yesu'e ge'amo ne'afiya vaya'e'mo mago mopamo agi'amo Getesemani-gayagamo magokepi ne'u'apae'mo, manile'mo mai'nige'nao nagaemo muga'ale'mo u'na nunumu huguve, huno hapa paiteno ³⁷ apataleno Pita'e Sepeti mafa'nela'e'mo apavalelino u'niye. Aepa faino aipamo'mo lusi kava huno kana hu'nigeno agesa ala'amo afitenoe'mo, ³⁸ falisuva agufa kana ya'mo'a naipafi'mo maleno nati kaelino lamino maleno lata nepaiye. Manile naga'e'mo magokepi kava yagaita maigetao, huno hapa pai'niye. ³⁹ Apataleno aise afa'igile'mo uno mopafi'mo ago'ya fai'nenno augosalegati'mo mopafi'mo aino ati kaeno mai'nenno nunumu huno'ae'mo, Afo'nimogae, huno, visuva ka'mo mago alu ka'mo hane'nisiyana nagaetegati'mo mani kapumo afa'a alika atalo. Ani gemo huva'monanafa

nagaemo nahau'niya kava'mo akame osuka kagaemo kahau'nisiya kava'mo akame huka huvo, huno nunumu hu'niye. ⁴⁰ Atagi neno eno ge'amo ne'afiya vaya'mo apakeyana apau kale'a mai'nageno apaketenno Pitafe'mo, lapakaemo magoke afina'mo nagae'e'mo afa'a yagaitapa o'mai'nafiye, huno afa' ge'niye. ⁴¹ Lapamalageka hisiya kavapi'mo haitapa ofalesayafe'mo kava yagaitapa mai'netapa nunumu hiyo. Lapaunelapame'mo'a, afa'a hugune, huno nehiya'monanafa hisayafe'mo amega lapakufamo'mo lokiya no'vaiye, huno hapa pai'niye. ⁴² Halate napa tu afina'mo apataleno uno, Afo'nimogae, huno, mani kapumo afa'a alika o'atalesana'mo'mo kanalenagi kahau'nisiya kava'mo akame huvo, huno nunumu hu'niye. ⁴³ Atagi neno eno apakeyana apau mai'mai hu'nige'a apau kale'age'mo mai'nageno ⁴⁴ apakegeno apataleno uno halate hu'niya agufa gemo huno napa tali afina'mo nunumu hu'niye. ⁴⁵ Atagi neno eno ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, maitapa falu hutapage'mo lapau kale'nafiye. Ani afina'mo alagi ago hogo hu'niyanagi ageyo. Vemo mafa'nemo kutulu ya'mo ali'niyanageno hosu vaya'ai apayapi'mo avaleno apamigiye. ⁴⁶ He titapa vigetao. Nagae kutulu ya'mo ali'niya vekamo ago ne'e, huno hapa pai'niye.

*Yesu'mo atafau'a nofi ki'a ate'naya gemae
(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)*

⁴⁷ Yesu'a ge nehigeno'ae'mo Yutasi'mo tuolofu'a vayapati vekamo ago e'niye. Agae'e'mo

asole vaya'mo naipe alige kayo'mo alige huli'a e'nae. Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Yu vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vayatama vaya'mogi'e'mo ali'a apate'nage'a e'nae. ⁴⁸ Hogoteno kutulu ya'mo ali'niya vekamo'a alagena kava'mo hisiyafe'mo hapa paino'ae'mo, hae'na nesuva vekaina alagena kava'mo huguvanagi utapa atafaiyo, huno hapa pai'niye. ⁴⁹ Yutasi'a eno ava'yi nehuno'ae'mo malage huno Yesutegamo uno, Tisao, huno ge amamaeteno haeno ne'niye. ⁵⁰ Yesu'a, nao vekae, huno, ani kava'mo hisanafe'mo ne'apiye, huno afi nekege'apae'mo e'a atafau'a alagi hu'nae. ⁵¹ Atafau'nageno'ae'mo Yesu'e'mo magokepi lokaeno mai'niya vekamo'a naipe'amo asagino mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo ali'ya'amo ne'aliya vekamo agesamo heno lafe hutalegeno asagauno ai'niye. ⁵² Yesu'a, naipekamo alika ano'afi'mo faika falu kao. Muki vaya'mo naipe'apimo ali'a ne'asagiya vaya'mo naipeleti'mo apaisage'a faligae. ⁵³ Hemenimo nagaemo Afo'nimofe'mo afa'a nunumu hisugeno tauseni tauseni'a enisole vaya'amo alino apatesige'a emi e'a naha maegae, hutapa o'afi'nafiye. ⁵⁴ Ge huguva'monanafa nagaemo Afo'nimofe'mo ge hisuvana Goti Mukufi'mo avo'mo kae male'niya gemo'mo huno'ae'mo, nagaetegamo ani kava'mo hugae, huno hu'niya'mofe'mo haiya kava huno ani gemo afole aigiye, huno hapa pai'niye.

⁵⁵ Hapa paiteno asole vaya'aife'mo,

lapakaemo naipe alige kayo'mo alige hulitapa e'nayana nagaefe'mo hutapae'mo, vaya'mo apamagiteno kumaya ne'aliya vekamo mai'niye, hutapa lapakesa ne'afifiye. Nagaemo muki afina'ae afina'ae'mo alopa mono nopi'mo ali'na apaya ne'malogetapae'mo etapa o'natafau'naya'monanafa ⁵⁶ Gotitegati gemo alini e'a ae'a hakalo hu'a hapa nepaiya vaya'mogi avo'mo kae male'naya gemo afole aisiyafe'mo mani kava'mo afole ne'aiye, huno hapa nepaige'apae'mo muki ge'amo ne'afiya vaya'mo atale'a apaune he'a u'nae.

Kanisole vaya'mogi agoti hu'a ate'naya gema
(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55,63-71; Yo 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Yesu'mo atafau'a avaleli'a hogote vekamo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo agi'amo Kaiyafasi nopi'mo ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vaya'e vayatama vaya'e'mo ali'a anupa hu'a mai'naya nopi'mo avaleli u'a hai'nae. ⁵⁸ Pita'a apamasa hulino uno mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo kumate'mo haino na agufa kava'mo afole aisifi huno agesiyafe'mo haino mono no kumate'mo kava ne'yagaiya vaya'e'mo fai mai'niye. ⁵⁹ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e muki kanisole vaya'mogi'e'mo Yesu'a amagisaya gee'mo kahau ae'a mai'nae. ⁶⁰ Asole vaya'mo agotile'mo mai'ne'a aigofe faigoko gemo hapa pai'nage'apae'mo amagisaya gee'mo

kahau ae'nayana o'afi'nae. Henaga'amo lole vekala'moganimo he ti'ana ⁶¹ hapa pai'anae'mo, mani vekamo'a huno'ae'mo, alopa mono no'mo afa'a he'na halagape vaite'na lole'e mago'e afina'mo halate ki'na hano huguve, huno hu'niye, hu'ana hapa pai'na'ae. ⁶² Hapa pai'na'ageno mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo'a he tino Yesufe'mo afi ge'niye, ge'anile'mo afa'a aeka atagaina huka osugapiye. Na agufa faigoko gemo kagaefe'mo nehae, huno afi ge'niya'monanafa Yesu'a ge osu'niye. ⁶³ Halate agaefe'mo, maige maige huno ne'maiya Gotitegati'mo alagi lama gemo nehuve, huka huvo. Kalaisi ne'mo Goti mafa'ne'amo mai'nisanana laha paiyo, huno afi ge'nigeno'ae'mo, ⁶⁴ ani gemo ago alagi nehane. Inagi nagaemo muki'amogitapae'mo mago'e gemo lapa paiguve, lapakaemo agegayana Vemo mafa'nemo ayamufa'age ne'mo lamaga haopale'mo fai mai'nenno'ae'mo he tino koku'napi hiya mopale'mo eminesigetapa agegae, huno hapa pai'niye. ⁶⁵ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagaino ne'apateya vekamo'a ani gemo afiteno agai'a kukena'amo alino apake aitenno'ae'mo, Gotife'mo huno faipa huno ate'niye. Mago'e faigoko gemo e'a laha paisaya vaya'aife'mo ge osugune. Hemenimo Gotife'mo huno faipa huno ate'niya gemo ago afi'nagi ⁶⁶ na agufa kavafe'mo lapakesa ne'afiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, hosu gemo hu'niya'mofe'mo faligiye, hu'a hu'nae. ⁶⁷ Hu'a hute'a augosafi'mo apavenatu'na he'a atete'a

siki kayo'mo amagi'nae. ⁶⁸ Mago vaya'amogimo apaya'mo ali'a ataleli'e'a amagite amagite nehu'apae'mo, Kalaisiyo, hu'a, kaune vekamo mai'nanagi ina la'mo kamagi'niye, hu'a ge hu'a afige afige hu'nae.

Pita'a Yesufe'mo o'age'nova vekae, huno hu'niya gemae

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Ani afina'mo Pita'a no kegi'ya yu'ilaga itopale'mo mai'nigeno ali'ya'mo ne'aliya a'mafa'nemo'a eno agaefe'mo, kagaemo Yesu'a Galeliya kotega veka'e'mo ne'maina vekamo mai'nane, huno hu'nigeno ⁷⁰⁻⁷¹ muki vaya'ai apaulagale'mo huno'ae'mo, na agufa kavafe'mo ani gemo nehapi hu'na o'afi'nove, huno huteno ataleno uno hi'yanale'mo mai'nigeno mago alu a'mafa'nemo ali'ya'mo ne'aliya a'mafa'nemo'a ageteno vaya'aife'mo, Ani vekamo Yesu'a Nasalasa taonifi veka'e'mo magokepi lokaeno mai'niya vekae, huno hapa pai'nigeno'ae'mo ⁷² anagati'mo alagi lama gemo nehuve, huno, o'age'nova vekae, huno halate hu'niye. ⁷³ Aise afina'mo utege'a he ti'a mai'naya vaya'mogimo Pitategamo u'apae'mo alagi lama gemo nehune, hu'a, apakaepati'mo mai'nane. Kagaemo alu kagemo ne'aina kagemo'a alino afole aino nekate, hu'a ha pai'nae. ⁷⁴ Pita'a huno'ae'mo, lama gemo nosisuvana Goti'a afa'a namagigiye. Anagati'mo alagi lama gemo nehuve, huno, o'age'nova vekae, huno hapa nepaigeno'ae'mo kokolemo'mo age ai'nigeno'ae'mo ⁷⁵ Hogoteno Yesu'a Pitafe'mo ha paino'ae'mo, kokolemo'mo

age o'ai'nisigekae'mo nagaefe'mo lole'e mago'e afina'mo o'age'nova vekae, huka hugane, huno ha pai'niya gee'mo agesamo afino ho huteno'ae'mo kegi'ya malaga lamino aipafi atu hae'nigeno avi'ya hu'niye.

27

Yutasi'a ane'mumo ae'niya gemae

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32)

¹ Kotilamiyapi'mo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Yu vaya'mogi vayatama vaya'api'e'mo ali'a anupa hu'a mai'ne'apae'mo amagigeno falino, hu'a hapa pai'nae. ² Nofiteti'mo ayatalate'mo ki'a atete'a avaleli u'a gamani vekamo yagaino ne'apateya vekamo Pailati ayapi'mo ate'nae. ³ Yutasi'a kutulu ya'mo ali'niya vekamo'mo afi'niyana Yesufe'mo, faligiye, hu'a hu'nageno afiten'ae'mo aipamo alino afe leteno teti'a siluva alaga monimo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'aitega'e vayatama vaya'aitega'e'mo alininuno'ae'mo, ⁴ alagepa vekamo kutulu ya'mo ali'nova'mofe'mo hosu kava'mo hu'nove, huno hapa pai'nige'apae'mo, lagae ya'mo ohane'nifa kagaika ya'mo hane'niye, hu'a ha pai'nae. ⁵ Ha pai'nageno'ae'mo ataleno uno alopa mono nopi'mo teti'a siluva alaga monimo yaga auno aino atagu faeno ataleteno ataleno uno ane'mumo ae'niye. ⁶ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'mogimo u'a ani alaga monimo alite'apae'mo, ani monimo

kola monimo hane'niya'mofe'mo alita ofalini monifi'mo malesunana ke'aepa gemo amagita atalegaune, hu'a hu'nae. ⁷ Hu'a hute'a alini u'a mago mopaleti'mo samomo alo nehiya vekamo mopamo alu kote vaya'mo e'a mai'ne'a falisaya vaya'mo alini u'a ki'a apatesaya mopamo miya fai'nae. ⁸ Ani kava hu'naya'mofe'mo ani mopamo agi'amo Kolakayagae hu'a agi aeme aeme e'a hemeni'e'mo ani agi ne'ae. ⁹ Ani kava'mo hu'nageno'ae'mo Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo agi'amo Yelemaiya'a hu'niya gemo afole ai'niye. Yelemaiya'a huno'ae'mo, *Apakaemo teti'a siluva alaga monimo Isaleli vaya'mogi apakesa afi'a hu male'naya monimo ani vekamo miya faisaya monimo ali'nae.* ¹⁰ Alite'a u'a Ala kava ne'mo'a huvo huno naha pai'niya gemo akame hu'a mopaleti'mo samomo alo nehiya vekamo mopamo miya fai'nae, huno avo'mo kae male'niye.

Yesu'a Pailati aulagale'mo he tino mai'niya gema

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Yesu'a yagaino ne'apateya gamani vekamo aulagale'mo he tino mai'nigeno'ae'mo, Yu vaya'ai kini ne'apimo mai'napiye, huno afi ge'nigeno'ae'mo, he ani gemo ago alagi nehane, huno ha pai'niye. ¹² Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e vayatama vaya'mogile'mo hu'apae'mo, ani hosu kava'mo hu'niye ina hosu kava'mo hu'niye, hu'a hu'nageno'ae'mo ge osuno afa'a mai'niye.

13 Pailati'a huno'ae'mo, muki kavafe'mo kagaefe'mo nehaya gemo o'afi'napiye, huno afi ge'niya'monanafa ¹⁴ ge'ale'mo aeno atagaina huno ha opai'niya'mofe'mo gamani vekamo'a lusi kava huno hau ai'niye.

15 Yagaino ne'apateya gamani vekamo'a Yu vaya'ai hopa Pasova afina'mo kalavusifi'mo mai'naya vayapati'mo lekana pai'naya vayake'mo muki kafuga'ae kafuga'ae'mo magoke magoke vaya'mo hatu maeno apatege'a ute ute hu'a u'nae. ¹⁶ Ani afina'mo mago vekamo kalavusifi'mo mai'niya vekamo agi'amo Malamasi'ae. Vaya'mogimo ani vekamo age'nayana hosu vekamo mai'niye, hu'a age'nae. ¹⁷ Muki vaya'mo e'a ali'a anupa hu'a mai'nageno Pailati'a ge huno apafi ge'niye, haiya vekamo atesugeno lapakaetegamo afa'a ugiye. Malamasi'a atesufi Kalaisi'ae hutapa agi ne'aya vekamo Yesu'mo atesuve, huno apafi ge'niye. ¹⁸ Apaipa kafamo hae'nageno'ae'mo avaleli e'a nayapi'mo ate'nae, huno ago age'niya'mofe'mo ani ge huno apafi ge'niye.

19 Pailati'a haino agoti huno ne'apateya siate'mo fai mai'nigeno'ae'mo a'amo'mo mago gemo huno atalegeno agaetegamo e'niye. Ani gemo'a huno'ae'mo, hemeni hani'ilagamo alagamuna agete'nae'mo ani vekae'mo naipamo'mo lusi kava huno kana hu'niya'mofe'mo ani alagepa vekalegamo mago kava'mo osuka afa'a ato, huno ha pai'niye.

20 Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e vayatama vaya'mogi'e'mo

muki vaya'aife'mo hapa pai'apae'mo, Malamasi'a ateteka Yesu'mo amagiyo, hutapa hiyo, hu'a apakesamo ali'a hapa pai'nae. ²¹ Yagaino ne'apateya gamani vekamo'a, lole vekalapati'mo ina la'mo atesugeno lapakaetegamo ugiye, huno apafi ge'nige'apae'mo, Malamasi'a ato, hu'a ha pai'nageno'ae'mo, ²² Atesuvana Kalaisi'ae, hutapa agi ne'aya vekamo Yesutegamo na kava hisuve, huno apafi ge'nige'apae'mo, malipu yosale'mo nili aiyo, hu'a ha pai'nae. ²³ Gamani vekamo'a, Na kava hu'nigetapaene. Haiya hosu kava hu'niye, huno apafi ge'nige'apae'mo mago'e mago'e hu'a alope gefati'mo hu'apae'mo, malipu yosale'mo nili aiyo, nili aiyo, hu'a ha pai'nae. ²⁴ Pailati'a apaketeno'ae'mo lusi kava hu'a apano aete'a ge'nile'mo ago hu'a ae'a ati kae'naya'mofe'mo afa'a ae'na apaka osegauve, huno huteno muki vaya'ai apaulagale'mo ani'mo alino aya'mo sese huteno'ae'mo, mani alagepa vekamo falisiya vai'mo nagae ya'mo ohane'nifa lapakaitapi ya'mo hane'niye, huno hapa pai'nige'apae'mo ²⁵ muki vaya'mogimo, falisiya vai'mo afa'a alisunage'a mafa'netimogi'e'mo afa'a aligae, hu'a ha pai'nae. ²⁶ Hu'a ha pai'nageno Malamasi'a ategeno apakaetegamo ne'vigeno'ae'mo ati vaya'aife'mo, nofi kayoteti'mo amagiyo, huno huteno malipu yosale'mo nili aite'a ali'a he ti'a atesayafe'mo avalelino uno apami'niye.

Ati vaya'mogimo Yesufe'mo kigi yokalo gemo

hu'a ate'naya gemae

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Pailati ati vaya'amogimo avaleli u'a gamani vaya'ai nopi'mo hai'a ate'ne'apae'mo muki ati vaya'aife'mo ge hage'a e'a ali'a anupa hu'a mai'nae. ²⁸ Apakaemo kukena'amo asagi'a male'ne'apae'mo haesa yatala kukenamo ali'a vai'a ate'nae. ²⁹ Vai'a atege afe nofiteti'mo ali'a kalagifa kakolitamo alo hute'a agenopale'mo male'a atege kanipa kayo'mo ali'a lamaga ayapi'mo amige hute'a aulagale'mo apale'ya fai'ne'apae'mo, Yu vaya'ai ala kini veka'apimogae, hu'a, haiya kava hane, hu'a hute'a kigi yokalo gemo hu'a ate'nae. ³⁰ Apavenatu'na he'a atege ayapati'mo kanipa kayo'mo hafale'a agenopale'mo amagige hu'a mai'nae. ³¹ Kigi yokalo gemo hu'a ate'a hano hute'apae'mo yatala kukenamo ali'a asagi'a atalet'e'a agai'a kukena'amo ali'a vai'a atete'a malipu yosale'mo nili aite'a ali'a he ti'a atesayafe'mo avaleli'a u'nae.

Yesu'mo nili aite'a ali'a he ti'a ate'naya gemae

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Apakaemo taonifati'mo atale'a malaga avaleli'a u'nageno'ae'mo mago vekamo agi'amo Saimoni'a Salini kotega vekamo ne'lege'a fotu hute'a malipu yosamo ali'a kofi'a ate'nageno kofilino u'niye. ³³ Gogatagayagae agimo aepa'amo anu'ayamufagayagamo u'a ava'yi hu'nae. ³⁴ Apakaemo nofi alagafati anipi'mo atu ofa malasini'mo ali'a lakite'a ami'nageno neno afigeno'ae'mo mago'e huno o'ne'niye.

³⁵ Malipu yosale'mo nili aite'a ali'a he ti'a ate'ne'apae'mo kukena'amo ali'a fako hu'a alite'a mago yafateti'mo yokalo le'nae. Gotitegati gemo alinineno aeno hakalo huno hapa nepaiya vekamo'a huno'ae'mo,

Kukena'nimo ali'a fako hu'a alite'a yatala kukena'nile'mo yokalo lete'a aeno apaka se'niya vekamo'a ali'niye,

huno hu'niya gemo afole aisiyafe'mo ani kava'mo hu'nae. ³⁶ Alite'apae'mo itopale'mo mai'ne'a yagai'a mai'nae. ³⁷ Apakaemo mago avo'mo kae male'niya gemo ali'a agenopalegamo atulu yosale'mo nili ai male'nae. Ani gemo'a ina hosu kava'mo hu'niye, hu'a hute'a agoti hu'a ate'naya gemo'a huno'ae'mo,

MANI VEKAMO YESU'AE. YU VAYA'AI ALA'APIMO
KINI NENE,

huno avo'mo kaeteno nili ai male'niye. ³⁸ Lole vekala'moganimo vaya'mo apamagite'ana kumaya'mo ne'ali'a vekala'mo agae'e'mo nili aite'a ali'a he ti'a anate'nae. Mago vekamo ali'a lamaga haopale'mo he ti'a atete'a mago vekamo ali'a hoga haopale'mo he ti'a ate'nae. ³⁹ Kate'mo u e'a hu'naya vaya'mogimo keka hute'apae'mo, ⁴⁰ alopa mono no'mo he'na halagape vaite'na lole'e mago'e afina'mo halate ki'na hano huguve, huka hu'nana vekamogi kagaika kagufamo alika katika kato. Goti mafa'ne'amo mai'nisanana aika akaika emikeno, hu'a hute'a hu'a faipa hu'a ate'nae. ⁴¹ Mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vayanagi ke'aepa gemo avo'mo kae'a ali'a apaya ne'malaya vayanagi vayatama vayanagi hu'a ani ge hu'nae, ⁴² alu

vaya'mo hapa mae'niyanageno agai'amo afa'a ha o'maegaiye. Isaleli vaya'mogitale'mo yagaino nelateya kini vekamo mai'nisiyana malipu yosaleti'mo aino akaino eminesigetae'mo ge'amo afa'a afigune. ⁴³ Goti'a ha maesiyafe'mo agesamo afino mai'niye. Agaemo huno'ae'mo, Goti mafa'ne'amo mai'nove, huno hu'niya'mofe'mo Goti'a agufamo alino katino atesifigeta agegaune, hu'a hute'a hu'a faipa hu'a ate'nae. ⁴⁴ Ani ge hu'ana vaya'mo apamagite'ana kumaya'mo ne'ali'a vekala'mogani'e'mo hu'ana faipa hu'ana ate'na'ae.

Yesu'a fali'niya kavafe'mo ava gemo hu'niya gema

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Felugakuku'mo muki haopalegamo hani huteno lole'e mago'e aovamo utegeni halate une'mo yegemo le'niye. ⁴⁶ Une agufa afina'mo Yesu'a, Ilai, Ilai, lama samakatani, huno alope gefati'mo keya aeno ge hu'niye. Ani ge hu'niya gemo aepa'amo hane'niyana *Goti'nimo, Goti'nimo, huno, na kava higeka nataleka u'nane, huno hu'niye.* ⁴⁷ Mago he ti'a mai'naya vaya'mogimo ani gemo afite'apae'mo, Ilaiyafe'mo keya aeno ge nehiye, hu'a hu'nae. ⁴⁸ Apakaepati'mo mago vekamo'a ani gemo afiteni'ae'mo nagu nagu huno uno kaki'nofagana ya'mo alino nofi alagafati anipi'mo aeteno yatala kanipa kayote'mo faino lanu paiteno ami'niye. ⁴⁹ Ami'niya'monanafa alu vaya'mogi ha pai'apae'mo, afa ato. Ilaiya'a emineni ha maesifigeta agava mai'neta

agegaune, hu'a ha pai'nae. ⁵⁰ Yesu'a halate alopa gefati'mo keya aeno ge huteno'ae'mo auneme'amo ataleno fali'niye.

⁵¹ Fali'nigeno'ae'mo alopa mono nopi'mo alapa'age lavolavoleti'mo ae'a akani male'naya lavolavomo anagati aeno apake ailino emineno afelaga atale'niye. Lusi imima ali'nigeno alopa yafa avemo aino apalo ati'niye. ⁵² Yafa kapi'mo ki'a apate'naya vaya'mo yafa ka'mo aino apalo ati'nigeno Goti'a apaote vaya'mo asole vaya'mo alino he tino apate'niye. ⁵³ Goti'a Yesu'mo alino he tino ate'nige'apae'mo yafa kapatim'o he ti'a aote alopa taonifi'mo u'a mai'nage'a asole vaya'mogi apake'nae.

⁵⁴ Ati vaya'aite'mo yagaino ne'apateya veka'e ati vaya'a'e'mo Yesute'mo yagai'a mai'ne'a agayana imima ali'nigeno muki kava'mo afole ai'nige'a agete'apae'mo lusi kava hu'a koli hute'apae'mo, alagi lama gemo hune, ani vekamo Goti mafa'ne'amo mai'niye, hu'a hu'nae.

⁵⁵ Asole a'ne anaga'mo e'a aise afagi'ale'mo he ti'a mai'ne'a aulu he'a age'a mai'nae. Apakaemo Galeliya kotegati'mo Yesu'mo yagai'a atesayafe'mo akame hu'a e'nae. ⁵⁶ Ani a'ne anagapi'mo Maliya'a Maganala kotega anagi Maliya'a Yemisi'e Yosefe'e'mo ita'animo'agi Sepeti mafa'nela'mogani ita'animo'agi hu'a mai'nae.

*Yesu'mo yafa kapi'mo kino ate'niya kavafe'mo
ava gemo hu'niya gemae
(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)*

⁵⁷ Yegemo lamino fale'nigeno'ae'mo mago kagemi ya'e vekamo Alamatiya taonifi vekamo agi'amo Yosefe'a Yesu ge'amo ne'afiya vekamo e'niye. ⁵⁸ Pailatitegamo uno, Yesu kefa'amo alininu'na ki'na ategesuve, huno afi ge'nigeno Pailati'a, alinitetapa amiyo, huno hapa pai'niye. ⁵⁹ Yosefe'a aliten'o'ae'mo saufa lavolavomo yaveyave lavolavofi'mo hayaeteno ⁶⁰ agai'amo saufamo kafi male'niya yafa kapi'mo alinino haino male'niye. Maleteno alopa yafakefamo alino heleve heleve hulinuno ani yafa ka avayale'mo aino akani male'niye. ⁶¹ Maganala kotega Maliya'e hamo'amo Maliya'e'mo yafa ka haopale'mo itopale mai'na'ae.

Ati vaya'mogi yafa kate'mo yagai'a mai'naya gema'e

⁶² Ani hani'ilagamo utesige'a alo nehaya afina'mo mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'e Falasi vaya'e'mo Pailatitegamo u'a, ⁶³ Ala vekae, hu'a, ani humi'nami gemo nehiya vekamo'mo afa'a mai'nen'o'ae'mo, lole'e mago'e afina'mo utesige'na halate he tiguve, huno hu'niya gee'mo lagesa afuna'mofe'mo ⁶⁴ kanolule'mo yagaitapa maima maima ne'vigeno'ao lole'e mago'e afina'mo hano hino, huka hapa paiyo. Fiku yanage'a ge'amo ne'afiya vaya'mogi'e'a kefa'amo kumaya alini'a ute'apae'mo muki vaya'aife'mo ago he tino u'niye, hu'a hapa paigae. Mani henaga hisaya aigofe gemo'a hogoteno hu'niya aigofe gemo ago aeno aga seno asole vaya'mo humi apategaiye, hu'a ha pai'nae. ⁶⁵ Pailati'a,

ati vayatapimo mai'nayanagi apavalelitutapa yagaita apateyo. Age'naya kava'mo hutapa alu kava alu kava'mo hutapa yagaitapa maiyo, huno hapa pai'nige'a ⁶⁶ atale u'a aino akani male'niya yafate'mo kameleti'mo ae'a kamae malete'a ati vaya'aife'mo, alagepa hutapa yagaitapa maiyo, hu'a hapa pai'nage'a u'nae.

28

Yesu'a he ti'niya gemae

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Sapati afina'mo ago hano hutegeni hogote afina'mo afole ai'nige'anae'mo kotilamiyapi'mo Maliya'a Maganala kotega a'e mago hamo'amo Maliya'e'mo kanolule'mo agesa'afe'mo u'na'ae. ² Ala kava ne'mo enisole veka'amo koku'napati'mo emineno avayale yafa'mo alino heleve hulinuno maleteno ani yafate'mo fai mai'niya'mofe'mo lusi imima ali'niye. ³ U'ana aga'ana alino alave nehiya yakana agufa vekamo fai mai'nigeno kukena'aleti'mo yaveyave'age hu'nige'ana age'na'ae. ⁴ Kanolule'mo yagai'a mai'naya ati vaya'mogimo agete'apae'mo lusi kava hu'a koli hute'a atete hute'apae'mo mopafi'mo apago'ya faite'a fali'naya vayakana hu'a mai'nae.

⁵ Enisole vekamo'a lole atalafe'mo, koli osi'ao. Malipu yosale'mo nili aite'a ali'a he ti'a ate'naya vekamo Yesu'mo agesa'afe'mo ne'a'ae, hu'na lanake'nove. ⁶ Manifi'mo o'mai'nifa ago he tino u'niye. Hogoteno ofalino afa'a mai'neni'ae'mo, alino he tino nategaiye, huno lapa pai'niya gemo ago afole ai'niyanagi etana havae'niya ya'age'mo

age'ao. ⁷ Agetetana malage hutana utana ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo, kanolufati'mo ago alino he tino ate'niyanageno Galeliya kotegamo uno hogo netegaiyanagetapa muganilega agegae, hutana hapa pai'ao. Alagi lama gemo lahana nepauve, huno hana pai'niye. ⁸ Inagi kanolulegati'mo malage hu'ana atale'ana koli nehu'anae'mo anamogaga aime aime ne'u'anae'mo ge'amo ne'afiya vaya'aife'mo hapa paisa'afe'mo nagu nagu hu'ana u'na'ae. ⁹ U'anae'mo malage hu'ana Yesu'e'mo katega fotu hute'apae'mo Yesu'a ge anamamae'niye. Agaetegamo u'ana aiyafi'mo anago'ya faite'ana aiyale'mo atafau'ne'ana mono hu'na'ae. ¹⁰ Yesu'a, utana nagana'nimogife'mo, muga Galeliya kotegamo viyo. Muganilegamo nagegae, hutana hapa pai'ao, huno hana pai'niye.

Ati vaya'mogimo faigoko gemo hu'naya gemae

¹¹ Lole atala'mo ne'va'age'apae'mo kanolu'ale'mo yagai'a mai'naya ati vayapati'mo mago vaya'mogimo Yulusalemu taonimo alopa taonifi'mo u'a mono hu'a ne'apataya vaya'aite'mo yagai'a ne'apataya vaya'aife'mo muki afole ai'niya kavafe'mo faigoko gemo hu'a hapa pai'nae. ¹² Ani gemo afite'apae'mo vayatama vaya'aife'mo ge hu'nage'a e'a ali'a anupa hu'a mai'ne'apae'mo mago gemo hu male'nae. ¹³ Apakaemo ati vaya'mo alopa monimo apamite'a hapa pai'apae'mo, ago lau kale'nonage'apae'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogimo e'a alini'a u'nae, hutapa hapa paiyo. ¹⁴ Yagaino ne'apateya gamani vekamo'a

ani faigoko gemo afitenoa'ae'mo aipamo'mo falu hisiya agufa gemo ha paisunageno hanageke ya'mo olapamigiye, hu'a hapa pai'nae. ¹⁵ Inagi ati vaya'mogimo monimo alite'apae'mo u'a ina gemo hiyo, hu'a hu'naya agufa gemo hu'nae. Mani faigoko gemo'a Yu vaya'aitegati'mo aino atagu faeno uneno hume hume eno hemeni'e'mo hane'niye.

Yesu'a ge'amo ne'afiya vaya'ai apaulagale'mo afole ai'niya gema

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49; Yo 20:19-23)

¹⁶ Leveni'a vaya'mo ge'amo ne'afiya vaya'mogimo Yesu'a viyo, huno hapa pai'niya avelegamo Galeliya kotega u'nae.

¹⁷ Agete'apae'mo apago'ya fai'ne'a mono hu'naya'monanafa mago vaya'amogimo lole apakesa afi'nae. ¹⁸ Yesu'a apakaetegamo eno'ae'mo, muki himamu'amo koku'napinagi

ma mopafi kavatenagi vaya'aitenagi hu'na yagaisuva himamu'amo ago alino nami'niye. ¹⁹ Nami'niya'mofe'mo utapa muki alu nofi alu nofi vaya'mo alitapa

apaya malege'apao ge'nimo afisaya vaya'mo hamaleyo. Hamalesagetapae'mo Afo'nimo agi'aletinagi mafa'ne'amo'na nagi'niletinagi aote

Auneme'amo agi'aletinagi hutapa ani faletapa apateyo. ²⁰ Ani faletapa apatetetapae'mo muki ma kava'mo hiyo ina kava'mo hiyo, hu'na lapa

pai'nova gemo akame hiyo, hutapa alita apaya maleyo. Lama ge lapa nepauve, huno, nagaemo lapakae'e'mo magokepi lokae'na maima maima ne'visugeno'ae'mo ma mopa'e koku'na'e'mo

hano hisiya afina'mo afole aigiye, huno hapa
pai'niye. He, lama ge.

Saufa Kotalake Gemae
The New Testament and Portions of the Old
Testament in the Keyagana Language of Papua New
Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Keyagana long
Niugini

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Keyagana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

dec78c50-71b7-5d19-97bf-bf625abcf44